ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

КВАЛИТЕТ РАДА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИХ УСТАНОВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Резултати спољашњег вредновања у школској 2017/2018. години

ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

КВАЛИТЕТ РАДА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИХ УСТАНОВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

РЕЗУЛТАТИ СПОЉАШЊЕГ ВРЕДНОВАЊА У ШКОЛСКОЈ 2017/2018. ГОДИНИ

Фебруар, 2018

Квалитет рада образовно-васпитних установа у Републици Србији

Резултати спољашњег вредновања у школској 2017/2018. години

Издавач
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

За издавача

Др Бранислав Ранђеловић, в.д. директора

Аутори извештаја

Јелена Петровић
Јелена Недељковић
Наташа Јокић
Софија Вујовић
Весна Картал

Лектура
Тања Трбојевић

Дизајн корица
Мирослав Јовановић

Садржај

стр.

Увод 5

Концепт и методологија спољашњег вредновања 6

Спољашње вредновање квалитета рада основних школа 8

Спољашње вредновање квалитета рада средњих школа 25

Спољашње вредновање квалитета рада предшколских установа 43

Закључна разматрања 60

Прилог 1 62

Прилог 2..... 78

Увод

Спољашње вредновање квалитета рада регулисано је чланом 48. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/2009, 52/2011, 55/2013) и заједно са самовредновањем рада установа део је система за осигурање квалитета образовања и васпитања.

У складу са наведеним законом, доношењем потребних подзаконских аката, министар је ближе уредио питања која се односе на: органе и тела установе, поступке праћења остваривања програма образовања и васпитања и других облика образовно-васпитног рада, основе и мерила за самовредновање и вредновање, садржину и начин објављивања резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установе.

Спољашње вредновање квалитета рада установа остварују просветни саветници из Министарства, а по потреби и представници Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања. Екстерни евалуатори су савладали обавезан програм обуке и користе јединствен пакет инструмената. Тиме се осигурава уједначеност и квалитет процеса и продуката, као и објективност и поузданост оцене којом се процењује квалитет рада установе. Осим тога, наведеним прописима прецизирају се и захтеви у погледу комуникације са установама и роковима, чиме се осигурава транспарентност поступка и јавност рада спољашњих евалуатора.

Оквир за спољашње вредновање развијан је у периоду 2009–2010. године кроз широку стручну расправу, а квалитет стандарда, индикатора и процедура провераван је кроз више пилот примена током 2011. године. Након тога, Национални просветни савет усвојио је стандарде квалитета рада школа, а 2012. године и стандарде квалитета рада предшколских установа.

Сви учесници и корисници спољашњег вредновања остварују своје активности у складу са три подзаконска акта, чиме је операционализован усвојени концепт спољашњег вредновања:

1. Правилник о стандардима квалитета рада образовно-васпитне установе[1] („Службени гласник РС”, бр. 7/2011 и бр. 68/2012),
2. Правилник о вредновању квалитета рада установе („Службени гласник РС”, бр. 9/2012) и
3. Правилник о испиту и стручном усавршавању просветних саветника („Службени гласник РС”, бр. 78/2013 и 86/2013).

Спољашње вредновање квалитета рада установа започето је у мају 2012. године, када је вреднован рад изабраних основних и средњих школа у једном броју школских управа. Почевши од школске 2012/2013. године, на основу новог решења министра,

[1] Стандарди и показатељи квалитета рада школа и предшколских установа приказани су у Прилогу 1.

школске управе планирају узорак школа у којима ће спровести поступак спољашњег вредновања руководећи се бројем, величином и типом школа на територији коју обухватају, као и бројем тимова и обучених просветних саветника.

У складу са подзаконским актима, резултати вредновања приказују се на годишњем нивоу и ово је **пети годишњи извештај од почетка примене Оквира квалитета образовно-васпитних установа**. Извештаји за претходне четири године доступни су на сајту Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања (www.ceo.edu.rs).

У овом извештају приказани су резултати спољашњег вредновања квалитета рада школа (основних, гимназија и стручних школа) и предшколских установа у школској 2017/2018. години, увидом у базу података[2].

Концепт и методологија спољашњег вредновања

Квалитет рада основних и средњих школа процењује се на основу 30 стандарда квалитета који се односе на седам кључних области рада школе: Школски програм и Годишњи план рада (четири стандарда), Настава и учење (седам стандарда), Постигнућа ученика (два стандарда), Подршка ученицима (три стандарда), Етос (пет стандарда), Организација рада и руковођење (пет стандарда) и Ресурси (четири стандарда). Сваки стандард представљен је кроз одређени број показатеља квалитета (од четири до шест), што укупно износи 158 показатеља квалитета.

Оквир квалитета рада предшколских установа односи се на укупно седам области, исто као и за нивое основне и средње школе, с тим што су називи области прилагођени специфичностима овог нивоа образовања, о чему се водило рачуна и при развоју стандарда и показатеља. Укупан квалитет рада предшколских установа изражен је кроз 29 стандарда, а ниво њихове остварености, на скали од 1 до 4, процењује се на основу 137 показатеља.

У Оквиру за спољашње вредновање одређене су четири категорије стандарда:

- кључни стандарди који су унапред одређени за све установе;
- додатни стандарди који су унапред одређени за све установе;
- изабрани стандарди (пет) који се одређују у поступку припреме тима за евалуацију;
- преостали стандарди (они који нису у прве три групе стандарда).

Прва група представља стандарде у којима се могу препознати кључни приоритети развоја установе у односу на прописе и стратешка документа која се односе на систем образовања (због чега су названи кључним). Друга група стандарда обухвата

[2] Резултати спољашњег вредновања уносе се у електронску базу података коју администрира Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.

стандарде који се односе на образовни рад установе у ужем смислу (настава и постигнућа ученика). До треће групе стандарда долази се утврђивањем специфичности установе у односу на њене претходне резултате, актуелно ангажовање или планове развоја. То значи да тим евалуатора утврђује групу од пет стандарда које процењују као посебно важне за конкретну школу. У четвртој групи стандарда је оних 10 стандарда који нису у претходне три групе. Све четири групе стандарда важне су за извођење оцене за општи квалитет рада установе.

У поступку спољашњег вредновања, на основу усаглашене процене тима, утврђује се ниво остварености за сваки појединачни стандард, при чему нивои 1 и 2 означавају неостварен стандард, а нивои 3 и 4 означавају остварен стандард. У процени нивоа остварености, тим евалуатора врши триангулацију налаза до којих долазе опсервацијом потребног броја часова, анализом школске документације, интервјуисањем кључних актера у установи и посматрањем других школских активности током боравка у школи.

Општи квалитет рада установе може бити оцењен са 1, 2, 3 или 4, при чему је 4 највиша оцена. Оцене се изводе на основу два критеријума. Први критеријум је проценат остварених стандарда који су кључни за вредновање (кључни и изабрани), а други критеријум је укупан проценат остварених стандарда у односу на све стандарде.

Оценом 4 оцењује се установа која остварује више од 75% свих стандарда, укључујући 100% стандарда који су кључни за вредновање.

Оценом 3 оцењује се установа која остварује више од 50% свих стандарда, укључујући 75% стандарда који су кључни за вредновање.

Оценом 2 оцењује се установа која остварује више од 30% свих стандарда, укључујући 50% стандарда који су кључни за вредновање.

Оценом 1 оцењује се установа која не остварује минимум од 30% свих стандарда, укључујући 50% стандарда који су кључни за вредновање.

Након обављеног вредновања, тим евалуатора припрема извештај о спољашњем вредновању школе. Тај извештај садржи квантитативни део (оцену општег квалитета рада установа и процену остварености нивоа сваког стандарда), као и наративни део (опис утврђеног чињеничног стања по областима). Установа има право приговора на поступак спољашњег вредновања, али не и на оцену. Планирано је да свака установа буде вреднована у првих пет година примене оквира (први циклус). У периоду до наредног спољашњег вредновања школа остварује акциони план за унапређивање, који се заснива на резултатима претходног спољашњег вредновања.

Спољашње вредновање квалитета рада основних школа

1. Обухват основних школа спољашњим вредновањем

У школској 2017/18. години вредновано је 107 основних школа из 8 школских управа. У 8 школских управа (Зајечар, Јагодина, Косовска Митровица и Ранилуг, Крагујевац, Крушевац, Сомбор, Ужице и Чачак) није вреднована ниједна основна школа. Од укупног броја вреднованих школа седам је музичких, три школе су за основно образовање одраслих, док је пет специјалних школа. Даљом анализом неће бити обухваћено ових петнаест школа, јер је то планирано на крају циклуса вредновања. Стога, укупан број основних школа чији ће резултати бити представљени у извештају износи 92.

Табела 1. Број вреднованих основних школа и њихова пропорционална заступљеност по школским управама

Школска управа	**Основне школе**	
	N	**%***
Београд	36	20,7
Ваљево	19	26,8
Зајечар	0	0,0
Зрењанин	19	13,7
Јагодина	0	0,0
Косовска Митровица и Ранилуг	0	0,0
Крагујевац	0	0,0
Краљево	1	1,9
Крушевац	0	0,0
Лесковац	19	21,3
Ниш	2	2,8
Нови Сад	10	7,2
Пожаревац	1	1,4
Сомбор	0	0,0
Ужице	0	0,0
Чачак	0	0,0
Укупно	**107**	**9,0**

*Процентуална заступљеност вреднованих школа на нивоу школске управе

2. Резултати спољашњег вредновања рада основних школа

2.1. Оцена општег квалитета рада школа

У односу на критеријуме квалитета који предвиђају четворостепену скалу за оцењивање (најмања оцена је 1, а највећа 4), **просечна оцена општег квалитета рада** школа у овом скупу вреднованих установа износи **2,91**.

На Графикону 1 је представљена дистрибуција опште оцене. Укупно 75% школа је процењено оценом 3 или 4 за општи квалитет рада, при чему треба истаћи да је три пута више школа са оценом 3 (56,5%). Оцену 2 за укупни квалитет рада добило је око 23% вреднованих основних школа. Оцена 1 појављује се у нешто више од 2% школа из овог узорка.

Графикон 1. Дистрибуција оцене општег квалитета

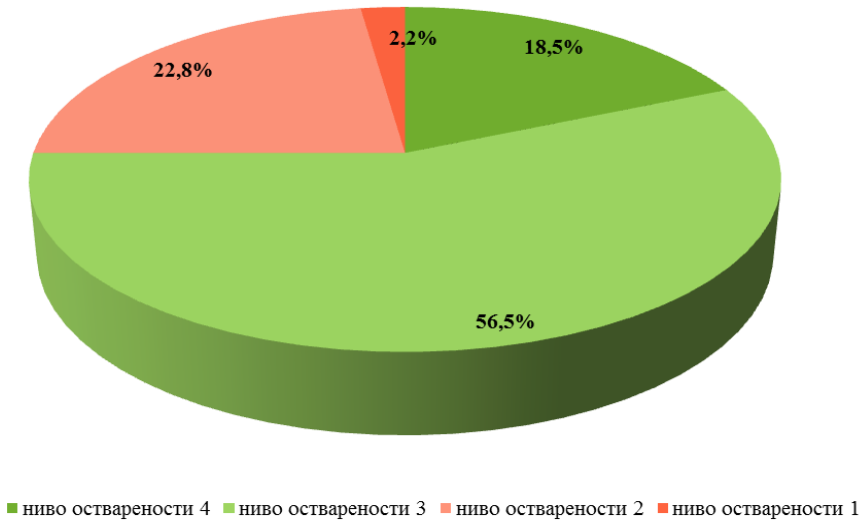

На наредном графикону приказана је оцена општег квалитета рада за сваку школску управу. Графички приказ даје могућност да се види како су распоређене процене у односу на четири нивоа остварености стандарда (Графикон 2). Тако се за све школске управе може видети у ком проценту се свака оцена појављивала у проценама спољашњих евалуатора.

Графикон 2. Расподела оцене општег квалитета рада основних школа (ниво школских управа)

	Београд (36)	Ваљево (17)	Зрењанин (12)	Краљево (1)	Лесковац (14)	Ниш (2)	Нови Сад (9)	Пожаревац (1)
1 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	14,3	0,0	0,0	0,0
2 (%)	19,4	11,8	25,0	0,0	50,0	0,0	22,2	0,0
3 (%)	61,1	70,6	41,7	100,0	28,6	100,0	55,6	100,0
4 (%)	19,4	17,6	33,3	0,0	7,1	0,0	22,2	0,0

Напомена: У загради поред назива школске управе наведен је број вреднованих школа, ради бољег увида у резултате.

Уочава се да је у 7 од 8 школских управа више оцена 3 и 4 (добре школе), него оцена 1 и 2, иако је то посебно видљиво у школским управама Краљево, Ниш и Пожаревац треба имати у виду да је у оквиру ових школских управа вреднована само једна, односно 2 школе. У пет школских управа било је највиших оцена, али углавном преовлађује оцена 3, која указује на потребу унапређивања рада. У школским управама Лесковац, Зрењанин, Нови Сад, Београд и Ваљево било је школа које су оцењене оценом 2, а једино су у Школској управи Лесковац евалуатори две школе оценили најнижом оценом (1).

Када су у питању приоритети развоја школа, изражени кроз групу кључних стандарда који су заједнички за све школе, утврђено је да просечна оцена десет **кључних стандарда** износи **2,89**. У групи кључних стандарда заступљено је свих седам области квалитета и највише је стандарда у области Настава и учење и Етос, што је у складу са постављеним приоритетима развоја образовања на нивоу система. Ради јаснијег увида, на Графикону 3 је приказана дистрибуција нивоа остварености кључних стандарда.

Графикон 3. Дистрибуција нивоа остварености кључних стандарда

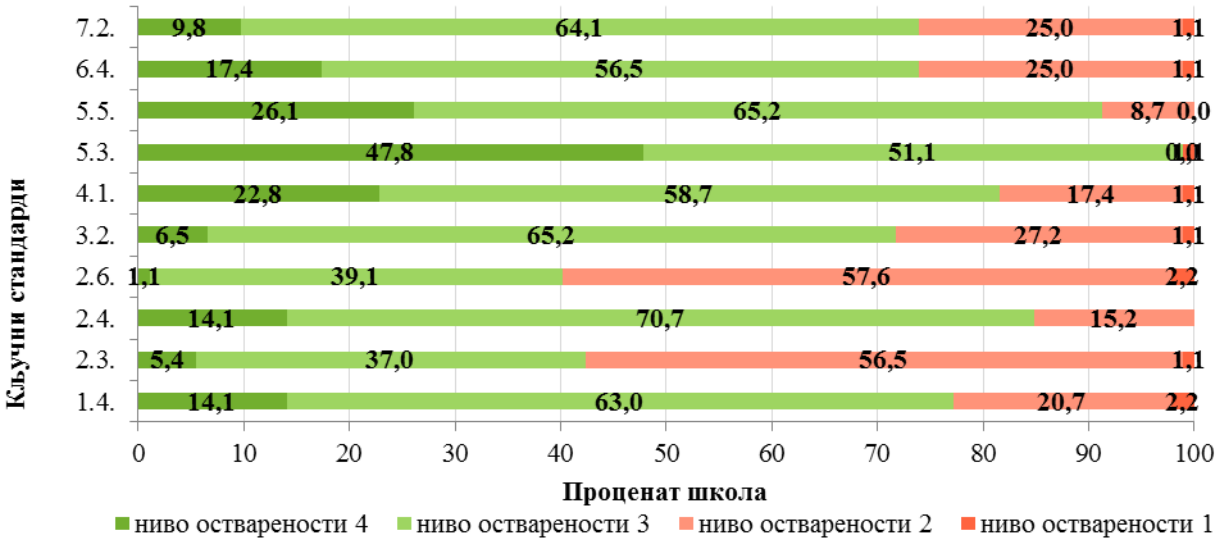

Расподела нивоа остварености на претходном графикону показује да су кључни стандарди 5.3. и 5.5. из области Етос најлакше оствариви. Стандард 5.3. остварен је скоро у потпуности (98,9%), док преко 90% школа на стандарду 5.5. добија оцену 3 или 4.

На осам од десет кључних стандарда 70% и више основних школа добија оцене 3 и 4 (остварен стандард). За око 60% вреднованих установа недостижни су стандарди 2.3. и 2.6. који се односе на индивидуализацију наставе и праћење напредовања ученика које је у функцији учења (доминира ниво остварености 2). Више од 90% школа је остварило кључне стандарде из области Етос, при чему треба истаћи да је стандард 5.3 – Школа је безбедна средина за све – остварен на највишем нивоу у око 50% школа. Треба напоменути да на осталим стандардима преовлађује ниво остварености 3. Када су у питању најниже оцене, њих је веома мало (око 2%), док се не појављују на стандардима 2.4 – Ученици стичу знања на часу и 5.5 – У школи је развијена сарадња на свим нивоима.

Просечна оцена **изабраних стандарда** износи **3,26**. Дакле, школе на стандардима који представљају њихову специфичност у смислу актуелног ангажовања, претходних резултата или планова развоја, добијају више оцене него на осталим стандардима.

Тимови евалуатора су за изабране стандарде најчешће бирали стандард 4.2 – У школи се подстиче лични, професионални и социјални развој ученика, што је био случај у свакој другој школи. У око 40% школа евалуатори су бирали стандард 5.1 – Регулисани су међуљудски односи у школи, као и стандард 7.4 – Материјално-технички ресурси користе се функционално.

Јаснији увид у **дистрибуцију нивоа остварености кључних, изабраних и свих стандарда** пружа Графикон 4. Може се приметити да је у свим групама стандарда најзаступљенија оцена 3 (преко 50%), а најмање заступљена оцена 1. Ипак, уочава се да сличнију расподелу имају кључни и сви стандарди, док у групи изабраних стандарда доминирају оцене које указују на виши ниво остварености стандарда (оцене 3 и 4).

Графикон 4. Дистрибуција нивоа остварености кључних, изабраних и свих стандарда

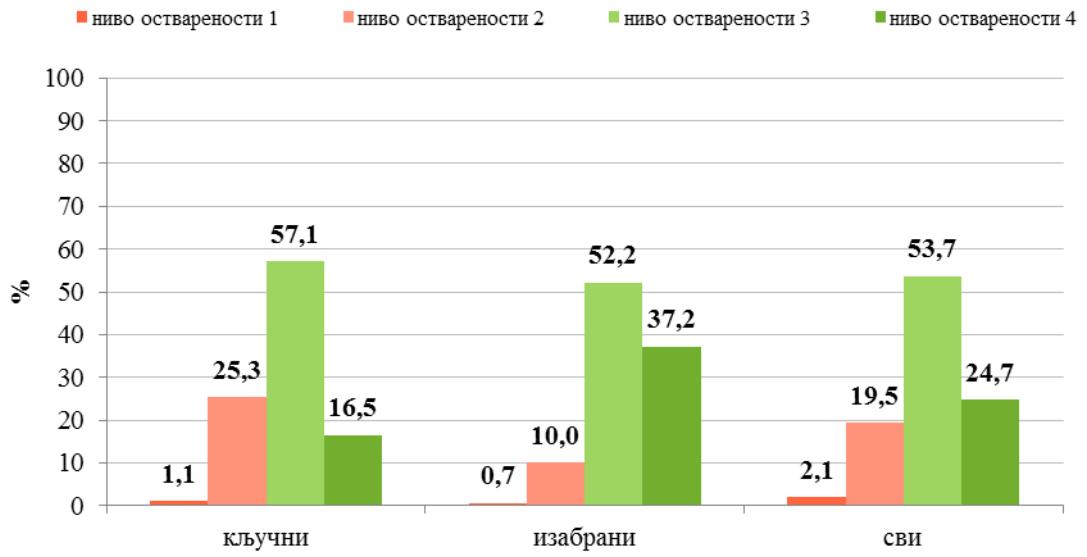

Да би се утврдило да ли постоји разлика у дистрибуцији оцена између кључних и изабраних стандарда, спроведен је хи-квадрат тест. Анализа је показала да се две дистрибуције статистички значајно разликују (χ^2=93,450, df=3, p=0,000, Cramer's V=0,260). Код изабраних стандарда је релативно већа заступљеност оцене 4 (стандард остварен на највишем нивоу), а релативно мања заступљеност оцене 2 у односу на очекиване вредности, док је обрнута ситуација код кључних стандарда. Овај налаз се може објаснити тенденцијом тимова да за изабране стандарде бирају оне за које очекују да ће добити највишу оцену (4). Овакав приступ у избору стандарда имао је за последицу то да су школе добијале нешто боље оцене општег квалитета рада, јер су то омогућавале процене изабраних стандарда, што не би био случај да су процењиване само на основу 10 кључних стандарда, који су исти за све установе.

2.2. Резултати вредновања појединачних области квалитета

Наредне анализе се односе на оствареност стандарда у оквиру сваке области квалитета рада школа. Најпре су за сваку област квалитета дате основне информације о аспектима вредновања (шта је предмет евалуације), а резултати су приказани графички на следећи начин: са две нијансе зелене боје означен је укупан проценат школа које су остариле одговарајући стандард (ниво остварености 3 и 4), а са две нијансе црвене боје означен је укупан проценат школа које нису остариле стандард (ниво остварености 1 и 2). Осим тога, графикон омогућава и добијање прецизније слике о расподели нивоа остварености од 1 до 4. Сваки ниво остварености приказан је посебном бојом (према легенди испод графикона).

Област квалитета – Школски програм и годишњи план рада школе

Четири стандарда у овој области односе се на доследну примену прописа и функционално планирање и програмирање рада у школи на више нивоа и у посебним областима. Осим тога, поједини показатељи квалитета говоре о томе да ли се у школи примењују стандарди постигнућа у раду и да ли се у програмирању рада уважавају различите потребе ученика.

Графикон 5. Област 1: Школски програм и годишњи план рада – оствареност стандарда

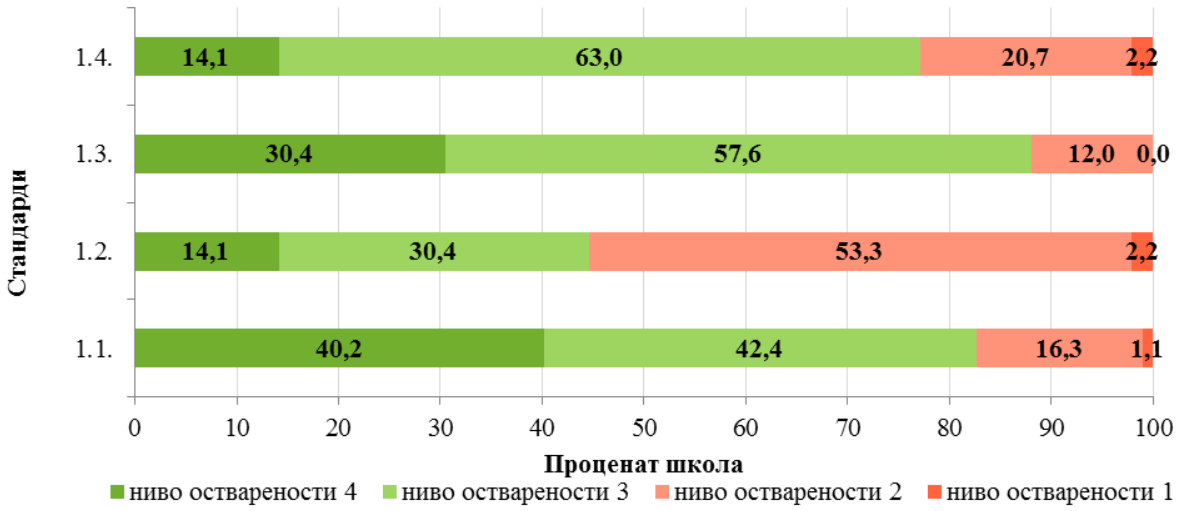

Према расподели приказаној на Графикону 5 може се закључити да велики број школа (око 80%) из скупа вреднованих остварује три од четири стандарда. Школе су најслабије у међусобном усклађивању елемената школског програма и годишњег плана рада школе (1.2), тако да је овај стандард остварен тек у око 45% школа.

С друге стране, када се посматрају нивои 3 и 4, који говоре о оствареном стандарду, највише је основних школа са нивоом остварености 3, што указује на потребу унапређивања главних програмских докумената школе. За 40% вреднованих школа је стандард 1.1 – Школски програм и годишњи план рада школе сачињени су у складу са прописима – остварен на највишем нивоу, што је очекивано, будући да је то законска обавеза школа. Најниже оцене за појединачне стандарде евалуатори су ретко давали, што може указивати на потребу подизања нивоа захтева, будући да постоје сазнања да се у школама на планирање и програмирање углавном гледа као на административну меру, а не као на услов за квалитетан рад.

Област квалитета – Настава и учење

На основу процене остварености седам стандарда у овој области добијају се релевантне информације о адекватности дидактичко-методичког поступања наставника, о процесу и резултатима учења на часовима, о техникама учења, о прилагођавању наставе различитим образовно-васпитним потребама ученика, о конструкцији знања на часу, о управљању процесом учења, о оцењивању које је у функцији учења и о атмосфери за учење на часу.

Графикон 6. Област 2: Настава и учење – оствареност стандарда

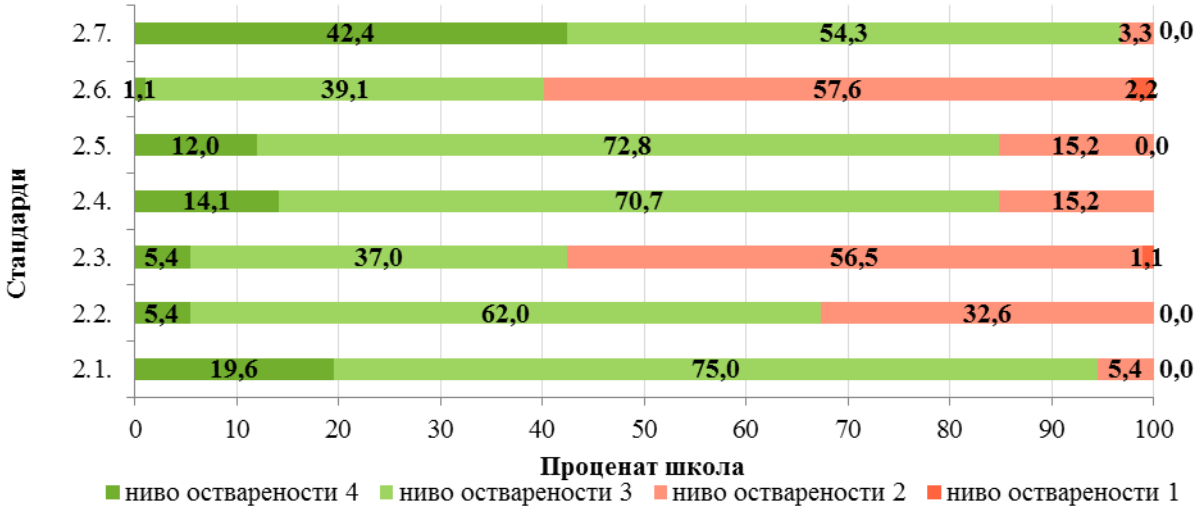

На Графикону 6 може се уочити да су стандарди 2.1 – адекватност дидактичко-методичких решења и 2.7 – стварање подстицајне атмосфере на часу – остварени у готово свим школама (на нивоу 3 или 4). Насупрот томе, у око 40% школа остварен је стандард 2.6 – вредновање које је у функцији учења, као и стандард 2.3 – индивидуализовани приступ у раду. Стандард 2.2 – Наставник учи ученике различитим техникама учења на часу – није остварен у преко 30% вреднованих установа. Остали стандарди су остварени у више од 80% школа.

Прегледом добијених резултата, може се констатовати да на пет од седам стандарда (изузев стандарда 2.3. и 2.6) преовлађује оцена 3, док преко 40% школа остварује стандард 2.7. на највишем нивоу (4). Најнижу оцену (1) школе су добијале углавном врло ретко, али је приметно да на стандарду 2.6. има 2% најнижих оцена.

У односу на захтеве квалитетне наставе, може се закључити да највише простора за унапређивање постоји у односу на индивидуализован приступ у раду, односно на прилагођавање темпа и захтева могућностима ученика, наставног материјала и посвећивања довољно времена ученицима у складу са њиховим потребама. Такође, формативно оцењивање није у довољној мери заступљено у настави, не подстиче се вршњачко оцењивање и самооцењивање, повратна информација је претежно општа, одложена и изражена кроз квантитативне показатеље. Недостаје и прилагођавање захтева могућностима ученика, тако да приликом утврђивања наученог, сви ученици раде исте задатке.

На видљиве разлике између појединачних стандарда могле су утицати неуједначене процене евалуатора у односу на интензитет и учесталост одређеног понашања наставника, које је било предмет вредновања. Додатне анализе квалитета наставе у школама могу дати прецизније одговоре на ово питање.

Област квалитета – Постигнућа ученика

У овој области квалитета процењује се ниво и квалитет образовних постигнућа у односу на утврђене стандарде постигнућа и вреднује се допринос школе успеху свих ученика. У оцењивању два стандарда користе се подаци о резултатима на завршном испиту, успеху ученика на такмичењима, успеху ученика који уче према ИОП-у и други квантитативни и квалитативни показатељи образовног напретка ученика у школи.

Графикон 7. Област 3: Образовна постигнућа ученика – оствареност стандарда

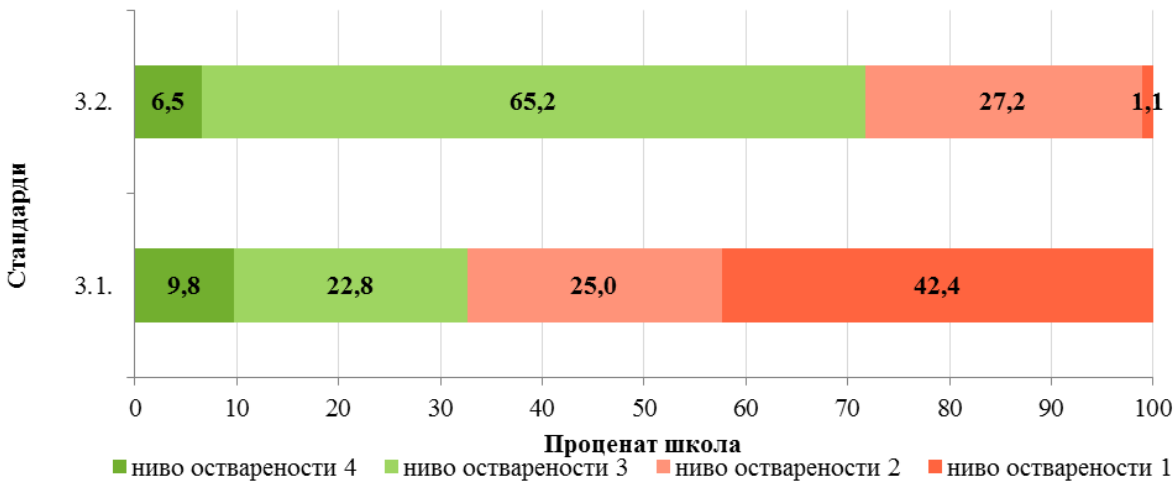

На Графикону 7 може се уочити да је стандард 3.2 – допринос школе успешности ученика – у много већој мери остварен (71,7%) него што је то случај са стандардом 3.1 – степен остварености образовних стандарда, који је остварен у 32,6% школа. Рад 42,4% вредноване школе оцењен је најнижом оценом (1) на стандарду 3.1, а укупно 67,4% школа не остварује исти стандард.

У тумачењу овог налаза потребно је имати у виду чињеницу да се оствареност стандарда 3.1, за разлику од свих осталих стандарда, углавном процењује у односу на бројчане показатеље из извештаја школа са завршног испита. Ради се о нормама које су постављене на више нивоа и посматрају се кумулативно, што мали број школа остварује. Поред тога, ово је једини стандард који се процењује само на основу квантитативних показатеља, због чега се субјективност у процењивању своди на најмању могућу меру.

Према расподели нивоа остварености на стандарду 3.2, може се закључити да већина основних школа у Србији може дати већи допринос образовним постигнућима ученика него што то сада чини (трећина вреднованих школа не остварује овај стандард). Ако се узму у обзир сви системски напори да се школа учини одговорнијом за образовна постигнућа ученика, онда резултати вредновања нису задовољавајући. Према проценама евалуатора, у овом узорку се само 6,5% школа перципира као главни чинилац образовног напретка ученика (стандард је остварен на највишем нивоу).

Област квалитета – Подршка ученицима

Стандарди квалитета који се односе на подршку ученицима обухватају спектар активности за које су одговорни различити актери у школи. Ови стандарди су основа за процену да ли је подршка ученицима у школи планирана и организована, да ли се реализује континуирано, да ли се води рачуна о квалитету подршке личном развоју ученика и да ли и на ком нивоу функционише систем подршке деци из осетљивих група.

Графикон 8. Област 4: Подршка ученицима – оствареност стандарда

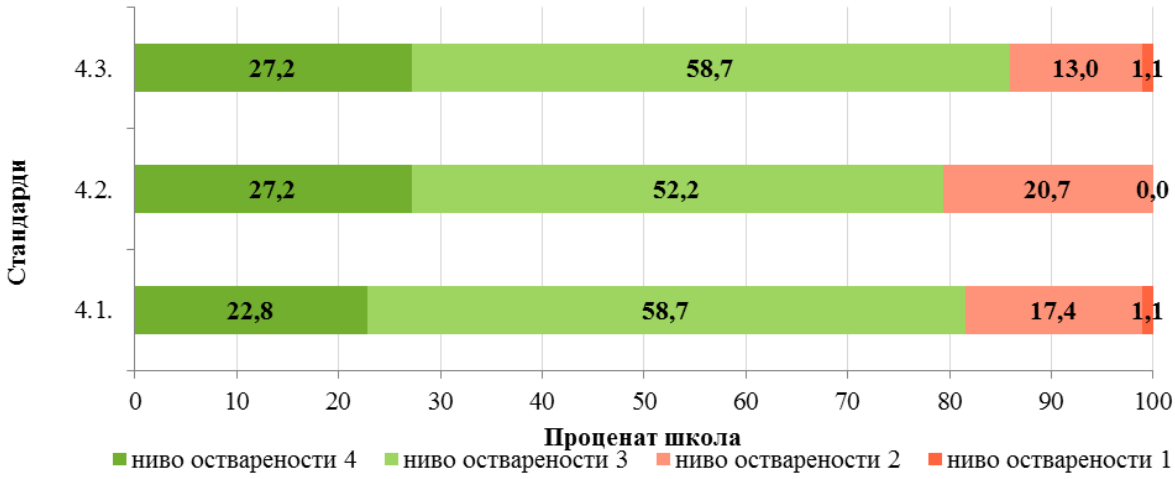

На Графикону 8 може се уочити да су сва три стандарда остварена у око 80% школа. Према проценама евалуатора, око четвртина школа остварује сва три стандарда на највишем нивоу (4), док веома мали број школа не остварује стандарде ове области (ниво остварености 1). Међутим, више од половине школа остварује ове стандарде на нивоу 3, што значи да још увек постоји простор за унапређивање система подршке. Треба истаћи да је најслабије процењен стандард који се односи на лични, професионални и социјални развој ученика, будући да га петина вреднованих школа није остварила.

Преовлађујуће позитивне процене о раду школа у овој области могу се објаснити континуираним мерама на системском нивоу, које имају за циљ развој инклузивности установа кроз школску културу, политику и праксу. Треба имати у виду да су све школе добиле веома прецизну регулативу на основу које раде, затим „пакет обука" и бројне стручне материјале који су им били основа за осмишљавање подршке ученицима.

Област квалитета – Етос

Стандарди у овој области квалитета описују пожељан степен безбедности за све учеснике у образовно-васпитном процесу, степен демократизације односа свих учесника у школи, промовисање резултата ученика и наставника, систем заштите од насиља, развој инклузивне и антидискриминативне културе и степен и квалитет сарадње. Специфичност у вредновању ове области је у томе што је потребно да се веома пажљиво укрсте различити поступци у процењивању да би се добила објективна слика о понашањима учесника и комуникацијама које остварују, које нису увек јасно видљиве и објективно мерљиве. Будући да је пажња у спољашњем вредновању доминантно усмерена на имплицитне доказе квалитета, вредновање ове области представља веома сложен задатак за евалуаторе.

Графикон 9. Области 5: Етос – оствареност стандарда

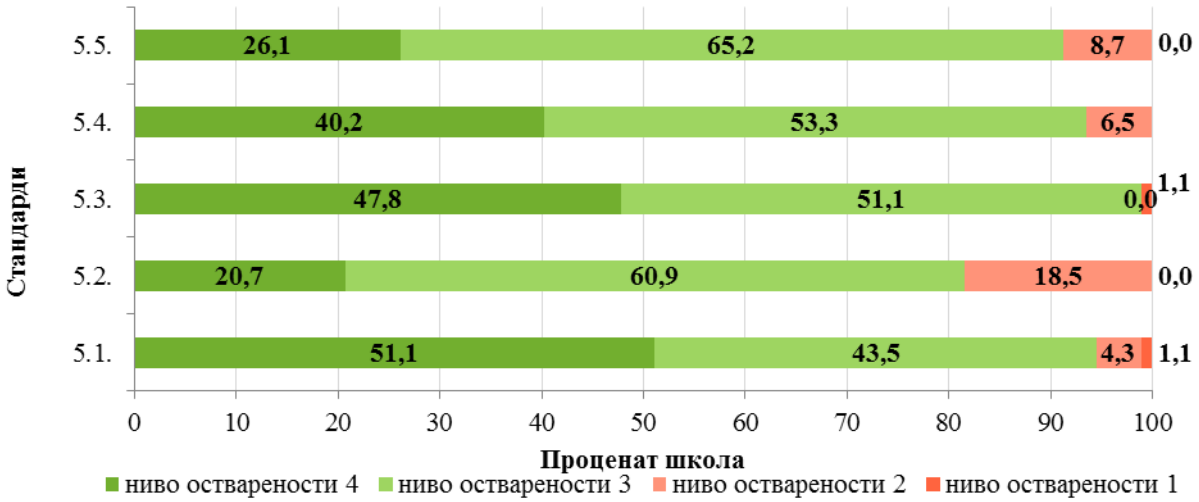

На Графикону 9 може се видети да су у преко 80% школа сви стандарди области Етос остварени. Стандард 5.3 – Школа је безбедна средина за све је остварен скоро у потпуности, у 98,9% школа. Треба истаћи да су у преко 90% школа остварени стандарди 5.1 – Регулисани су међуљудски односи у школи, 5.4 – Школски амбијент је пријатан за све и 5.5 – У школи је развијена сарадња на свим нивоима. Приближно половина школа остварује стандарде 5.1. и 5.3. на највишем нивоу (4). Највише простора за унапређивање има у односу на захтеве садржане у стандарду 5.2 – Резултати ученика и наставника се подржавају и промовишу.

Према добијеним резултатима вредновања могло би се закључити да су школе из узорка демократске институције у којима се негују толеранција и промоција највиших вредности, што није у пуној сагласности са резултатима праћења од стране просветних саветника и инспектора. Такође, на основу налаза о школи као безбедној средини у којој функционише мрежа за решавање проблема насиља, спроводе се превентивне активности, анализирају се случајеви насилног понашања и примењују одговарајуће мере интервенције које не кореспондирају увек са све чешћим случајевима насилног понашања. Треба имати у виду да стандард који се тиче безбедности није усмерен на мерење стопе насиља, већ на утврђивање активности које школа предузима како би га сузбила и правовремено реаговала у случају да се оно догоди. Треба бити свестан чињенице да насиље није карактеристично само за школску средину, већ је у питању шири друштвени проблем, те решавање овог проблема није могуће без системског приступа и учешћа свих релевантних актера.

Област квалитета – Организација рада и руковођење

Укупно пет стандарда у овој области односи се на вредновање рада директора кроз планирање, организацију, руковођење, контролу и јасно истакнуту лидерску улогу. Осим тога, овим стандардима процењује се степен развијености и функционисање система за праћење и вредновање квалитета рада у школи.

Графикон 10. Област 6: Организација рада школе и руковођење – оствареност стандарда

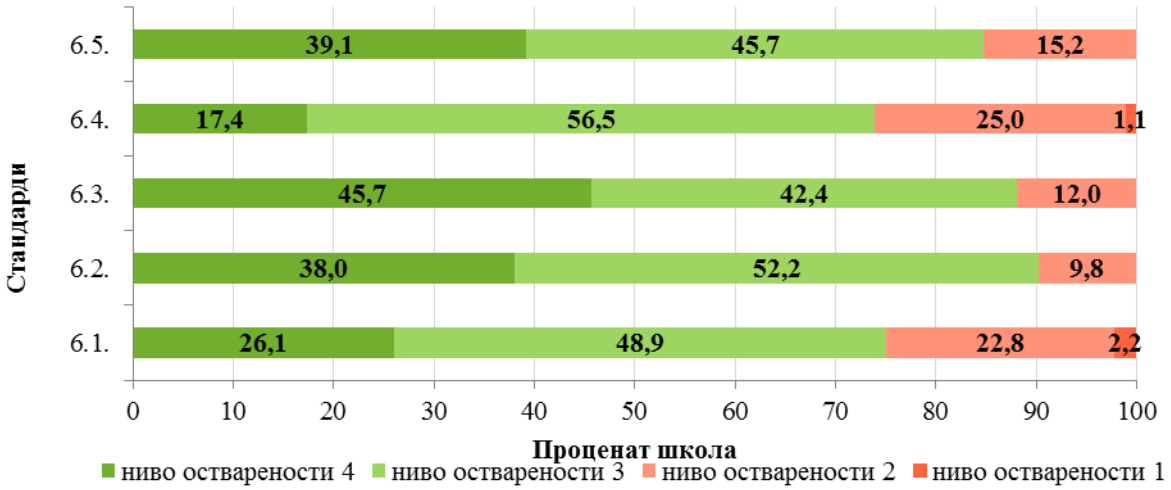

Графикон 10 показује да су у већини школа (око 75%) сви стандарди остварени. Ипак, стандарди 6.2 – Улога директора у организацији рада школе, 6.3 – Улога директора у унапређивању рада школе и 6.5 – Директор као лидер у већој мери су остварени у односу на преостала два стандарда у овој области (85% школа). За четвртину вреднованих школа тешко је остварив стандард 6.1 – Усклађеност планирања и програмирања, као и стандард 6.4 – Систем за праћење и вредновање.

Овај налаз у сагласности је са налазима о недовољно развијеним системима за праћење напредовања и потреби функционалнијег планирања рада у школама и ученика (видети анализе у областима Школски програм и годишњи план рада и Настава и учење).

Област квалитета – Ресурси

У овој области четири стандарда се односе на укупне људске, техничке, материјалне, просторне и друге ресурсе у школи. Осим испуњености постојећих норматива, процењује се и функционална употреба ресурса. Евалуатори посебно вреднују напоре и иницијативе школе у обезбеђивању ресурса за унапређивање рада школе, уз уважавање ширих контекстуалних услова у којима школа функционише (развијеност региона, мултиетничност, социодемографска структура).

Графикон 11. Област 7: Ресурси – оствареност стандарда

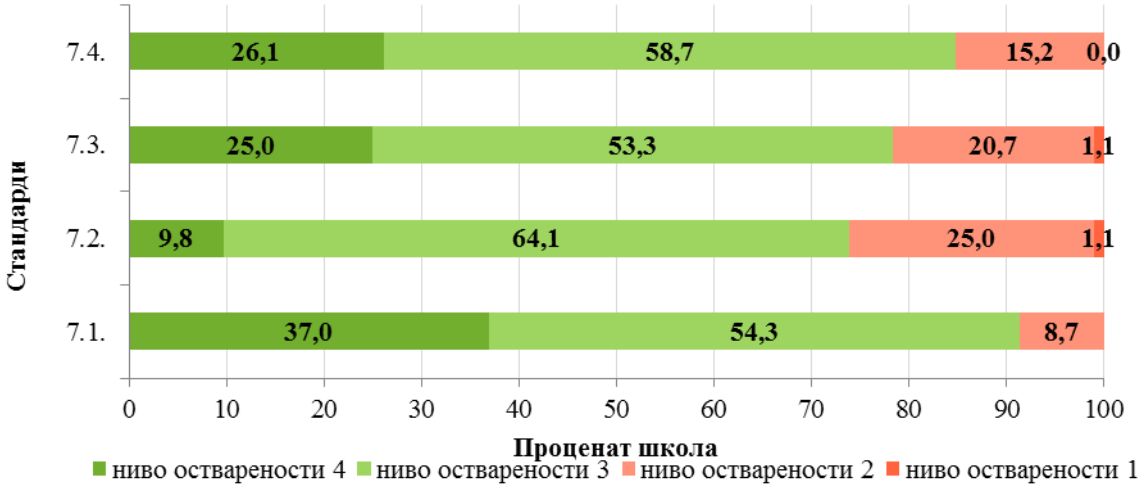

На Графикону 11 може се уочити да су сви стандарди остварени у више од 70% школа. Ипак, стандард 7.1 – Обезбеђеност људских ресурса у највећој мери је остварен у односу на остале стандарде из ове области, а око 40% школа га остварује на највишем нивоу. Стандард 7.4 – Функционална употреба материјално-техничких ресурса није остварен у 15,2% школа, док стандарди 7.2 – Професионални развој запослених и 7.3 – Постојање материјално-техничких ресурса нису остварени у свакој четвртој, односно у

свакој петој школи. Поред наведеног, уочава се да је на стандарду 7.2. најмањи број школа које су добиле највишу оцену (тек 9,8%).

У целини гледано, могло би се закључити да школе располажу како људским, тако и материјално-техничким ресурсима неопходним за функционисање. Пре свега, треба истаћи да готово све школе имају адекватан наставни кадар у погледу квалификација и да је настава стручно заступљена. С друге стране, стручном усавршавању наставника, њиховом професионалном развоју и примени новостечених знања треба посветити већу пажњу, јер би на тај начин људски ресурси били више у функцији квалитета рада школе (стандард 7.2). Процена функционалне употребе материјално-техничких ресурса (првенствено наставних средстава) указује на напоре наставника да наставу учине квалитетнијом, али постоји простор за унапређивање у овом домену рада.

2.3. Резултати вредновања у области квалитета Настава и учење

Оквир за вредновање квалитета садржи седам кључних области које су значајне за остваривање главних функција образовно-васпитних установа. Од школа, основних и средњих, очекује се да у свакој од ових области остваре одређене захтеве да би се могле назвати добрим школама. Међутим, област квалитета Настава и учење има приоритетно место будући да се кроз њу рефлектује кључна активност школе – образовање. То не значи да је васпитна функција школе мање важна, већ се на школу гледа као на кључног агенса промена у формалном образовању. Због тога се у овом извештају посебно издвајају резултати вредновања у области Настава и учење.

За област у целини и за сваки од седам стандарда квалитета дати су графички прикази процена спољашњих евалуатора у овом узорку школа. Процене квалитета наставе и учења приказане су за сваку школску управу да би се омогућила што прецизнија слика о актуелном стању, али и о потребама школа у одређеним деловима државе.

На Графикону 12 приказана је расподела процена спољашњих евалуатора за свих седам стандарда у области Настава и учење. Графички приказ даје могућност да се види како су распоређене процене у односу на четири нивоа остварености стандарда. Тако се за сваку школску управу може видети у ком проценту се сваки ниво остварености (од 1 до 4) појављивао у проценама спољашњих евалуатора. Додатно, у Прилогу 2 овог извештаја дати су посебни прикази за сваки од седам стандарда у овој области. На основу њих се може видети проценат школа у свакој школској управи које су остариле конкретан стандард на одговарајућем нивоу.

Графикон 12. Расподела нивоа остварености свих стандарда у области Настава и учење по школским управама – основне школе

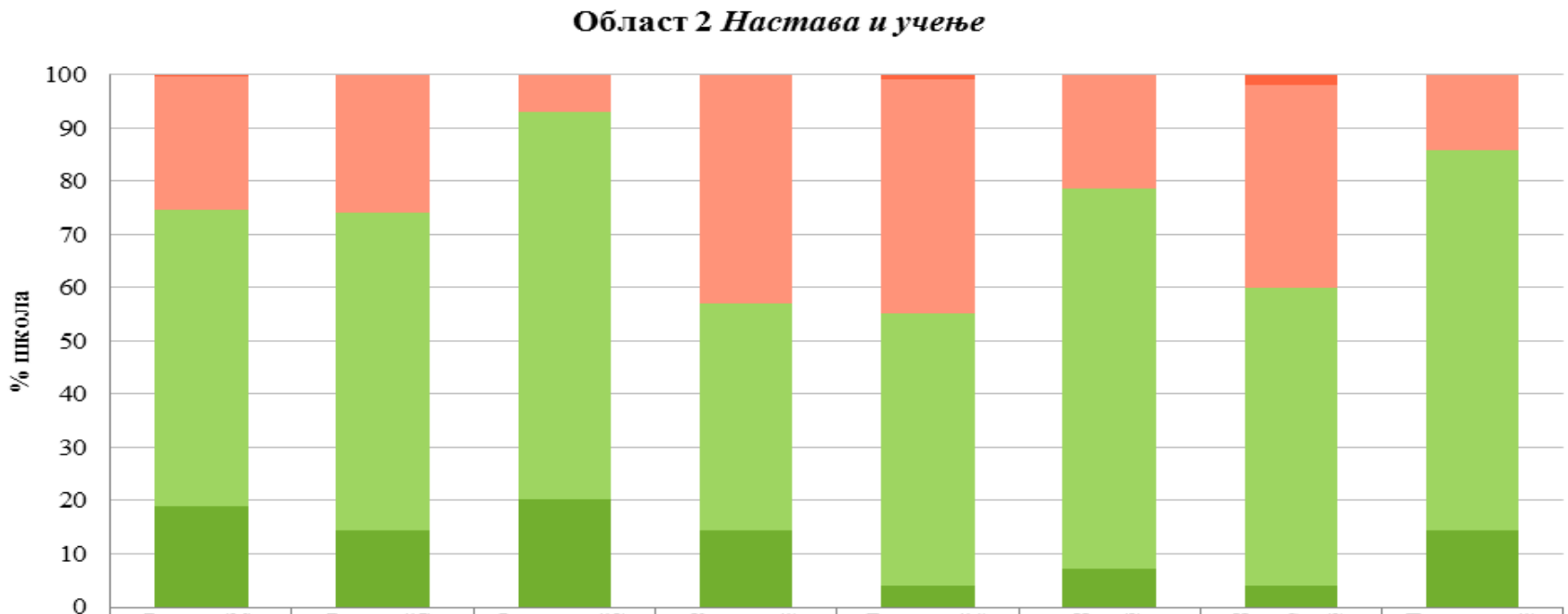

	Београд (36)	Ваљево (17)	Зрењанин (12)	Краљево (1)	Лесковац (14)	Ниш (2)	Нови Сад (9)	Пожаревац (1)
1 (%)	0,4	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	2,0	0,0
2 (%)	25,0	26,1	7,1	42,9	43,9	21,4	38,0	14,3
3 (%)	55,6	59,7	72,6	42,9	51,0	71,4	56,0	71,4
4 (%)	19,0	14,3	20,2	14,3	4,1	7,1	4,0	14,3

Напомена: У загради поред назива школске управе наведен је број вреднованих школа ради бољег увида у резултате.

Анализом остварености стандарда квалитета у области Настава и учење може се уочити да су школе у пет од осам школских управа остариле преко 70% стандарда ове области. Ниво остварености 2 преовладава у школским управама Лесковац, Краљево и Нови Сад. Процене о неостварености стандарда у настави (ниво 1) у веома малом проценту постоје у школским управама Нови Сад, Лесковац и Београд. У свим вреднованим школским управама било је највиших оцена (4), али се стандарди углавном остварују на нивоу 3, што указује на потребу унапређивања наставе и учења.

Истраживачки подаци показују да наше основне школе пружају ученицима неуједначен квалитет наставе. Разлике су видљиве и на нивоу школске управе и на нивоу узорка вреднованих основних школа.

Разлике између школских управа отварају и питање уједначавања критеријума вредновања од стране тимова евалуатора.

Презентовани подаци могу бити основа за осмишљавање мера подршке на системском и локалном нивоу којима ће се утицати на побољшање наставе и уједначавање рада школа у кључној делатности.

2.4. Сумарни резултати вредновања рада основних школа

У шестој години примене националног оквира за вредновање квалитета рада образовно-васпитних установа обухваћено је 107 основних школа, што је мање од броја школа које су вредноване у претходним годинама. За овај скуп установа утврђена је **просечна оцена општег квалитета 2,91** (најмања оцена је 1, а највећа 4), што је нешто мања оцена у поређењу са прошлом годином. Оцену 3 добило је око 60% вреднованих школа, а у групи добрих (оцене 3 и 4) налази се око 75% школа. Само је 2,2% школа добило најнижу оцену (1), а остало су основне школе које су добиле оцену 2. Расподела оцена општег квалитета рада установе ове године је приближна, али нешто слабија у односу на претходну годину.

Основне школе у овом скупу на десет кључних стандарда имају нижу просечну оцену (2,89) него на пет изабраних стандарда (3,26). То значи да евалуатори процењују да су школе успешније у оним аспектима рада које их чине препознатљивим у средини, него у аспектима рада који су на нивоу система одређени као приоритетни и посебно важни за све школе у систему.

Резултати вредновања показују да у раду школа постоје недостаци у једној или више области квалитета. И ове године је потврђено да је највише подршке школама потребно у остваривању квалитетне наставе и у обезбеђивању услова да се подстакне бољи образовни учинак ученика.

У односу на појединачне области квалитета, основне школе су показале да у свакој области постоје одређени аспекти рада које би требало одредити као приоритете за побољшање.

У **планирању и програмирању рада** основне школе показују резултате, али у већини њих главна школска документа захтевају одређена побољшања (највише је основних школа које за стандарде из ове области добијају оцену 3). У целини гледано, школе су најслабије у међусобном усклађивању елемената школског програма и годишњег плана рада школе, а најуспешније у остваривању циљева и стандарда образовања и васпитања кроз годишњи план рада.

У оквиру област **Настава и учење** евалуатори су највише задовољни атмосфером на часу и избором дидактичко-методичких решења. Овај налаз у извесној мери може бити доведен у питање када се упореди са налазима о примени индивидуализованог приступа у раду са ученицима и примени формативног праћења напредовања ученика. Поставља се питање: да ли се дидактичко-методичка решења могу оценити као адекватна ако се на часовима недовољно пажње поклања индивидуалним потребама ученика?

Када су у питању **образовна постигнућа ученика**, пред вреднованим школама је још много изазова. Процењено је да постоји видљив допринос школа образовном напретку ученика, али је, с друге стране, образовни учинак, мерен успехом на завршном испиту, недовољно видљив у већини основних школа. У тумачењу овог налаза потребно је имати у виду чињеницу да се оствареност стандарда о резултатима на завршном испиту, за разлику од свих осталих стандарда, углавном процењује у односу на бројчане показатеље. Ради се о нормама које су постављене на више нивоа, а које се посматрају кумулативно, што мали број школа остварује. Поред тога, ово је једини стандард који се процењује само на основу квантитативних показатеља, због чега се субјективност у процењивању своди на најмању могућу меру.

Подршка ученицима у овом узорку школа процењена је као добра у преко три четвртине школа. Свака четврта школа на сва три стандарда добија оцену 4, док је веома мали број вреднованих установа које добијају оцену 1.

У области квалитета која се односи на укупни **етос у школи**, према проценама екстерних евалуатора, можемо бити веома задовољни утврђеним стањем (у најмање 80% школа сви стандарди су остварени). То би требало да значи да у нашим основним школама нема проблема у вези са безбедношћу ученика, са комуникацијом и сарадњом на више нивоа. Међутим, резултати рада других служби, као што је инспекција, показују да је пред нашим основним школама још увек много задатака кроз које ће бити операционализоване активности за унапређивање безбедности ученика и развој вршњачке сарадње и толеранције.

Организација рада и руковођење у школама, према резултатима вредновања, умногоме зависе од рада директора. За велику већину школа утврђено је да су директори веома успешни у организацији активности и да својим радом доприносе унапређивању рада установе. С друге стране, за четвртину школа утврђени су недостаци у усклађивању планирања и програмирања, као и недовољна развијеност интерних система за праћење и вредновање. У том смислу, може се поставити питање о објективности процена које се односе на рад директора, јер се од њих очекује да обезбеде квалитет планирања и праћења реализације школских активности које ће осигурати континуиран развој установе.

Вредноване основне школе углавном су успеле да обезбеде материјално-техничке **ресурсе** и стручан наставни кадар. Према резултатима вредновања, могло би се закључити да постоје видљиви напори наставника у обогаћивању наставног рада. То није у сагласности са проценама квалитета наставе, посебно на појединим стандардима

и са утврђеним доприносом људских ресурса унапређивању рада школе. Професионалном развоју наставника у вредновaним школама потребно је посветити више пажње, јер је утврђен значајан број школа које не остварују овај стандард.

Спољашње вредновање квалитета рада средњих школа

1. Обухват средњих школа спољашњим вредновањем

У 7 школских управа у школској 2017/2018. години вреднован је рад укупно 58 средњих школа (38 стручних школа, 11 уметничких, 8 гимназија и једна мешовита школа), што је 10,9% од укупног броја средњих школа у Србији.

Подаци приказани у Табели 2 показују да је у последњој години првог циклуса спољашњег вредновања квалитета рада школа највећи број вреднованих школа присутан у оквиру ШУ Београд (20) и ШУ Лесковац (16), док се у оквиру преосталих школских управа (Ваљево, Зајечар, Зрењанин, Ниш и Нови Сад) распон школа у узорку креће у интервалу од 2 до 6. У укупно 9 школских управа процес вредновања свих средњих школа је био већ завршен.

Табела 2. Број вреднованих средњих школа и њихова пропорционална заступљеност по школским управама

Школска управа	**Средње школе**	
	N	**%***
Београд	20	24,4
Ваљево	6	20,0
Зајечар	6	28,6
Зрењанин	4	8,7
Јагодина	0	0,0
Косовска Митровица и Ранилуг	0	0,0
Крагујевац	0	0,0
Краљево	0	0,0
Крушевац	0	0,0
Лесковац	16	43,2
Ниш	2	4,7
Нови Сад	4	7,8
Пожаревац	0	0,0
Сомбор	0	0,0
Ужице	0	0,0
Чачак	0	0,0
Укупно	**58**	**10,9**

*Процентуална заступљеност вреднованих школа на нивоу школске управе

2. Резултати спољашњег вредновања рада средњих школа

2.1. Оцена општег квалитета рада школа

У односу на критеријуме квалитета који предвиђају четворостепену скалу за оцењивање, **просечна оцена општег квалитета рада** за **10,9%** вреднованих средњих школа износи **3**. Расподела просечних оцена графички је приказана на графиконима који следе и односи се на: све вредноване средње школе (Графикон 13), гимназије (Графикон 14) и средње стручне и уметничке школе (Графикон 15). Због малог броја уметничких школа, њихове просечне оцене су приказане заједно са оценама за средње стручне школе. На крају првог циклуса вредновања анализираће се и приказивати просечне оцене за све типове школа понаособ, те стога у овом извештају мешовите школе нису анализиране засебно.

Графикон 13. Дистрибуција оцене општег квалитета у средњим школама

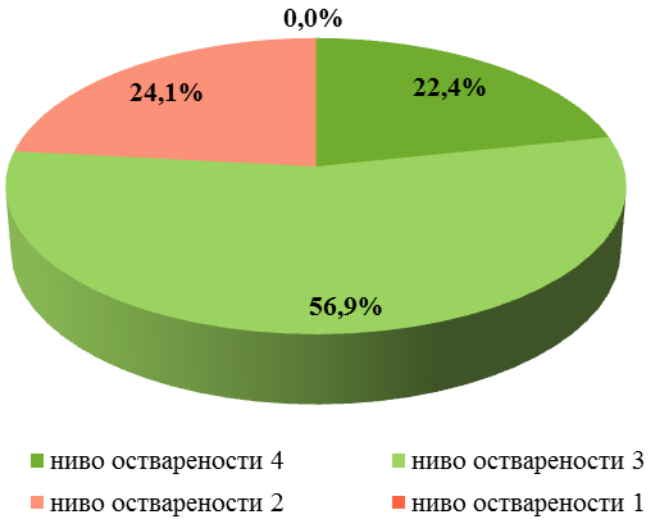

Приказани подаци показују да се 79,3% вреднованих школа сврстава у категорију школа у којима се добро ради (опште оцене квалитета рада 3 и 4). При томе треба имати у виду да школе са највишим квалитетом рада (оцена 4) нису доминантне, већ да удео школа које су оцењене оценом 3 износи 56,9%. Позитиван налаз јесте да ниједна школа није оцењена најнижом оценом. С друге стране, готово четвртина школа добија општу оцену квалитета рада 2, што указује на свеобухватну потребу за унапређивањем квалитета њиховог рада у различитим аспектима.

Графикон 14. Дистрибуција оцене општег квалитета рада у гимназијама

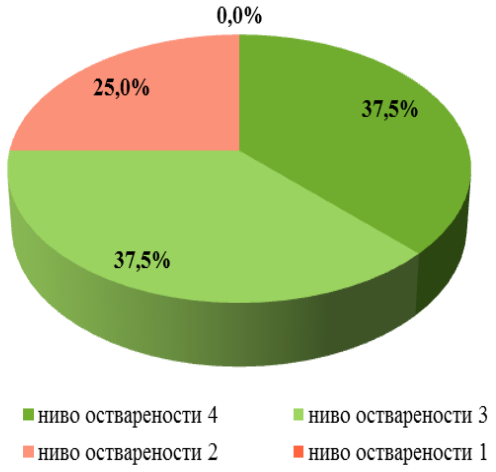

Графикон 15. Дистрибуција оцене општег квалитета рада у средњим стручним и уметничким школама

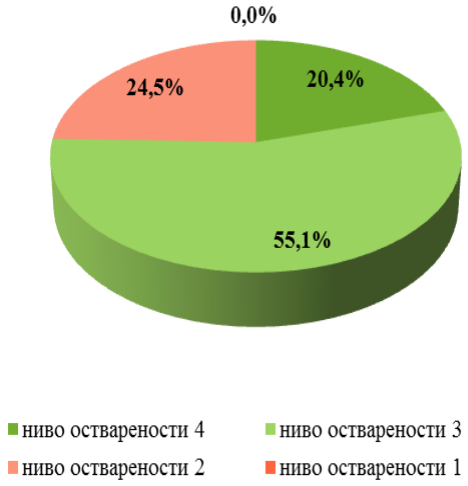

Приликом тумачења резултата приказаних на графиконима 14 и 15 важно је имати у виду да у узорку средњих школа доминирају средње стручне и уметничке школе (приказани резултати се односе на 8 вреднованих гимназија и 49 стручних и уметничких школа). Добијени резултати показују да су разлике у дистрибуцији опште оцене квалитета рада у односу на тип средње школе присутне када је реч о општим оценама квалитета 3 и 4. Сличност у приказаним резултатима видљива је у погледу најнижих оцена – независно од типа средње школе ниједна школа нема у потпуности незадовољавајући квалитет рада, док приближан проценат школа остварује низак квалитет (општа оцена 2).

Квалитет рада вреднованих средњих школа на нивоу школских управа приказан је на Графикону 16. За појединачну школску управу може се видети у ком проценту се свака оцена (на скали од 1 до 4) појављивала у проценама спољашњих евалуатора. У тумачењу налаза треба имати у виду разлике између школских управа у односу на обухват школа спољашњим вредновањем (видети Табелу 2).

Графикон 16. Расподела оцене општег квалитета рада средњих школа (ниво школских управа)

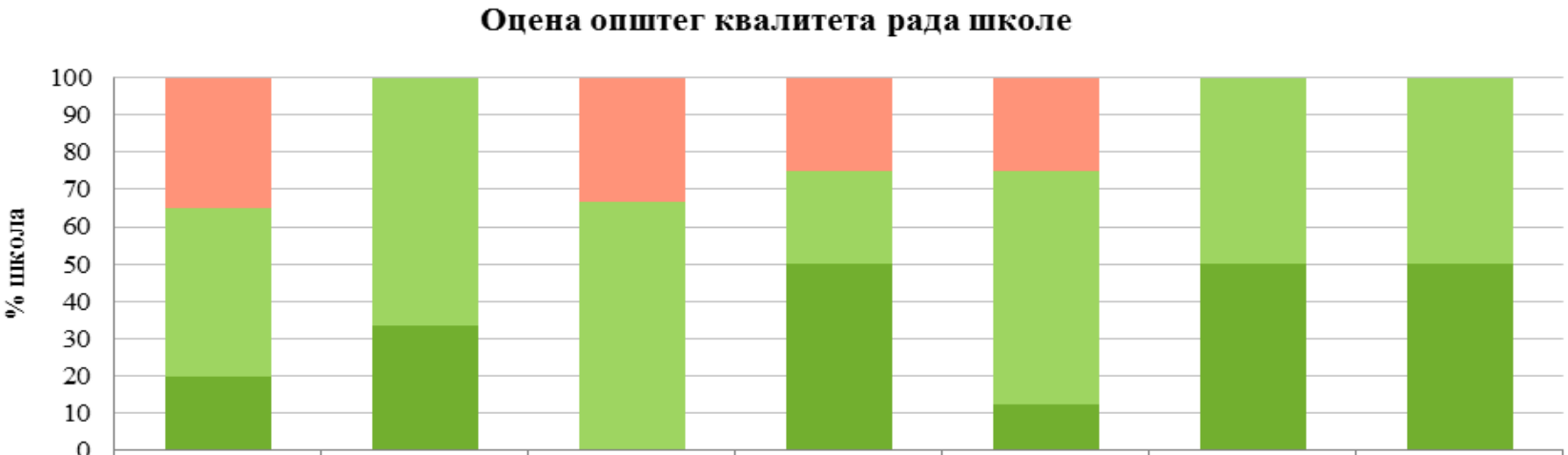

	Београд (20)	Ваљево (6)	Зајечар (6)	Зрењанин (4)	Лесковац (16)	Ниш (2)	Нови Сад (4)
1 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 (%)	35,0	0,0	33,3	25,0	25,0	0,0	0,0
3 (%)	45,0	66,7	66,7	25,0	62,5	50,0	50,0
4 (%)	20,0	33,3	0,0	50,0	12,5	50,0	50,0

Напомена: У загради поред назива школске управе наведен је број вреднованих школа, ради бољег увида у резултате.

Увидом у Графикон 16 може се приметити да, у складу са већ приказаним резултатима, у већини школских управа преовладава оцена општег квалитета 3, уз изузетак ШУ Зрењанин где је доминантна оцена 4. Уочава се да су у три школске управе (ШУ Ваљево, Ниш и Нови Сад) све вредноване средње школе добиле оцену 3 или 4. С друге стране, само у једној школској управи (ШУ Зајечар) није било највиших оцена.

Просечна оцена десет **кључних стандарда,** који се односе на приоритете развоја школе, у вредновaним средњим школама износи **2,9**. Дистрибуција оцена на кључним стандардима приказана је на наредном графикону.

Графикон 17. Дистрибуција нивоа остварености кључних стандарда у средњим школама

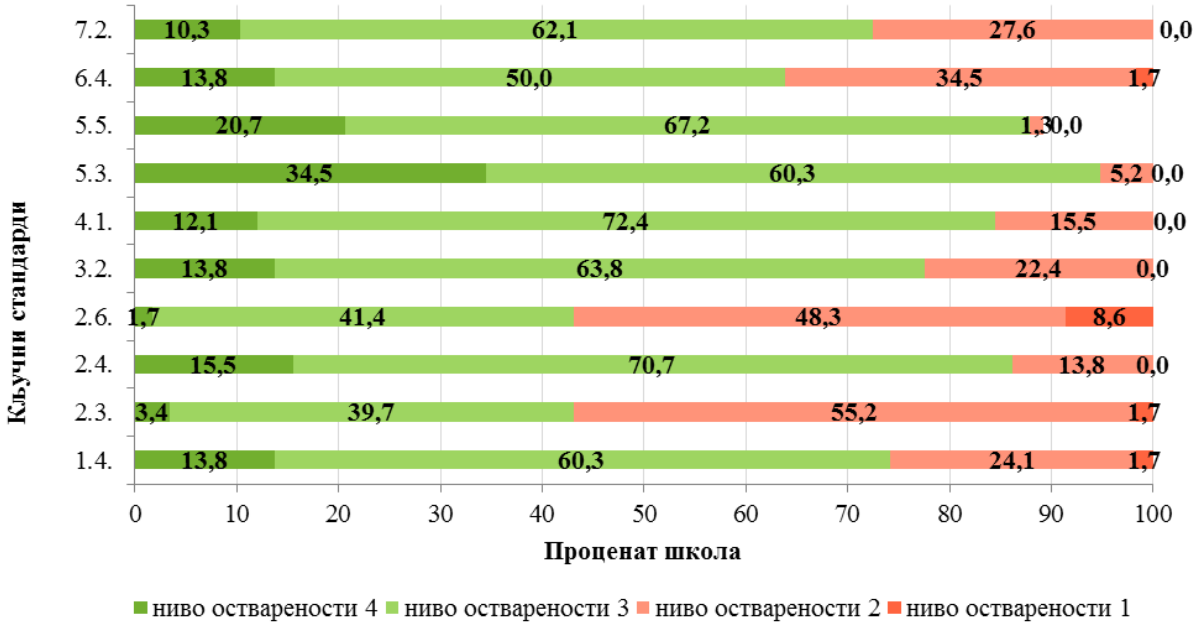

Посматрано на нивоу кључних стандарда, вредноване средње школе постигле су најниже резултате у оквиру стандарда у области квалитета Настава и учење, док су најбоље процењени стандарди у области Етос. Конкретније, евалуатори су на конкретном узорку вреднованих школа најмање задовољни развијеношћу праћења и вредновања рада ученика у складу са формативним приступом (стандард 2.6), али и квалитетом диференцијације и индивидуализације наставе (стандард 2.3). Најбоље је процењен етос у школама, тј. развијеност сарадње на свим нивоима (стандард 5.5) и безбедност школа (стандард 5.3).

Просечна оцена **изабраних стандарда** износи **3,4**, што значи да на стандардима из ове групе школе добијају нешто више оцене у односу на остале стандарде. Подсећамо да се у групи изабраних стандарда налазе они који представљају специфичност школа, а спољашњи евалуатори су се, судећи по оценама, превасходно опредељивали за оне специфичности које афирмишу школу. Најчешће бирани стандарди у групи изабраних су 4.2, 7.4. и 5.1. који се односе на: подстицање личног, професионалног и социјалног развоја ученика, функционално коришћење материјално-техничких ресурса и добре међуљудске односе. Највишу просечну оцену од свих изабраних стандарда имају: 1.1 – 3,7; 6.5 – 3,7 и 6.1 – 3,6.

Јаснији увид у **дистрибуцију нивоа остварености кључних, изабраних и свих стандарда** пружа Графикон 18.

Графикон 18. Дистрибуција нивоа остварености кључних, изабраних и свих стандарда у средњим школама

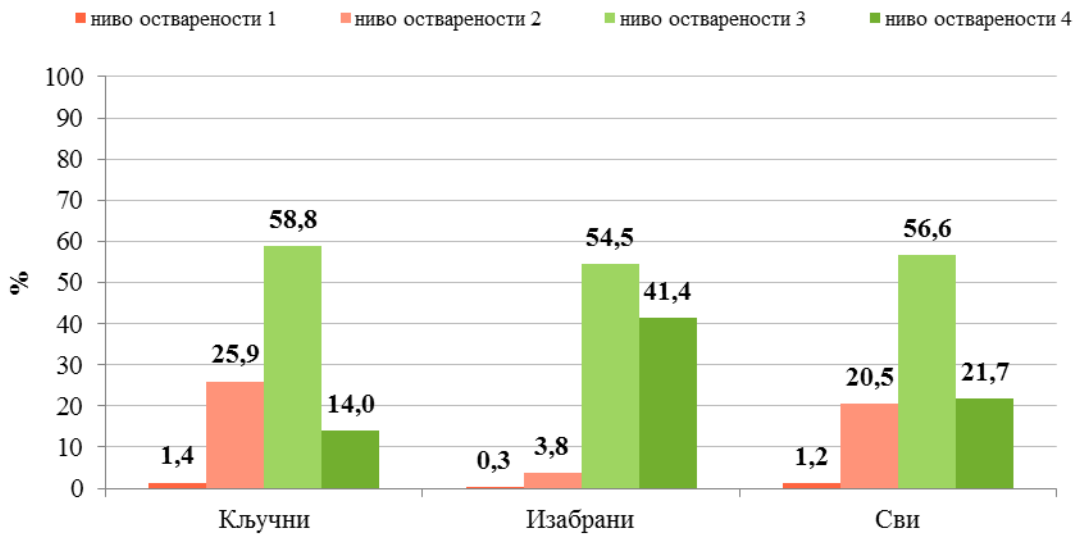

У све три групе стандарда најзаступљенији је ниво остварености 3 (око 55% школа), а најмање је заступљен ниво остварености 1 (испод 1,5%). Ипак, може се приметити да сличнију расподелу имају кључни и сви стандарди, док у групи изабраних стандарда доминирају оцене које представљају виши ниво остварености стандарда, а само једна школа на једном изабраном стандарду добија најнижу оцену.

Да би се утврдило да ли постоји разлика у дистрибуцији оцена између кључних и изабраних стандарда, спроведен је хи-квадрат тест. Анализа је показала да се две дистрибуције статистички значајно разликују (χ^2=116,396, df=3, p=0,000, Cramer's V=0,366). Код изабраних стандарда је релативно већа заступљеност оцене 4 (стандард остварен на највишем нивоу), а релативно мања заступљеност оцена 1 и 2 у односу на очекиване вредности, док је код кључних стандарда заступљеност оцене 4 релативно мања, а оцене 2 већа. Овај налаз се може објаснити тенденцијом тимова да за изабране стандарде бирају оне за које очекују да ће бити најбоље процењени (ниво 4), што је имало за последицу да су школе добијале нешто боље оцене општег квалитета рада него што би то био случај када би се оцењивало само на основу кључних стандарда.

2.2. Резултати вредновања појединачних области квалитета

Као и код основних школа, приказ резултата вредновања средњих школа садржи графички и описни приказ добијених резултата. Резултати су приказани графички на следећи начин: са две нијансе зелене боје означен је укупан проценат школа које су остариле одговарајући стандард (ниво остварености 3 и 4), а са две нијансе црвене боје означен је укупан проценат школа које нису остариле стандард (ниво остварености 1 и 2). Осим тога, графикон омогућава и добијање прецизније слике о расподели оцена на четири нивоа (од 1 до 4). Свака оцена приказана је посебном бојом (према легенди испод графикона).

Област квалитета – Школски програм и годишњи план рада школе

Четири стандарда у овој области односе се на доследну примену прописа и функционално планирање и програмирање рада у школи на више нивоа и у више области. Осим тога, поједини показатељи квалитета говоре о томе да ли се у школи примењују стандарди постигнућа у раду и да ли се у програмирању рада уважавају различите потребе ученика.

Графикон 19. Област 1: Школски програм и годишњи план рада– оствареност стандарда

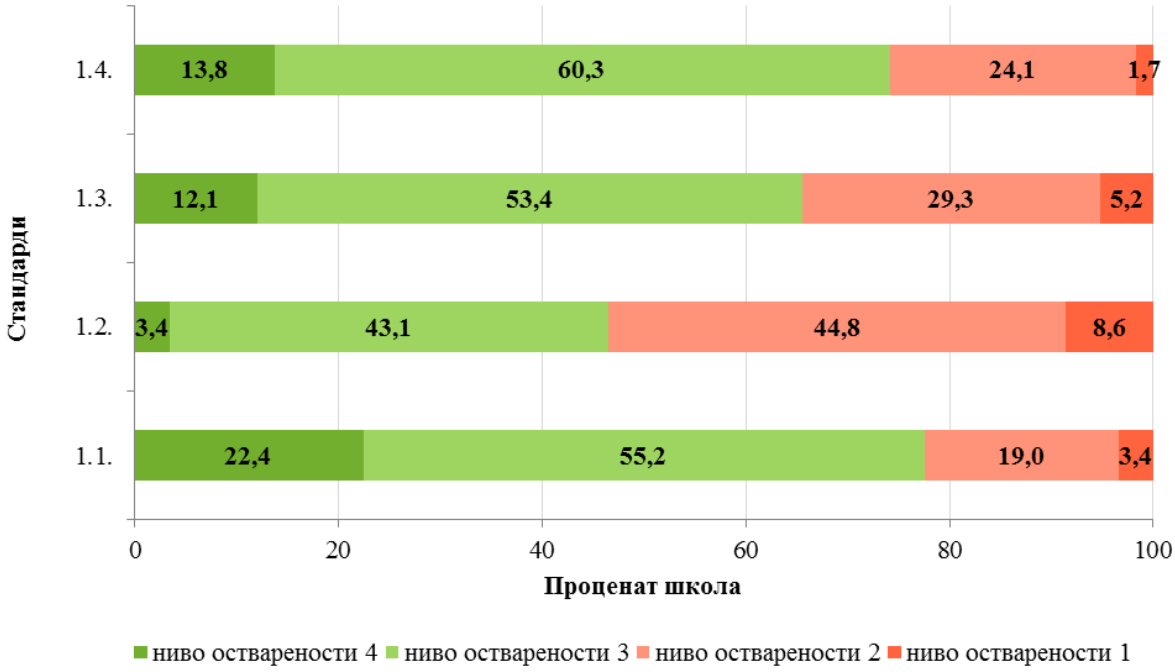

Поређењем остварености четири стандарда у овој области квалитета може се уочити да су присутне релативно неуједначене оцене. Стандард 1.1 – Израда школског програма и годишњег плана рада у складу са прописима највише је оцењен и остварен је код нешто више од две трећине школа (77,6%), са друге стране је стандард 1.2. који се односи на међусобну усклађеност докумената који не остварује више од половине школа. Око 65% вреднованих средњих школа има школску документацију која је

креирана тако да омогућава препознавање и задовољење различитих потреба ученика, као и остварење циљева и стандарда образовања.

Област квалитета – Настава и учење

На основу процене остварености седам стандарда у овој области добијају се релевантне информације о: адекватности дидактичко-методичког поступања наставника, процесу и резултатима учења на часовима, техникама учења, прилагођавању наставе различитим образовно-васпитним потребама ученика, конструкцији знања на часу, управљању процесом учења, оцењивању које је у функцији учења као и атмосфери за учење на часу.

Графикон 20. Област 2: Настава и учење – оствареност стандарда

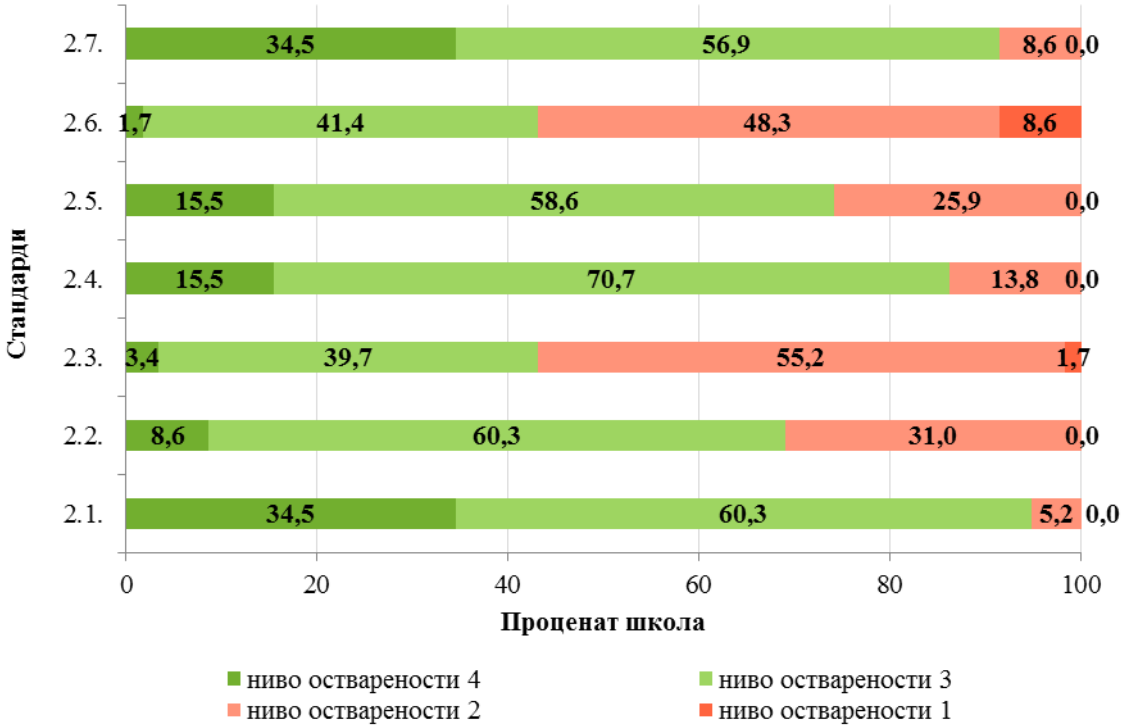

Графикон 20 показује да су стандарди 2.1 – адекватност дидактичко-методичких решења и 2.7 – стварање подстицајне атмосфере – најбоље остварени. Најмање су остварени стандарди који се односе на вредновање у функцији даљег учења – 2.6 и прилагођавање рада васпитно-образовним потребама ученика – 2.3. На осталим стандардима (2.2 – Наставник учи ученике различитим техникама учења на часу, 2.4 – Ученици стичу знања на часу и 2.5 – Наставник ефикасно управља процесом учења) преовлађују школе које остварују захтеве квалитетне наставе, али не на највишем нивоу (доминира оцена 3). Приликом сагледавања резултата у оквиру ове области јавља се питање доследности евалуативних налаза с обзиром на постојање раскорака између најбоље и најлошије процењених, те међусобне условљености стандарда, односно њихове међузависности у погледу утицаја на квалитет.

Област квалитета – Постигнућа ученика

У овој области квалитета, када су у питању средње школе, у процесу вредновања процењује се само оствареност стандарда који се односи на допринос школе постигнућима ученика – 3.2. Стандард који се односи на ниво образовних постигнућа – 3.1. процењиваће се тек када матура у средњој школи буде имала одлике екстерног испита на националном нивоу.

Графикон 21. Област 3: Образовна постигнућа ученика – оствареност стандарда

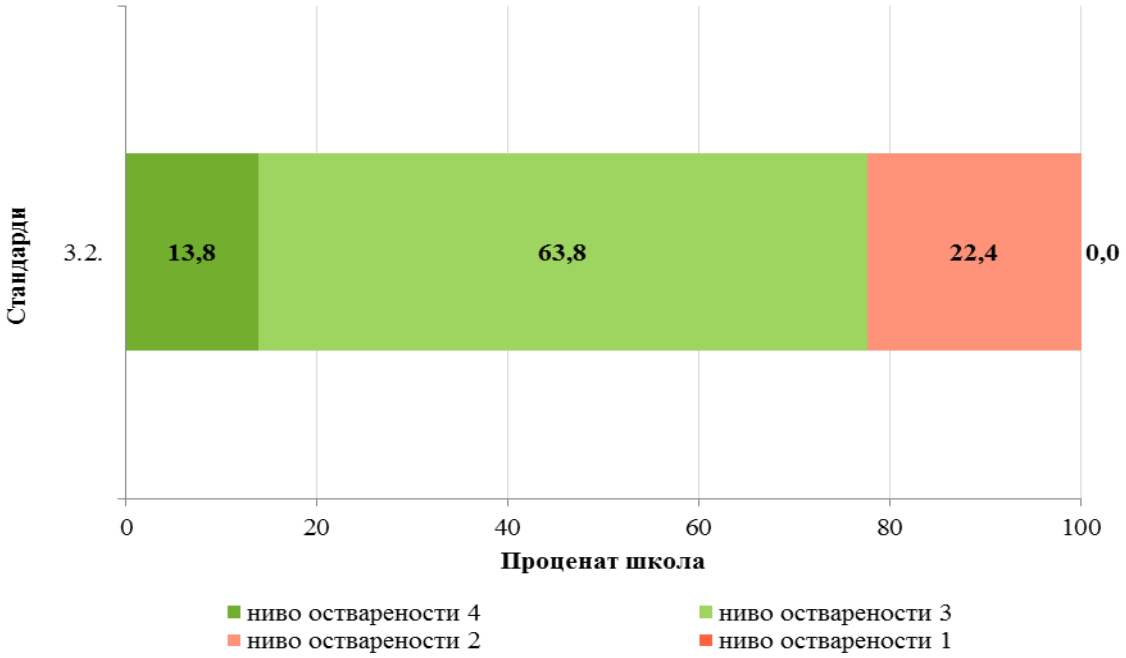

Расподела резултата у оквиру Графикона 21 показује да је стандард 3.2. остварен у 77,6% школа (оцене 3 и 4). Међутим, свега нешто више од 13% вреднованих школа на овом стандарду добија највишу оцену, а скоро четвртина школа не пружа одговарајући допринос. Имајући у виду све системске напоре и допринос који се од школа очекује у погледу креирања образовно-васпитне средине која ће континуирано доприносити већој успешности ученика, добијени резултати се не могу сматрати задовољавајућим.

Област квалитета – Подршка ученицима

Стандарди квалитета који се односе на подршку ученицима обухватају спектар активности за које су одговорни различити актери у школи. Ови стандарди су основа за процену да ли је подршка ученицима у школи планирана и организована, да ли се реализује континуирано, да ли се води рачуна о квалитету подршке личном развоју ученика и да ли и на ком нивоу функционише систем подршке деци из осетљивих група.

Графикон 22. Област 4: Подршка ученицима – оствареност стандарда

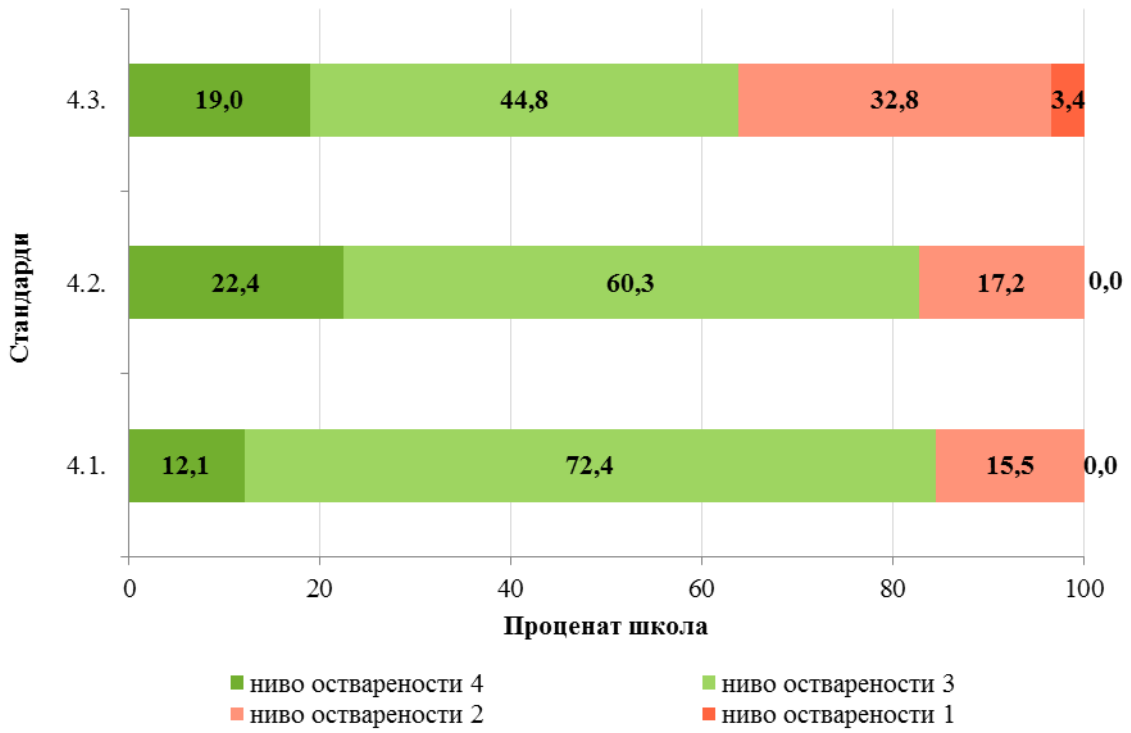

Када се стандарди посматрају на четири нивоа остварености, највише је средњих школа са оценом 3. Међутим, расподела оцена приказана на Графикону 22 показује да су евалуатори најмање задовољни функционисањем система пружања подршке ученицима из осетљивих група – 4.3; чак нешто више од трећине школа (36,2%) не остварује овај стандард. У односу на овај стандард, доста бољи квалитет рада школе постижу у погледу пружања подршке свим ученицима – 4.1. и подстицању личног, професионалног и социјалног развоја – 4.2. Имајући у виду значај обезбеђивања квалитетног и праведног образовања за сву децу, добијени резултати показују да у средњим школама постоји простор и потреба за унапређивањем инклузивне културе и праксе, нарочито када је реч о развоју система подршке за децу из осетљивих група.

Област квалитета – Етос

Вредновање ове области квалитета представља веома сложен задатак за евалуаторе. Специфичност вредновања ове области огледа се у томе што је потребно веома пажљиво укрштање различитих поступака у процењивању како би се добила објективна слика о понашањима учесника, различитим видовима сарадње и комуникације које остварују, што није увек директно видљиво и лако мерљиво.

Стандарди у овој области квалитета описују пожељан степен безбедности за све учеснике у образовно-васпитном процесу, степен демократизације односа свих учесника у школи, промовисање резултата ученика и наставника, систем заштите од насиља, развој инклузивне и антидискриминативне културе, као и степен и квалитет сарадње.

Графикон 23. Област 5: Етос – оствареност стандарда

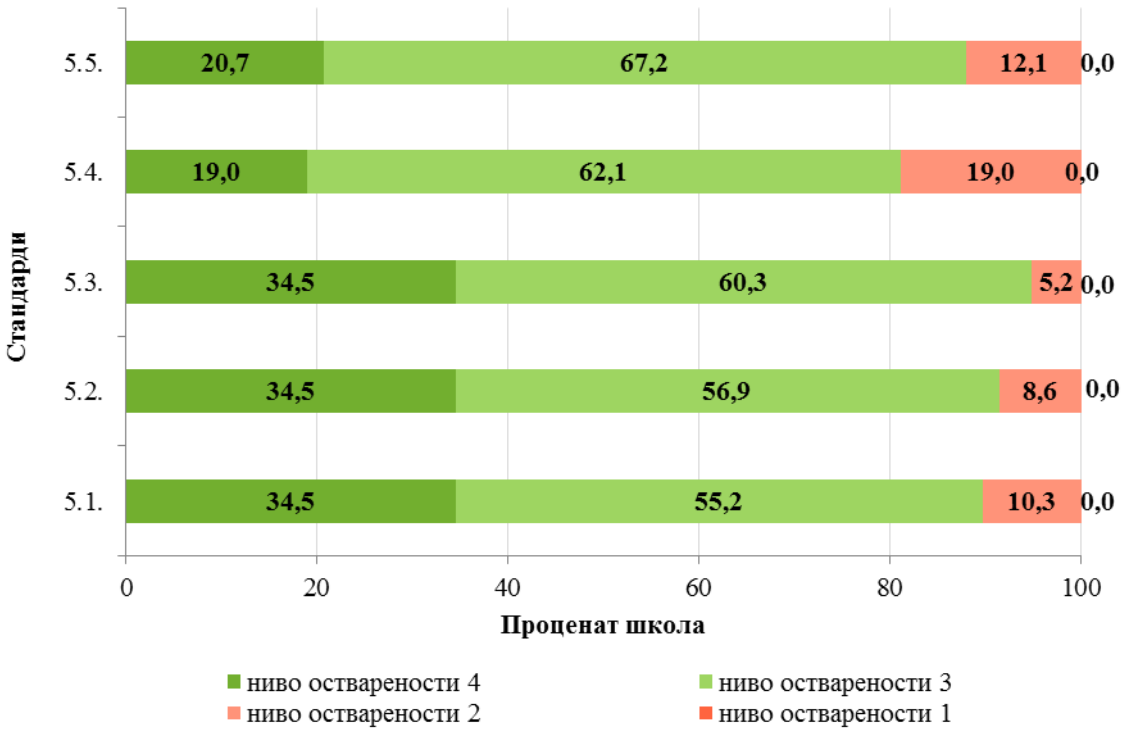

Увидом у Графикон 23 може се приметити да су стандарди у оквиру ове области остварени у високом проценту и да ниједан аспект процене није процењен најнижом оценом. Према проценама евалуатора, око 90% вреднованих средњих школа квалитетно функционише када је реч о међуљудским односима, промоцији резултата ученика и наставника и безбедности школске средине, при чему је важно имати у виду да је доста мањи проценат оних које одликује највиши ниво квалитета.

Област квалитета – Организација рада и руковођење

Укупно пет стандарда у овој области односи се на вредновање рада директора кроз планирање, организацију, руковођење, контролу и јасно експлицирану лидерску улогу директора. Осим тога, овим стандардима процењује се степен развијености и функционисање система за праћење и вредновање квалитета рада у школи.

Графикон 24. Област 6: Организација рада школе и руковођење – оствареност стандарда

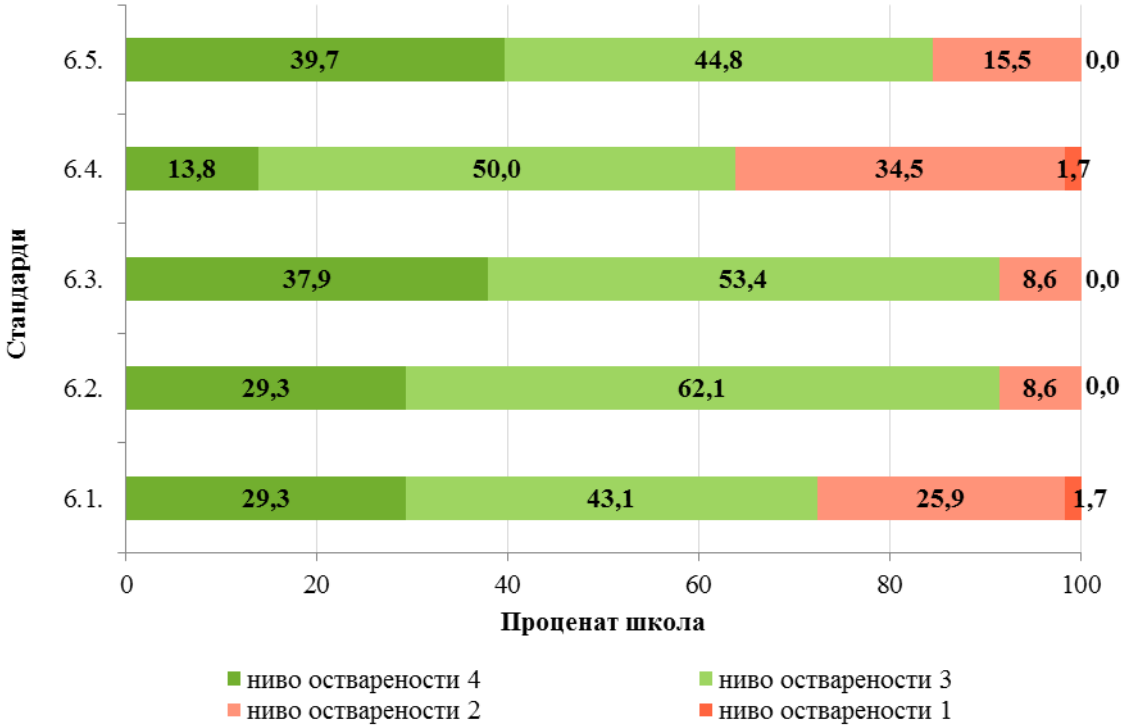

Посматрано на четири нивоа остварености, може се уочити да је у половини вреднованих средњих школа руководство директора у функцији унапређивања рада саме школе (оцене 3 и 4).

Увидом у Графикон 24 може се уочити да су стандарди: 6.3 – руковођење директора у функцији унапређивања рада школе, 6.5 – директор као лидер и 6.2 – улога директора у организацији рада школе остварени у већини школа (преко 90%). Најмање остварени стандарди су 6.1. и 6.4, јер је утврђено да у трећини, односно четвртини школа, нису усклађени планирање и програмирање и да не функционише систем за праћење и вредновање квалитета рада.

С друге стране, не сме се занемарити ни приказан проценат вреднованих средњих школа оцењених оценом 2 када је реч о праћењу квалитета рада запослених и усклађености планирања и програмирања активности, при чему у овој области једино на два наведена стандарда постоји и најнижа оцена. Овај налаз у сагласности је са налазима о потреби функционалнијег планирања рада у школама (област 1) и са налазом о неразвијеним системима за праћење напредовања (област 2).

Област квалитета – Ресурси

Последња област квалитета подразумева процену стандарда који се односе на обезбеђеност одговарајућих људских ресурса у квантитативном и квалитативном смислу, на деловање запослених на начин који је у функцији квалитета рада школе, као и на присуство материјално-техничких ресурса и њихову функционалну употребу.

Графикон 25. Област 7: Ресурси – оствареност стандарда

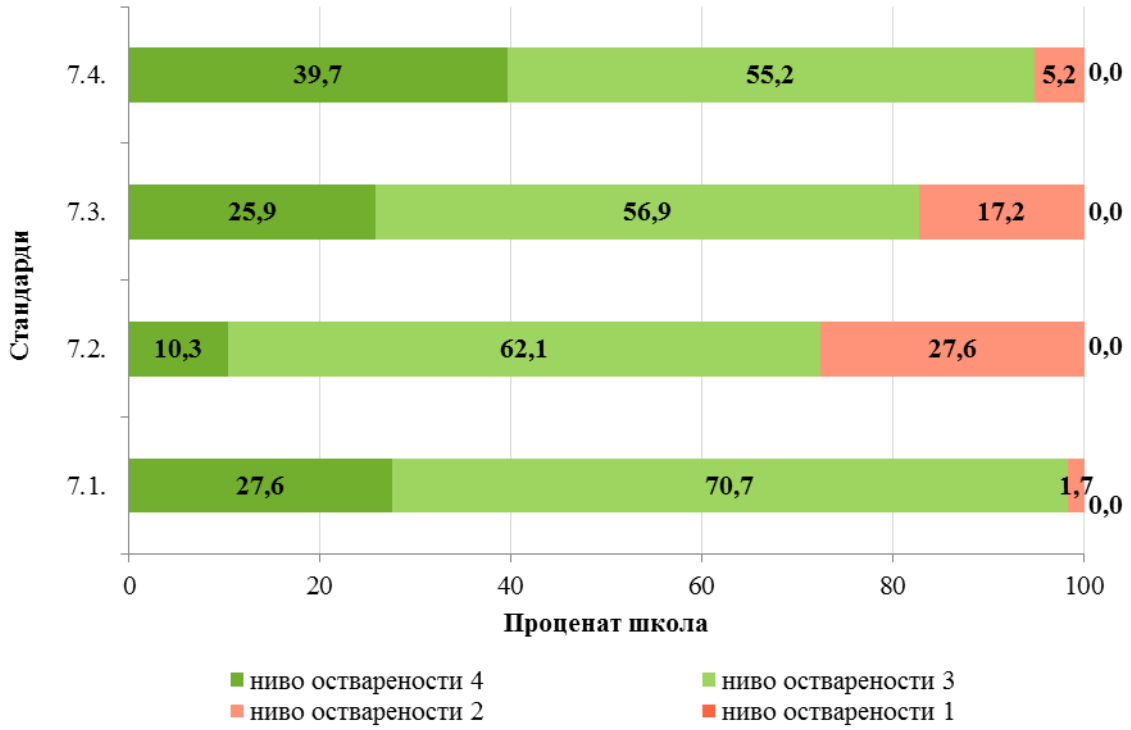

Из Графикона 25 може се уочити да је стандард 7.1 – обезбеђеност људских ресурса – остварен у скоро свим школама (98,3%), а нешто више од четвртине вреднованих школа добија највишу оцену на овом стандарду. Међутим, лошије процене квалитета присутне су када је реч о томе да исти људски ресурси доприносе довољно унапређивању рада у школи, о чему сведоче процене на стандарду 7.2, где преко четвртине школа не остварује овај стандард (оцена 2). Процене постојећих материјално-техничких ресурса и њихове функционалне употребе су сличне, премда се функционалност њихове употребе нешто лошије процењује.

2.3. Резултати вредновања у области квалитета Настава и учење

Као и за основне школе, у овом поглављу приказани су резултати вредновања у области квалитета Настава и учење, због кључне делатности школе – образовања. За област у целини, како за гимназије, тако и за средње стручне школе, дати су графички прикази процена спољашњих евалуатора. Приликом тумачења резултата треба бити опрезан, због далеко мањег броја гимназија (8) у односу на број средњих стручних и уметничких школа (49). Мешовите школе нису предмет наредне анализе.

Процене квалитета наставе и учења приказане су за сваку школску управу да би се омогућила што прецизнија слика о актуелном стању, али и о потребама школа у одређеним деловима државе. Графикони 26 и 27 омогућавају да се на нивоу школских управа види у ком проценту се сваки ниво остварености (од 1 до 4) појављивао у проценама спољашњих евалуатора и то за оба типа средњих школа.

Графикон 26. Расподела нивоа остварености свих стандарда у области Настава и учење према школским управама – гимназије*

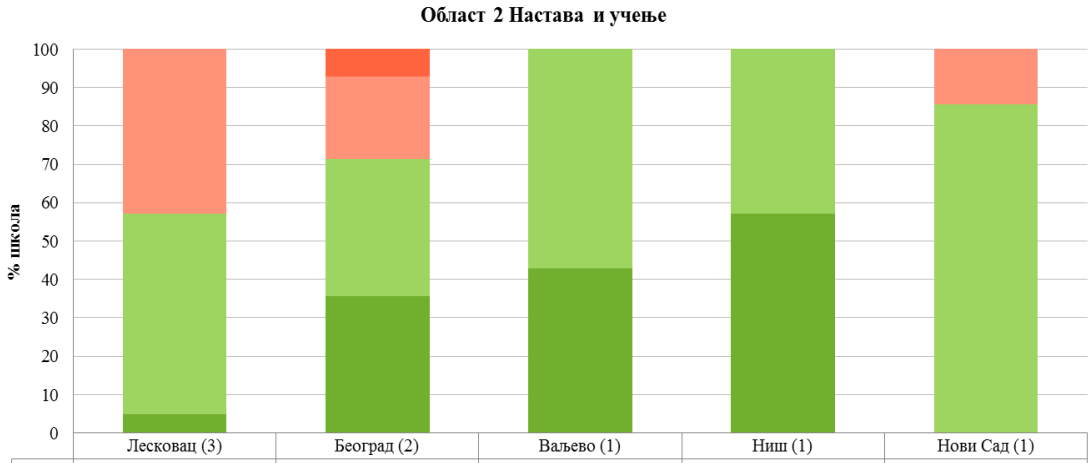

	Лесковац (3)	Београд (2)	Ваљево (1)	Ниш (1)	Нови Сад (1)
1 (%)	0,0	7,1	0,0	0,0	0,0
2 (%)	42,9	21,4	0,0	0,0	14,3
3 (%)	52,4	35,7	57,1	42,9	85,7
4 (%)	4,8	35,7	42,9	57,1	0,0

Напомена: У загради поред назива школске управе наведен је број вреднованих школа, ради бољег увида у резултате. У школским управама: Зајечар, Јагодина, Крагујевац, Краљево, Пожаревац, Сомбор, Ужице и Чачак у последњој години првог циклуса спољашњег вредновања нису вредноване гимназије.

Графички приказани резултати показују да у вреднованим гимназијама у области Настава и учење доминира оцена 3. Анализа остварености стандарда квалитета у овој области показује да су гимназије најбоље оцењене у школским управама Ниш и Ваљево, а потом нешто лошије у Новом Саду, Лесковцу и Београду. Најнижа оцена у области Настава и учење појављује се само у Школској управи Београд.

Графикон 27. Расподела нивоа остварености свих стандарда у области Настава и учење по школским управама – стручне и уметничке школе*

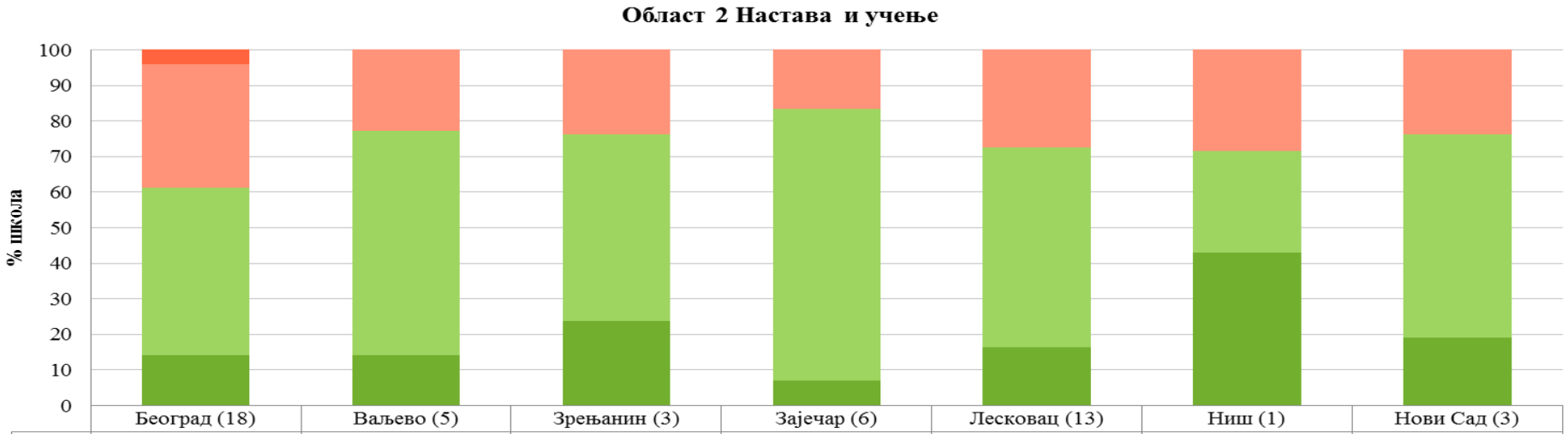

	Београд (18)	Ваљево (5)	Зрењанин (3)	Зајечар (6)	Лесковац (13)	Ниш (1)	Нови Сад (3)
1 (%)	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 (%)	34,9	22,9	23,8	16,7	27,5	28,6	23,8
3 (%)	46,8	62,9	52,4	76,2	56,0	28,6	57,1
4 (%)	14,3	14,3	23,8	7,1	16,5	42,9	19,0

Напомена: У загради поред назива школске управе наведен је број вреднованих школа, ради бољег увида у резултате. У преосталим школским управама у овом периоду нису вредноване стручне школе.

Када се ради о средњим стручним и уметничким школама у области Настава и учење најниже оцене присутне су када је реч о школама у оквиру ШУ Београд (премда треба имати у виду да је у овој школској управи вредновано највећи број школа). С друге стране, резултати у ШУ Зајечар показују највиши проценат остварених стандарда (ниво 3 и 4). Добијени подаци сведоче и да је (у различитом степену) у свим школским управама присутна оствареност стандарда на највишем нивоу. Међутим, истовремено ниво остварености 4 је далеко мање заступљен у односу на доминантан ниво остварености 3.

Анализа расподеле процена квалитета наставе и учења у средњим школама из различитих региона показује да је на овом нивоу образовања веома неуједначен наставни рад. Резултати процене говоре о томе да у оквиру једне школске управе, а и између школских управа, постоје видљиве разлике у квалитету наставе. Утолико је пре нашем систему био потребан инструмент који ће помоћи да се дође до уједначеног квалитета образовања, чиме се обезбеђује један од основних принципа – праведност у образовању. Дакле, свим ученицима треба омогућити једнаке шансе за успех, за шта је веома важан свеобухватан и уједначен квалитет рада.

2.4. Сумарни резултати вредновања рада средњих школа

Приликом анализе и интерпретације резултата веома је важно имати у виду да се процес вредновања квалитета рада средњих школа у последњој години примене првог циклуса спољашњег вредновања односи на свега 10,9% школа овог нивоа образовања у Републици Србији. Додатно ограничење у анализи и тумачењу резултата представља и нерепрезентативност узорка, о чему говори заступљеност установа и заступљеност типа школе на нивоу школских управа.

У односу на оцене које представљају општи квалитет рада установе, у групи тзв. добрих средњих школа (оцене 3 и 4) налази се 79,3% вреднованих установа, при чему је мање од четвртине школа добило највишу оцену. Најнижу оцену (1) није добила ниједна школа, док се скоро четвртина вреднованих средњих школа налази у групи школа у којима се захтева озбиљно преиспитивање рада (оцена 2).

Ако се просечна општа оцена (3 на скали од 1 до 4) упореди са просечном оценом на групи кључних стандарда (2,9) и са просечном оценом на групи изабраних стандарда (3,4), може се констатовати да су вредноване средње школе боље у аспектима рада који представљају специфичност школе, него у кључним аспектима рада школе. Истовремено, добијени резултати показују да су евалуатори у већој мери бирали „јаке стране" школа као израз њихове специфичности.

Генерално гледано, долази се до закључка да је у областима квалитета Етос, Организација рада школе и руковођење и Ресурси најлакше остварити стандарде, а да се они најтеже остварују у области Настава и учење.

На нивоу области која се односи на квалитетно **планирање** и **програмирање** рада школе, школе најбоље резултате постижу када је реч о поштовању законске регулативе. Међутим, када је реч о усклађивању главних програмских докумената и то на више нивоа конкретизације, простор за унапређивање препознат је код половине вреднованих школа. Такође, утврђено је да годишњи планови рада у школи, као и оперативни планови рада наставника, нису у довољној мери у функцији остваривања циљева и стандарда образовања и васпитања.

Када је реч о области **Настава и учење**, у настави која се остварује у средњим школама, потреба за квалитетнијим радом препознаје се пре свега када је реч о одговарајућем степену индивидуализације и диференцијације наставе као и у погледу начина праћења и вредновања ученика које, у недовољној мери, садржи елементе формативног оцењивања. Имајући у виду незадовољавајуће евалуативне налазе у наведеним погледима, поставља се питање основаности резултата који подразумевају високе процене квалитета када је реч о адекватности дидактичко-методичких решења и креирању подстицајне климе за рад на часу.

Обухватнија слика **у погледу процене образовних постигнућа** на овом нивоу школовања биће присутна након увођења екстерног националног матурског испита. Резултати добијени у оквиру стандарда који је предмет вредновања у овој области

показују да, према проценама евалуатора, свега 13,8% школа остварује највиши ниво квалитета у погледу континуираног доприноса већој успешности ученика. Овај налаз може се сматрати индикативним у погледу потребе да средње школе систематски и континуирано у већој мери доприносе успешности ученика.

Веома значајан аспект квалитета рада школе представља и систем **подршке свим ученицима** који се, према добијеним подацима, у школама недовољно перципира као посебно важан, нарочито када је реч о функционисању система за пружање подршке ученицима са сметњама у развоју. Различити видови подршке постоје, али се они виде углавном као ад хок решења и поступци појединачних наставника или тимова.

Различити аспекти квалитета који се односе на **етос** вреднованих школа процењени су као високо остварени. Судећи по добијеним резултатима, међуљудски односи и комуникација у школама су добри, присутна је промоција постигнућа наставника и ученика, сарадња на свим нивоима функционише, а простор за унапређивање је најпре присутан у погледу пријатности школског амбијента. Резултати који се односе на безбедност школске средине су и ове године неочекивано позитивни, будући да резултати истраживања о заступљености различитог степена и врста вршњачког насиља и учестале вести о различитим врстама насиља у школама пружају нешто другачију слику. Међутим, треба имати у виду да стандард који се тиче безбедности није усмерен на мерење стопе насиља, већ на утврђивање активности које школа предузима како би га сузбила и правовремено реаговала у случају да се оно догоди. Исто тако, важно је уважити и чињеницу да насиље представља комплексан друштвени проблем, те решавање овог проблема није могуће без системског приступа и учешћа свих релевантних актера.

Према проценама евалуатора, квалитет **организације рада и руковођења** у средњим школама прилично зависи од рада директора. Руковођење директора, које је у функцији унапређивања рада школе, углавном је високо вредновано, а процеси планирања и програмирања и функционисање система за праћење и вредновање квалитета рада нису увек испунили захтеве квалитета, чиме се у одређеној мери релативизује високо процењен квалитет рада школских лидера.

Када говоримо о **ресурсима,** вредноване школе су успеле да обезбеде адекватан наставни кадар, али његов допринос унапређивању рада школе није на очекиваном нивоу. Такође, утврђено је да се постојећи материјално-технички ресурси не користе у пуном капацитету, иако стручне школе углавном имају адекватну опрему и средства за рад. Када су у питању гимназије, њихов статус у погледу опреме је неповољнији него у стручним школама, али се и постојећи ресурси могу користити са више функционалности.

Спољашње вредновање квалитета рада предшколских установа

1. Обухват предшколских установа спољашњим вредновањем

У радној 2017/18. години, према подацима који су достављени Заводу, вредновано је 29 предшколских установа из 8 школских управа. У осам школских управа у петој години вредновања није вреднована ниједна предшколска установа зато што је већина њих завршила вредновање свих предшколских установа са територије своје надлежности у претходној/претходним радним годинама.

Табела 3. Број вреднованих предшколских установа и њихова пропорционална заступљеност по школским управама

Школска управа	Предшколске установе N	%*
Београд	2	11,8
Ваљево	3	21,4
Зајечар	3	37,5
Зрењанин	13	72,2
Јагодина	0	0,0
Косовска Митровица и Ранилуг	0	0,0
Крагујевац	0	0,0
Краљево	0	0,0
Крушевац	0	0,0
Лесковац	1	7,7
Ниш	1	6,3
Нови Сад	5	26,3
Пожаревац	0	0,0
Сомбор	1	14,3
Ужице	0	0,0
Чачак	0	0,0
Укупно	**29**	**17,6**

*Процентуална заступљеност вреднованих установа на нивоу школске управе

Подаци у Табели 3 показују да је у последњој години петогодишњег циклуса предмет вредновања било 17,6% предшколских установа у Србији, а тимови евалуатора су на нивоу школских управа вредновали између 1 и 5 предшколских установа, изузев ШУ Зрењанин која је у овој години вредновала чак 13 предшколских установа.

2. Резултати спољашњег вредновања рада предшколских установа

2.1. Оцена општег квалитета рада предшколских установа

У односу на критеријуме квалитета који предвиђају четворостепену скалу за оцењивање (најмања оцена је 1, а највећа 4), **просечна оцена општег квалитета рада** предшколских установа износи **3,3**.

На Графикону 28 представљена је дистрибуција оцене општег квалитета. Све предшколске установе вредноване у овој радној години (29) сврставају се у категорију оних у којима се добро ради, јер су све оцењене оценом 3 или 4. Према приказаној расподели оцена, као и према просечној оцени, може се закључити да у предшколским установама преовлађује квалитетан васпитно-образовни рад.

Графикон 28. Дистрибуција оцене општег квалитета

Према Правилнику о вредновању квалитета рада установа („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 52/11) који је важио у радној 2017/18. години, општа оцена умногоме зависи од остварености кључних стандарда, који су заједнички за све установе. Због тога извештај у првом кораку подразумева анализу групе кључних стандарда, којом је утврђено да је просечна оцена десет **кључних стандарда** незнатно нижа од просечне оцене општег квалитета рада и износи **3,2**. Ради јаснијег увида, на Графикону 29 приказана је дистрибуција нивоа остварености кључних стандарда.

Графикон 29. Дистрибуција нивоа остварености кључних стандарда

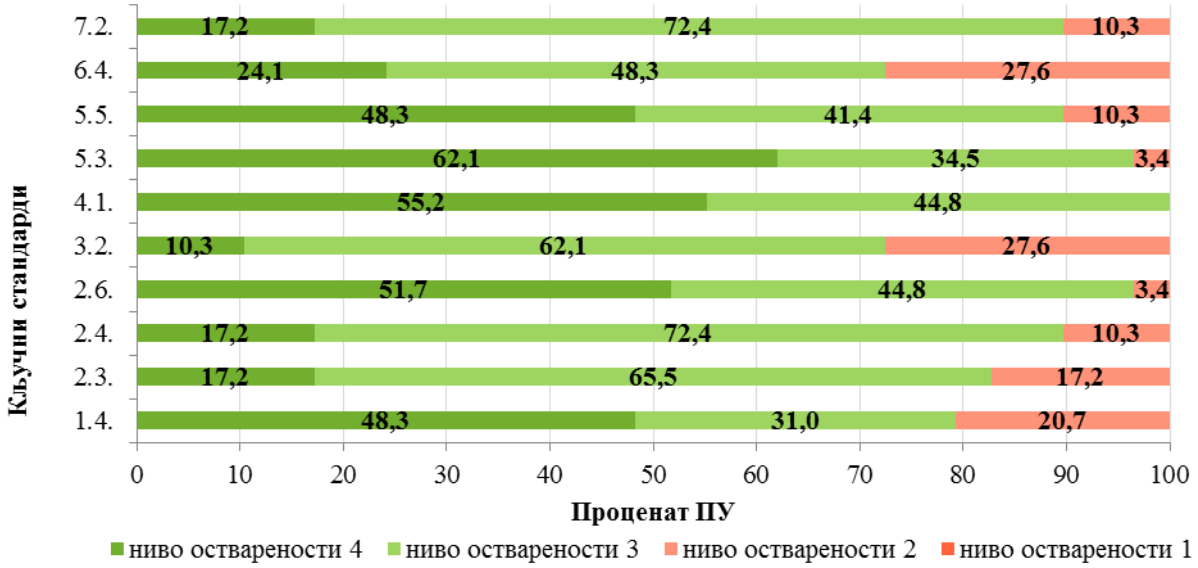

Према томе, у свакој од 7 области квалитета издвојен је по један кључни стандард, осим у области Васпитно-образовног рада и Етоса, што је у складу са постављеним приоритетима развоја образовања на нивоу система. Према резултатима спољашњег вредновања у овој радној години све вредноване предшколске установе, тј. њих 29 представљају сигурне и безбедне средине (4.1). Више од 95% наших предшколских установа подржава и промовише квалитетан васпитно-образовни рад (5.3) и остварују тимски рад у обезбеђивању услова за адаптацију деце (2.6).

Најслабије процењен кључни стандард у овогодишњем циклусу спољашњег вредновања односи се на праћење у развоју и учењу деце као основе за процес васпитно-образовног рада (3.2). Занимљив је и налаз који се односи на стандард који говори да садржај докумената ПУ треба да буде такав да обезбеђује подршку за потребе деце и њихових породица (1.4), због тога што га је скоро пола вреднованих установа остварило у потпуности (4), а са друге стране петина њих на нивоу 2, што говори о већим разликама међу ПУ када је у питању креирање докумената. У области Васпитно-образовни рад из које потичу три кључна стандарда у просеку преовлађује оствареност квалитета на нивоу 3. Област Етос, која је међу кључним стандардима заступљена са два стандарда, одликује у просеку висок квалитет, односно преовлађују оне ПУ које стандарде из ове области остварују у потпуности (4).

Расподела највиших оцена (ниво остварености 4) показује да је пола кључних стандарда у потпуности остварило (4) између 48,3 и 62,1% вреднованих ПУ. Међу кључним стандардима не постоји у потпуности неостварен стандард (ниво 1). Сви наведени подаци говоре у прилог томе да су у овој радној години вредноване предшколске установе (29) које се одликују квалитетним васпитно-образовним радом.

Према наведеном Правилнику у вредновању важно место у извођењу опште оцене квалитета рада установе имају и изабрани стандарди које су тимови за спољашње вредновање, на основу прегледа документације или претходних прегледа установе, одредили као посебно важне, јер одражавају специфичност установе.

Просечна оцена **изабраних стандарда** износи **3,5**. Дакле, предшколске установе на стандардима који представљају њихову специфичност у смислу актуелног ангажовања, претходних резултата или планова развоја, специфичности средине или услова рада, обухвата деце, разуђености објеката и сл. добијају нешто више оцене него када је реч о кључним стандардима.

Тимови евалуатора су за изабране стандарде најчешће бирали стандард 4.2 – Предшколска установа осигурава да потребе деце и породице буду задовољене, што је био случај у 69% вреднованих установа и 2.2 – Социјална средина подстиче учење и развој деце који се као изабрани стандард нашао у 62% предшколских установа. У свакој другој установи, евалуатори су као изабране вредновали стандарде: 2.1 – Физичка средина подстиче учење и развој деце и 1.3 – Све интересне групе учествују у осмишљавању и реализацији програма и планова. Стандарди за које су се најчешће опредељивали тимови спољашњих евалуатора говоре у прилог томе да су се трудили да кроз њих испоштују специфичност рада сваке ПУ, јер је у тим стандардима управо у фокусу контекст рада установе као што су потребе деце и породице, физичка, социјална средина и учешће интересних група из њихове средине у раду ПУ.

Јаснији увид у **дистрибуцију нивоа остварености кључних, изабраних и свих стандарда** пружа Графикон 30. Сличнију расподелу имају кључни и сви стандарди – нешто око 10% оцена 2, око 50% оцена 3 и преко 35% оцена 4. Код изабраних стандарда је расподела нешто другачија, у смислу да половина ПУ има на овим стандардима оцену 4, а нешто мање од половине установа оцену 3[3].

Графикон 30. Дистрибуција нивоа остварености кључних, изабраних и свих стандарда

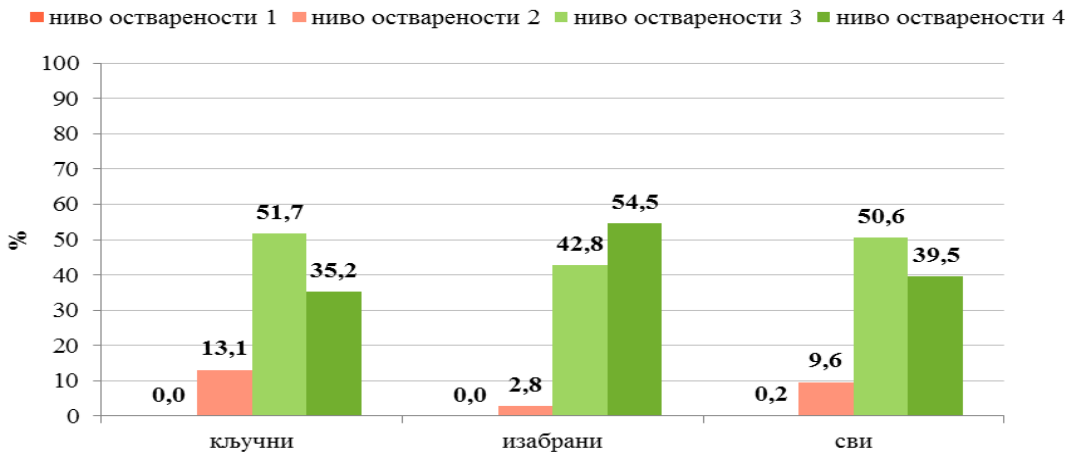

[3] За утврђивање значајности разлика између резултата процене за три групе стандарда није спроведен χ^2 тест због малог броја заступљености оцена у групама стандарда.

2.2. Резултати вредновања појединачних области квалитета

Наредне анализе се односе на оствареност стандарда у оквиру сваке области квалитета рада предшколских установа. Најпре су за сваку област квалитета дате основне информације о аспектима вредновања (шта је предмет евалуације), а резултати су приказани графички на следећи начин: са две нијансе зелене боје означен је укупан проценат вртића који су остварили одговарајући стандард (ниво остварености 3 и 4), а са две нијансе црвене боје означен је укупан проценат вртића који нису остварили стандард (ниво остварености 1 и 2). Осим тога, графикон омогућава и добијање прецизније слике о расподели нивоа остварености од 1 до 4. Сваки ниво остварености приказан је посебном бојом (према легенди испод графикона).

Област квалитета – Предшколски програм, годишњи план и развојни план

Према називу области може се закључити да су предмет вредновања кључна програмска документа предшколске установе. Осим садржаја ових докумената, посебна пажња обраћа се на њихову функционалност и усмереност на развој, али и на партиципативност свих интересних група, како у изради, тако и у имплементацији планираног. Додатни квалитет докумената представља јасна усмереност планираних активности на пружање подршке деци и њиховим породицама. Посебан аспект вредновања квалитета докумената је и њихова међусобна усклађеност.

Графикон 31. Област 1: Предшколски програм, годишњи план и развојни план – оствареност стандарда

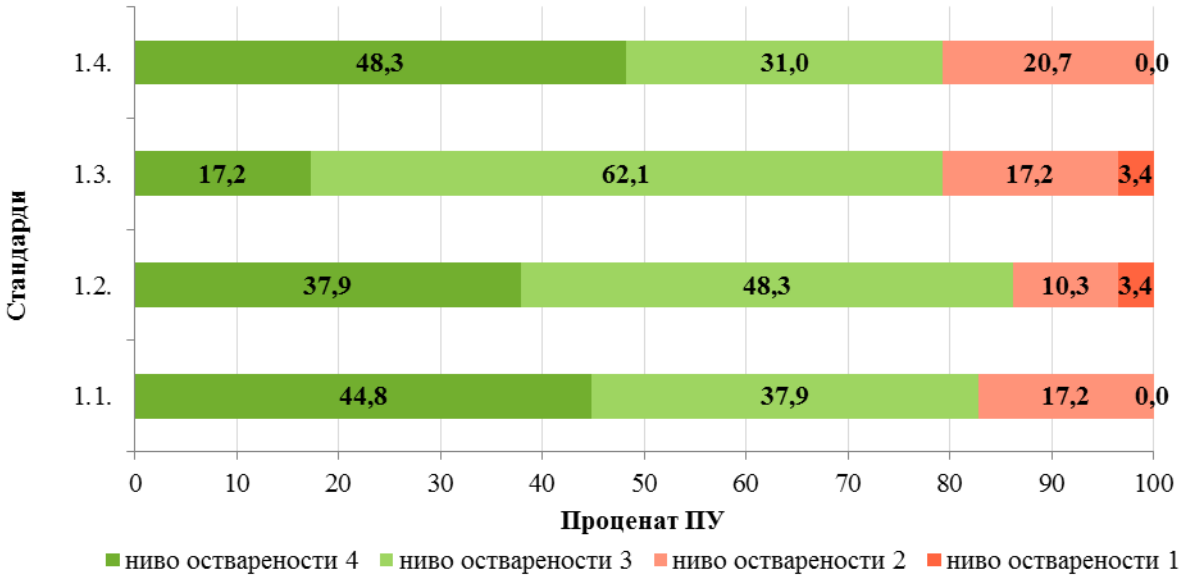

Према расподели приказаној на Графикону 31 може се закључити да три четвртине установа из скупа вреднованих установа остварује ове стандарде. Евалуатори највише примедаба имају на квалитет рада предшколске установе који се односи на учествовање свих интересних група у осмишљавању и реализацији планова и програма

(1.3), а који, као што смо већ напоменули, спада у најчешће **изабране стандарде** од тимова спољашњих евалуатора. Код једног броја установа ни не постоји пракса да различите интересне групе учествују у том процесу (1). Према процени евалуатора, (3,4%) петина вреднованих установа нема задовољавајућу међусобну усклађеност докумената (1.2), односно код једног број њих (3,4%) усклађеност докумената и не постоји (1).

Када је у питању квалитет кључних докумената и њихов садржај (1.1. и 1.4), око 80% установа остварује ове стандарде (3 и 4), уз напомену да је скоро половина вреднованих установа у потпуности остварила овај стандард (4).

У области Предшколски програм, годишњи план и развојни план вредноване предшколске установе су показале да у њима преовладавају квалитетно програмирање рада и креирање кључних докумената установе. Ипак, према наведеним резултатима се може закључити да су у том процесу најслабије тачке у садржају докумената њихова подршка потребама деце и њихових породица, као и то да недовољно пружају основ за оптималан развој установе (у овој области постоје управо у овом аспекту програмирања установе које у потпуности нису остварилe стандарде – ниво 1).

Област квалитета – Васпитно-образовни рад

У овој области квалитета предмет вредновања су кључни аспекти васпитно-образовног рада сагледани, пре свега, кроз непосредан рад васпитача и прилике које се пружају за дечје учење и развој у васпитној групи. Процењују се квалитет физичке и социјалне средине, квалитет реализације планираног у односу на постављене циљеве и потребе деце, вештине добре организације рада и квалитет подршке детету у адаптацији.

Графикон 32. Област 2: Васпитно-образовни рад – остваренoст стандарда

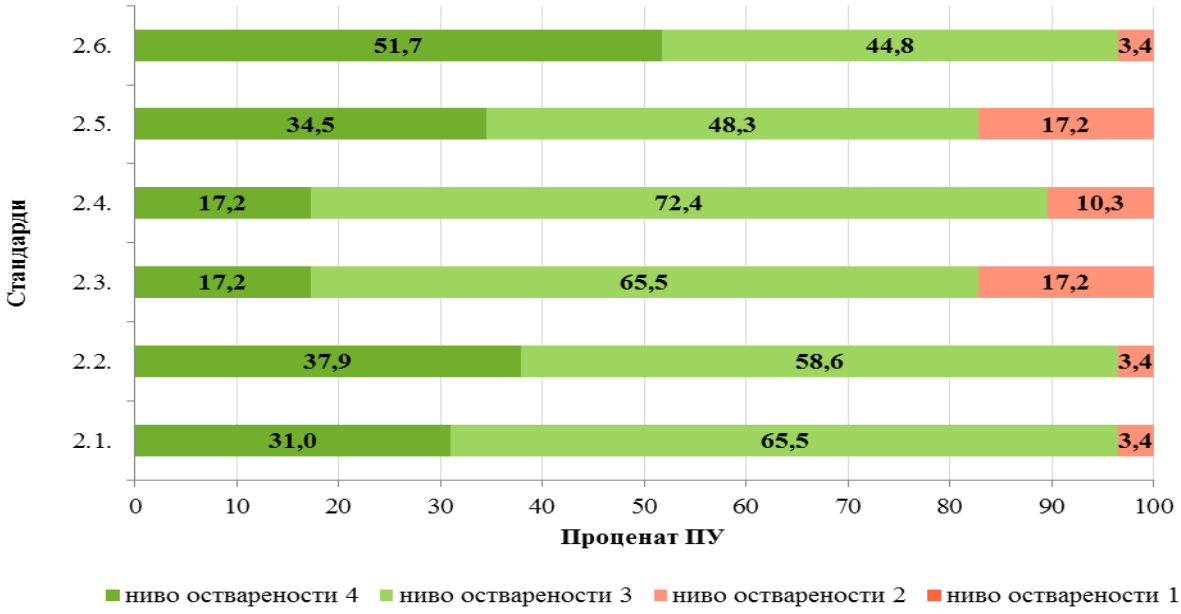

На Графикону 32 може се уочити да у овој области квалитета нема у потпуности неостварених стандард (1). Према расподели оцена 3 и 4 може се закључити да је у готово свим установама остварен стандард 2.1 – У установи се тимски стварају оптимални услови за адаптацију деце, док је у више од половине предшколских установа тај стандард остварен на највишем нивоу. Стандарди који се односе на физичку средину која подстиче учење и развој деце (2.1) и социјалну средину која је подстицајна за учење и развој деце (2.2) остварени су у преко 95% вртића. Стандарди 2.3 – План васпитно-образовног рада групе је основа за оптимално напредовање у учењу и развоју детета и 2.4 – Игре и активности одговарају потребама и интересовању деце у потпуности су остварени у само 17,2% установа, док је, уједно, стандард 2.3. недостижан петини вреднованих вртића (остварили су ниво 2), што је слично и када је у питању стандард 2.5 – Ритам живљења у потпуности је прилагођен потребама деце. Ипак, за разлику од стандарда 2.3. и 2.4, стандард 2.5. остварује на највишем нивоу (4) дупло већи број вреднованих установа (34,5 %).

Овакви резултати спољашњег вредновања у области Васпитно-образовни рад указују на потребу осмишљавања механизама на нивоу система за пружање подршке предшколским установама на унапређивању програмирања рада у васпитној групи, као и на прилагођавању активности потребама и интересовањима деце.

Област квалитета – Дечји развој и напредовање

Фокус у праћењу и вредновању ове области јесу деца, њихов начин функционисања и ангажовања у групи, утицај васпитно-образовног рада на дечји развој и квалитет праћења напредовања деце.

Графикон 33. Област 3: Дечји развој и напредовање – оствареност стандарда

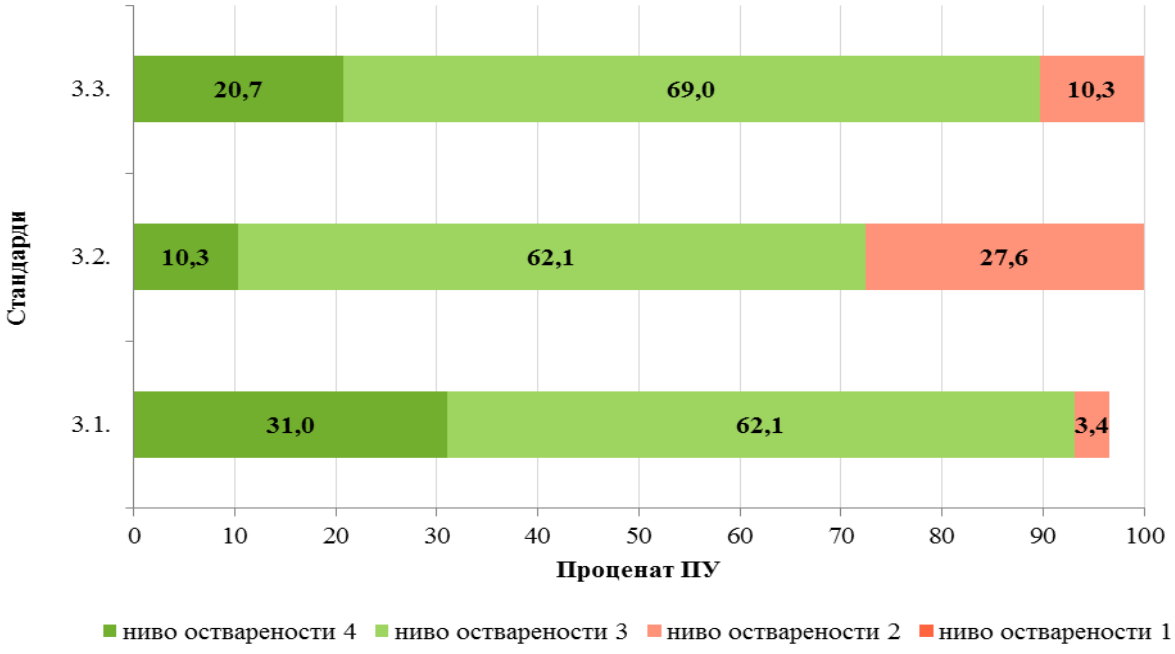

На Графикону 33 може се уочити да су стандарди 3.1 – Деца су мотивисана и активно укључена у игре и активности и 3.3 – Деца остварују напредак у развоју и учењу остварени у око 90% установа. Најмањи број вреднованих установа је остварио стандард 3.2, који је иначе кључни стандард – Праћење напредовања деце у развоју и учењу у основи је процеса васпитно-образовног рада, јер није остварен (2) у чак 27,6% предшколских установа, док је у само 10% установа остварен у потпуности (4). У овој области квалитета није било установа које у потпуности нису оствариле (1) неки од ова три стандарда.

Област квалитета – Подршка деци и породици

Подршка се вреднује у односу на то да ли је систематска, колико се води рачуна о индивидуалним потребама деце и да ли је у функцији укупног безбедног развоја сваког детета. О квалитету ове области доноси се суд након што се сагледа систем подршке на нивоу установе, али и квалитет подршке коју васпитачи пружају у васпитној групи.

Графикон 34. Област 4: Подршка деци и породици – оствареност стандарда

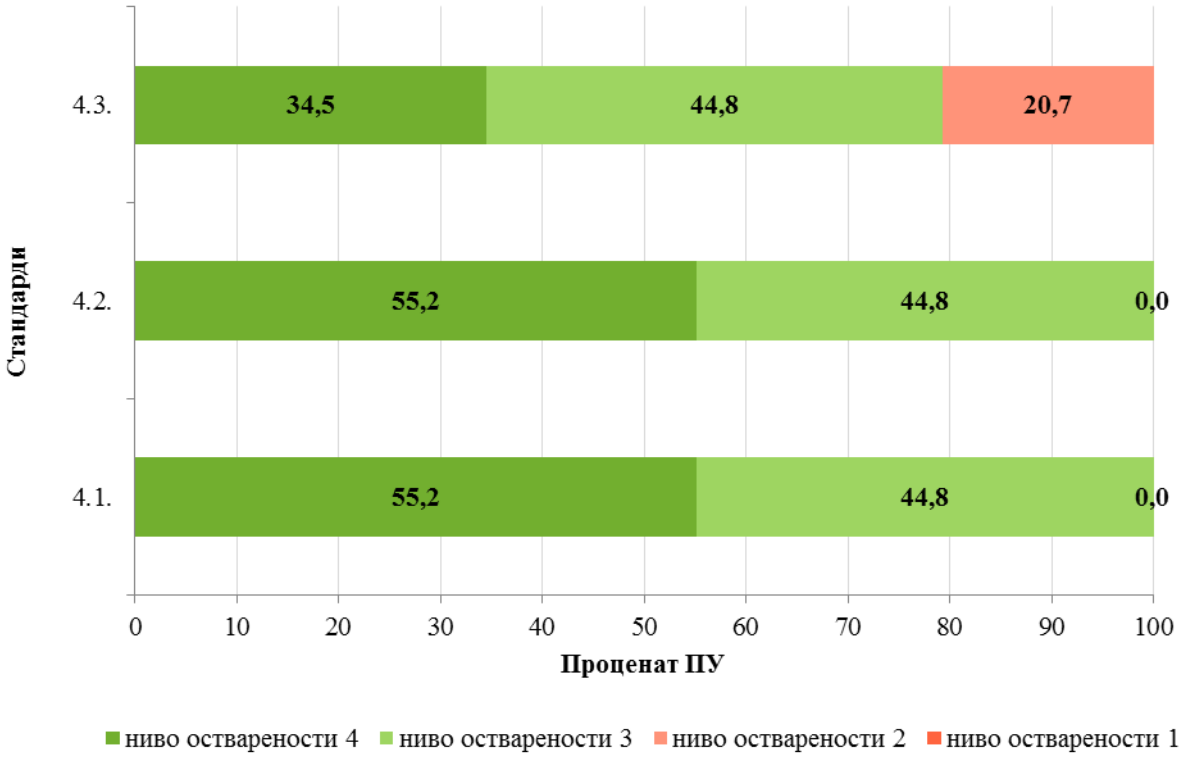

На Графикону 34 може се уочити да су стандарди 4.1 – Предшколска установа је сигурна и безбедна средина и 4.2 – Предшколска установа осигурава да потребе деце и породице буду задовољене остварени у свим предшколским установама. Стандард 4.3 – Установа подржава учење и развој детета кроз пружање подршке породици – такође је остварен у високом проценту вреднованих установа, у скоро 80% установа. У односу

на четири нивоа остварености, уочава се да половина предшколских установа у потпуности остварује стандарде 4.1. и 4.2., док је то случај са око 35% вртића на стандарду 4.3. У овој области квалитета није било установа које у потпуности нису оствариле (1) неки од ова три стандарда.

Област квалитета – Етос

Стандарди у овој области квалитета описују укупну климу и односе који се успостављају на свим нивоима и међу свим актерима живота и рада предшколске установе. Вреднује се степен демократизације односа, промовисање квалитетног рада и резултата, развој инклузивне и антидискриминативне културе и степен и квалитет сарадње. Будући да је пажња доминантно усмерена на имплицитне доказе квалитета, вредновање ове области представља веома сложен задатак за евалуаторе.

Графикон 35. Област 5: Етос – оствареност стандарда

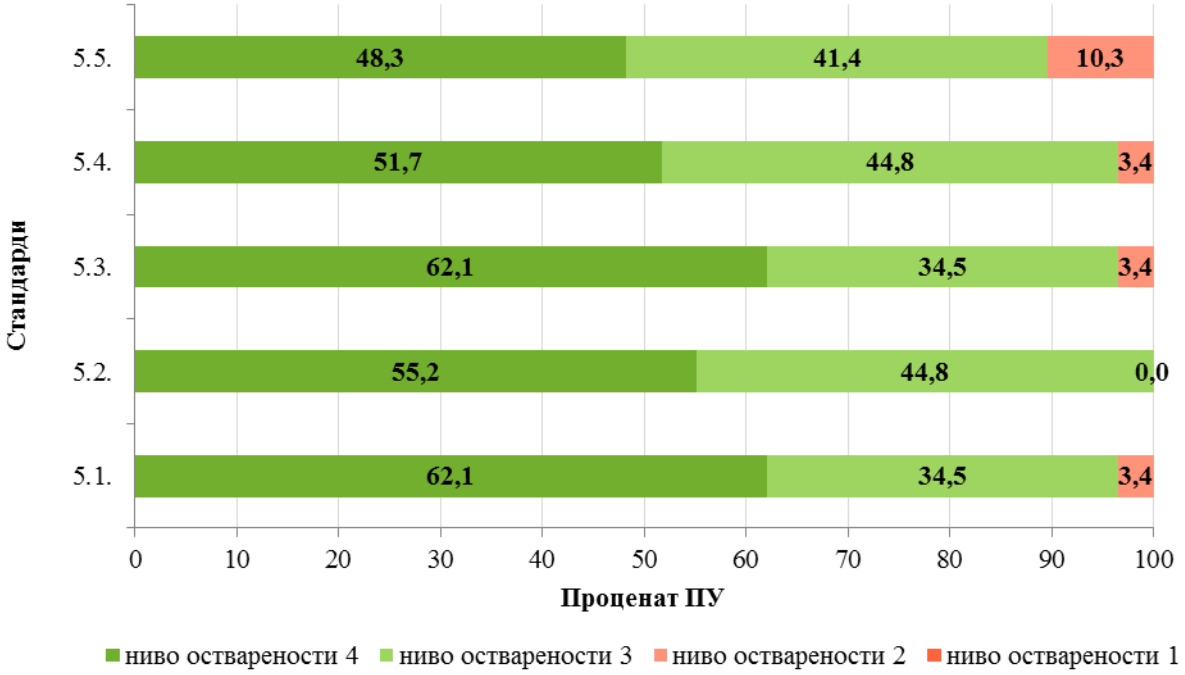

На Графикону 35 може се уочити да су у скоро 90% вреднованих предшколских установа остварени стандарди из области Етос. Може се закључити да овај узорак предшколских установа одликује поштовање права деце и одраслих, подржавање и промоција квалитетног васпитно-образовног рада, неговање климе припадности, развијена сарадња и пријатност амбијента. У овој области квалитета преовлађују највиши нивои остварености стандарда, тако да је око скоро половине вреднованих предшколских установа стандарде остварило у потпуности. У целини гледано, унапређивање је потребно у домену развоја климе заједништва, али се то односи на незнатан број установа у овој групи вреднованих. Најбоље процењен стандард односи

се на неговање климе и заједништва (5.2) јер је остварен у баш свим вреднованим установама, док је најслабије процењен стандард који се односи на развијеност сарадње на свим нивоима, тј. у односу на остале стандарде из области Етос најмање установа га је остварило у потпуности, а највише га је остварило на нивоу 2.

Област квалитета – Организација рада и руковођење

Укупно четири стандарда у овој области односе се на вредновање рада директора кроз планирање, организацију, руковођење, контролу и јасно објашњену лидерску улогу директора. Осим тога, овим стандардима процењује се степен развијености и функционисање система за праћење и вредновање квалитета рада у предшколској установи.

Графикон 36. Област 6: Организација рада школе и руковођење – оствареност стандарда

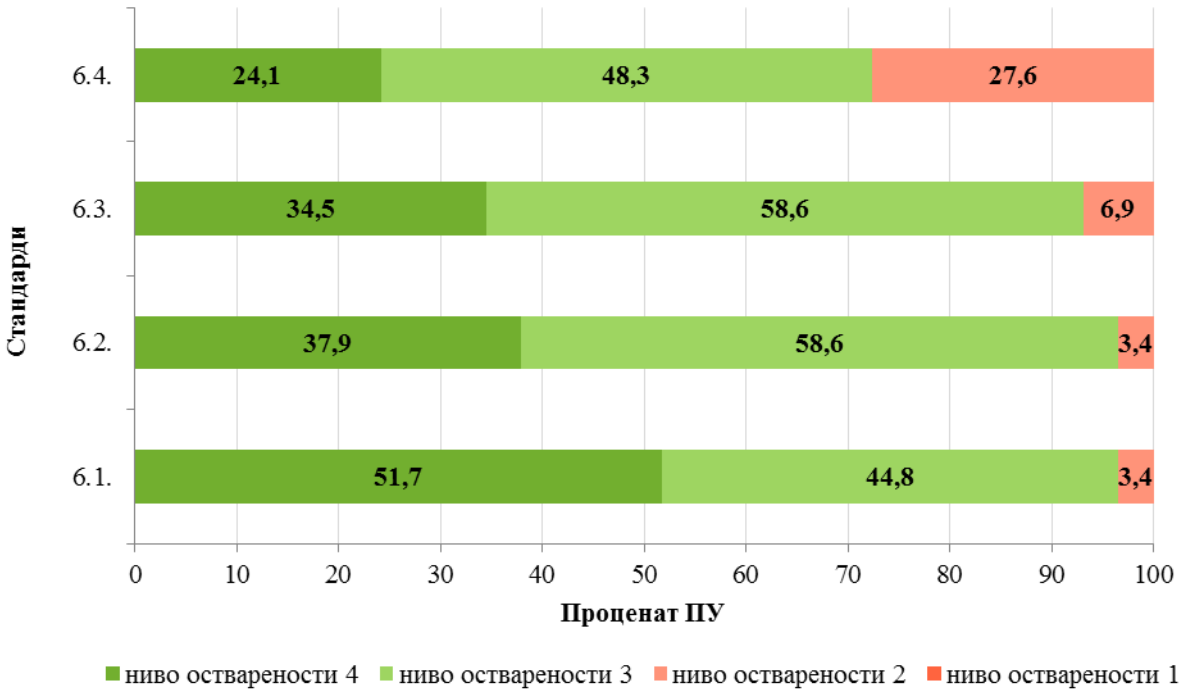

Графикон 36 показује да су у скоро 95% предшколских установа остварени стандарди 6.3 – Лидерско деловање директора доприноси развоју установе и 6.2 – Руковођење је у функцији унапређивања рада и 6.1. који се односи на ефикасну организацију рада у установи са посебним нагласком на то да овај стандард половина вреднованих установа остварује у потпуности (4). Стандард који је најслабије процењен односи се на праћење и вредновање квалитета рада – скоро трећина установа га није остварила (ниво 2). Приметно је да су стандарди који се односе на праћење у различитим областима квалитета најслабије процењени, односно да је то један од аспеката рада у установама који захтева посебну подршку у самој установи, али и системску.

Област квалитета – Ресурси

Вредновањем су обухваћене две кључне групе ресурса – материјално-технички и људски, са посебним нагласком на њихову функционалност у односу на циљеве и приоритете рада. Посебан нагласак је на континуираном професионалном развоју у односу на потребе запослених и на функционисању интерног система професионалне подршке. Иако се процењује квантитет и квалитет средстава и опреме, више пажње се посвећује анализи здравствено-хигијенских услова, функционалности дидактичких средстава и креативности запослених да их направе и ставе у пуну функцију.

Графикон 37. Област 7: Ресурси – оствареност стандарда

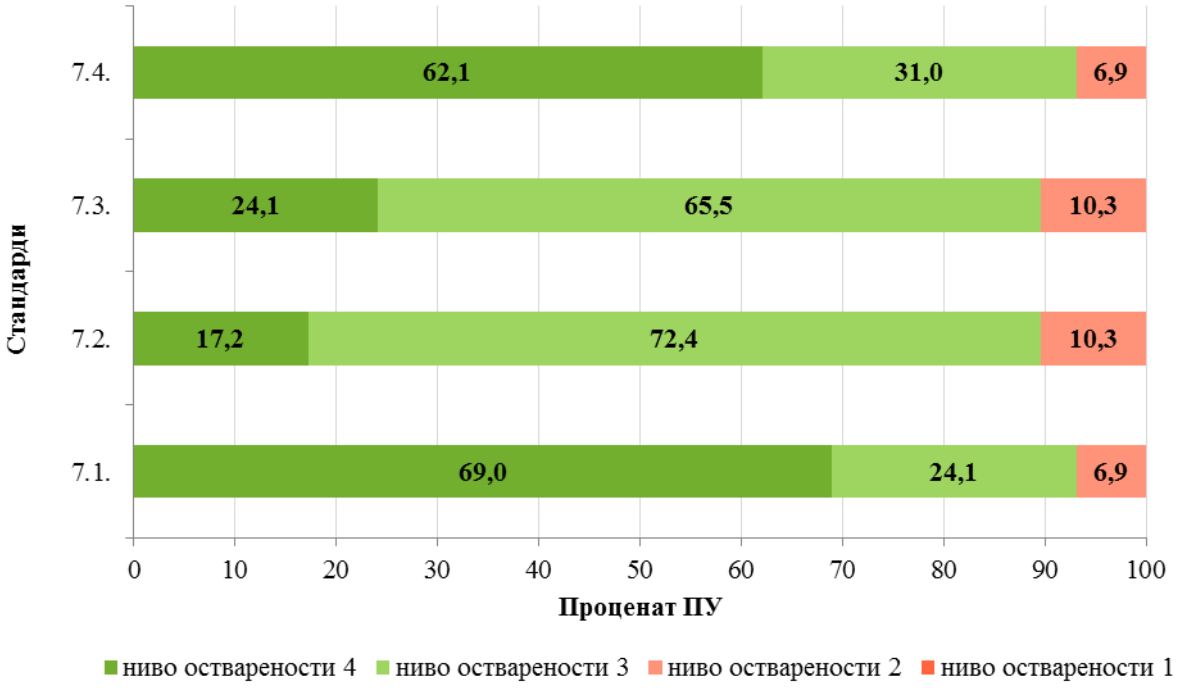

На Графикону 37 може се уочити да је стандард 7.4 – Функционално коришћење материјално-техничких ресурса – остварен у свим предшколским установама и стандард 7.1 – Обезбеђени су потребни људски ресурси – остварен у готово свим вреднованим установама те су ови стандарди најбоље процењени, у том смислу да их највећи број вреднованих установа у потпуности остварује (4), а најмањи број њих их не остварује (2). Простор за унапређивање постоји на стандардима 7.2 – Људски ресурси су у функцији квалитета рада предшколских установа и 7.3 – Постојање материјално-техничких ресурса, а посебно на стандарду 7.2. који подразумева и професионални развој запослених, јер је у већини установа он остварен искључиво на нивоу 3 (72,4%).

2.3. Резултати вредновања у областима квалитета Васпитно-образовни рад и Дечји развој и напредовање

Оквир за вредновање квалитета рада предшколских установа садржи, као и на нивоу основних и средњих школа, седам кључних области које су значајне за остваривање главних функција образовно-васпитних установа. Од предшколских установа се очекује да у свакој од ових области остваре одређене захтеве да би се могле назвати добрим. Међутим, области квалитета Васпитно-образовни рад и Дечји развој и напредовање имају приоритетно место будући да се кроз њих рефлектују кључне активности предшколске установе. Због тога се посебно издвајају резултати вредновања у наведеним областима.

За обе области су дати графички прикази процена спољашњих евалуатора у овом узорку установа. Процене квалитета приказане су за сваку школску управу да би се омогућила што прецизнија слика о актуелном стању, али и о потребама вртића у одређеним деловима државе. При тумачењу резултата треба имати у виду укупан број установа које су вредноване на нивоу школске управе.

На Графикону 38 приказана је расподела процена спољашњих евалуатора за свих шест стандарда у области Васпитно-образовни рад, а на Графикону 39 за три стандарда у области Дечји развој и напредовање. Графички приказ даје могућност да се види како су распоређене процене у односу на четири нивоа остварености стандарда. Тако се за сваку школску управу може видети у ком проценту се сваки ниво остварености (од 1 до 4) појављивао у проценама спољашњих евалуатора.

Графикон 38. Расподела нивоа остварености свих стандарда у области Васпитно-образовни рад по школским управама

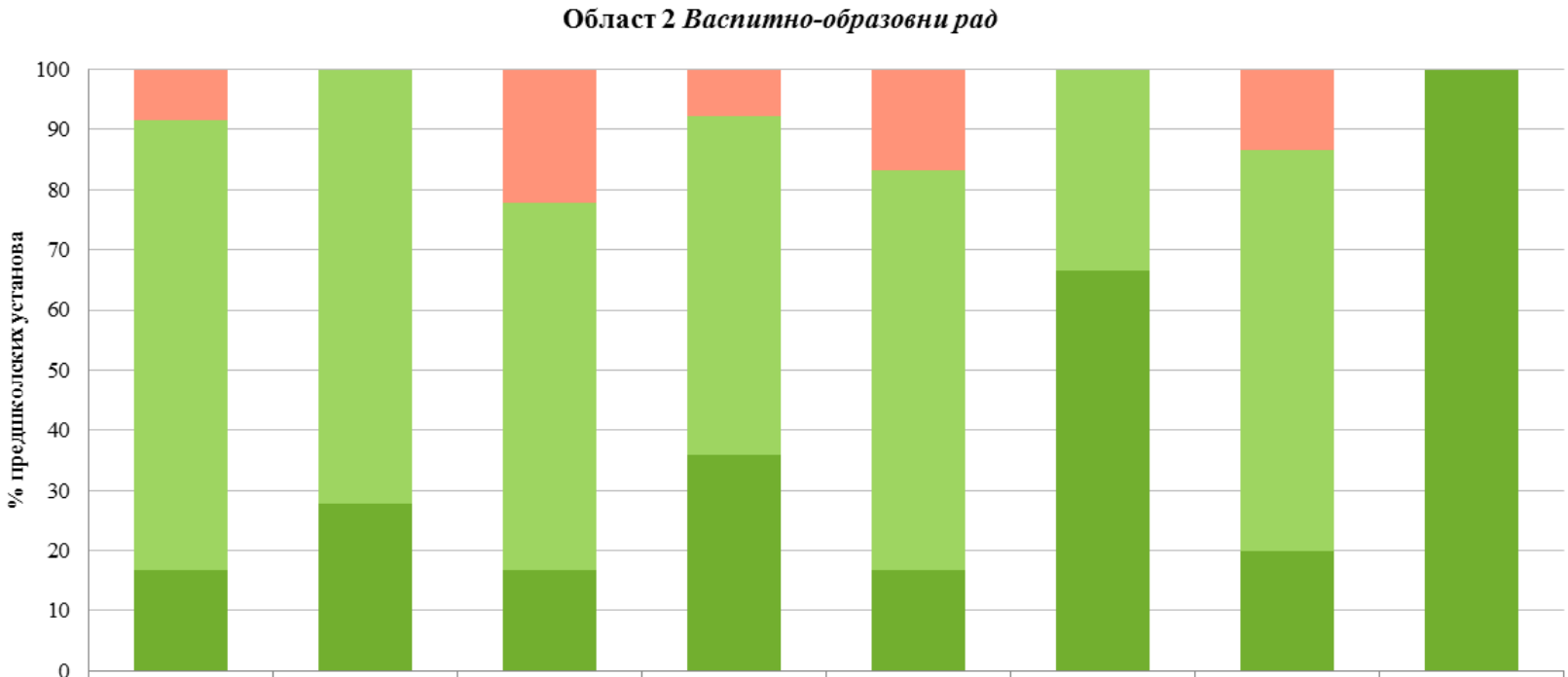

	Београд (2)	Ваљево (3)	Зајечар (3)	Зрењанин (13)	Лесковац (1)	Ниш (1)	Нови Сад (5)	Сомбор (1)
1 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 (%)	8,3	0,0	22,2	7,7	16,7	0,0	13,3	0,0
3 (%)	75,0	72,2	61,1	56,4	66,7	33,3	66,7	0,0
4 (%)	16,7	27,8	16,7	35,9	16,7	66,7	20,0	100,0

Напомена: У загради поред назива школске управе наведен је број вреднованих вртића, ради бољег увида у резултате.

У три од осам школских управа све вредноване предшколске установе су остварилe стандарде из ове области на нивоу 3 или 4, при чему у ШУ Ваљево доминира ниво 3, у ШУ Ниш преовлађујући је ниво 4, док су у ШУ Сомбор сви стандарди из ове области у потпуности остварени (4). Осим тога, у осталих пет школских управа у овој области квалитета није било установа које нису у потпуности остварилe (1) стандарде из ове области, док је нешто више неостварених стандарда (2) у ШУ Зајечар и ШУ Лесковац, у

односу на друге школске управе. Иако је евидентно да су евалуатори проценили да вредноване установе имају добар квалитет васпитно-образовног рада, у тумачењу резултата треба имати у виду да је у неким управама вреднована једна или две предшколске установе (нпр. у Школској управи Сомбор у којој је вреднована само једна ПУ, а на Графикону 38 се види да су сви стандарди из области Васпитно-образовни рад остварени на нивоу 4, што у ствари значи да се овај квалитет васпитно-образовног рада односи само на једну установу).

Графикон 39. Расподела нивоа остварености свих стандарда у области Дечји развој и напредовање по школским управама

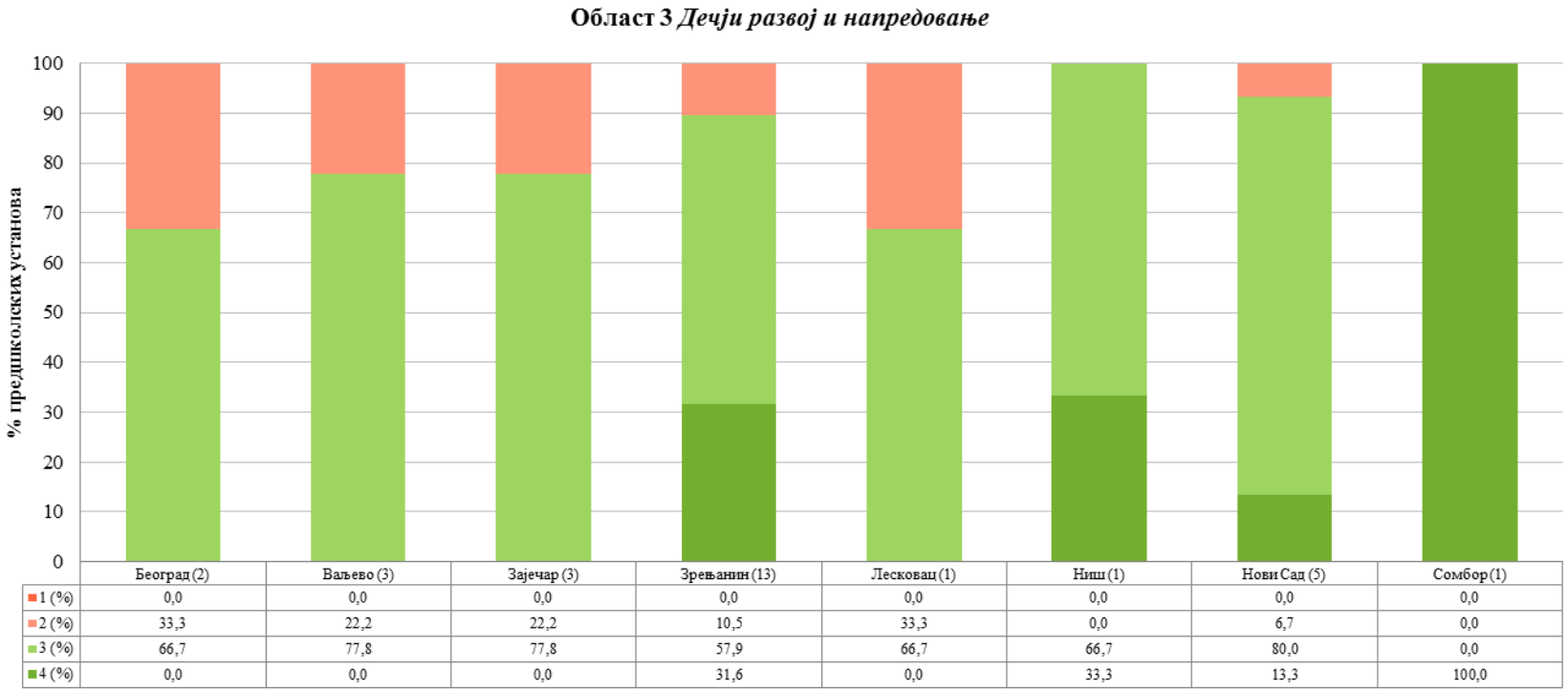

Напомена: У загради поред назива школске управе наведен је број вреднованих вртића, ради бољег увида у резултате.

У две од осам школских управа процењено је да све вредноване предшколске установе остварују одговарајући квалитет у области Дечји развој и напредовање, али се оне разликују у погледу расподеле оцена 3 и 4, односно вреднована установа из ШУ

Сомбор је у потпуности остварила све стандарде из ове области (4), док је вреднована установа из ШУ Ниш остварила ове стандарде и на нивоу 3 и 4. Морамо узети у обзир и већ поменуту чињеницу да је у овој радној години у овим школским управама вреднована по једна ПУ. Није било установа које нису у потпуности оствариле ове стандарде (1), док је нешто више неостварених стандарда у школским управама Београд, Лесковац, Зајечар и Ваљево, у односу на друге школске управе. У целини гледано, може се рећи да вртићи у домену праћења дечјег развоја и напредовања добро раде, али и овде стоји напомена о броју вртића који су обухваћени спољашњим вредновањем на нивоу школских управа.

2.4. Сумарни резултати вредновања рада предшколских установа

У петој години примене Националног оквира за вредновање квалитета рада образовно-васпитних установа вредновано је 29 предшколских установа. За овај скуп установа утврђена је **просечна оцена општег квалитета 3,3.** Све предшколске установе вредноване у овој радној години (29) сврставају се у категорију оних у којима се добро ради, јер су све оцењене оценом 3 или 4. Према приказаној расподели оцена, као и према просечној оцени, може се закључити да у предшколским установама преовлађује квалитетан васпитно-образовни рад.

Предшколске установе на десет кључних стандарда имају нижу просечну оцену (3,2) него на пет изабраних стандарда (3,5). То значи да евалуатори процењују да су предшколске установе успешније у аспектима рада који их чине препознатљивим у средини, него у аспектима рада који су на нивоу система одређени као приоритетни и који се односе на све установе у систему.

Иако високе просечне опште оцене говоре о томе да наше предшколске установе квалитетно раде, анализа процена на нивоу области, а још више на нивоу стандарда, указује на недостатке којима је потребно посветити пажњу у плану за унапређивање који следи након спољашњег вредновања. Посматрано у односу на дистрибуцију процена о нивоу остварености стандарда, предшколске установе су најтеже остваривале стандарде пре свега у области Планирање и програмирање на нивоу установе, а затим и у области Дечји развој и напредовање.

У целини гледано, **главни програмски документи** који се развијају у предшколским установама (предшколски програм, годишњи план рада и развојни план) имају квалитетан потенцијал који би у одређеним сегментима требао бити унапређен – постоји потреба бољег међусобног усклађивања ових докумената у погледу циљева, приоритета и активности и већег укључивања свих интересних група у њихову израду.

Квалитет васпитно-образовног рада у предшколским установама процењиван је на основу опсервације активности васпитача и деце у васпитној групи. Према добијеним проценама, може се закључити да наши васпитачи имају одговарајућа стручна знања и вештине за васпитно-образовни рад, али да се очекује напредак у програмирању рада који ће омогућити оптимално напредовање у учењу и развоју деце. Према нивоима остварености стандарда, може се закључити да се од васпитача очекује и више интервенција у погледу прилагођавања активности које одговарају потребама и интересовањима деце и породице.

Процене о доприносу рада васпитача и установе у целини **развоју и напредовању деце** говоре о томе да се у овом узорку предшколских установа води рачуна о мотивацији деце да се укључе у активности. Међутим, када је у питању праћење напредовања деце, утврђено је да се у близу 30% установа то не ради у складу са захтевима формативног приступа, што је вероватно утицало и на процену евалуатора о утицају ових активности на напредак деце. Када не постоји формативно праћење,

онда и интервенције васпитача у погледу избора и промене активности могу закаснити или бити неадекватне.

Процена **квалитета подршке деци и породици** показује да су деца у установама безбедна и да се води рачуна о њиховим различитим потребама, будући да им се пружа адекватна подршка. Већина вреднованих установа, у односу на ове аспекте рада, сматра се добрим установама, али треба имати у виду да у многим установама још увек постоји простор за унапређивање система подршке учења и развоја деце кроз пружање подршке породицама.

Квалитет **етоса** у вреднованим предшколским установама је на високом нивоу. Изузетак су установе које нису довољно развиле сарадњу на свим нивоима. О квалитету ове области говоре и то да на свих пет стандарда доминира највиши ниво остварености (4). Међутим, квалитет етоса и даље треба да буде предмет самовредновања у предшколским установама, јер је то начин да се добију подаци који ће помоћи утврђивању специфичних циљева развоја и потреба кључних циљних група у овој области.

У домену **организације рада и руковођења,** предшколске установе највише мањкавости показују у функционисању интерних система за праћење и напредовање рада. По показатељима из других области квалитета, имплицитно се може закључити о томе да постоји праћење, али је извесно да се не спроводи систематски и да се недовољно користи у функцији развоја установе. У овој области квалитета посебно се уочава улога директора предшколске установе, али и руководилаца објеката. Руковођење је најбоље у смислу организације делотворног и ефикасног рада установе, али је мање добро када се сагледа у односу на лидерске вештине и утицај који директори могу имати на развој установе.

Људски ресурси предшколских установа, по проценама евалуатора, могу се посматрати као предност коју би требало више искористити, док би према њиховим проценама материјално-технички услови могли бити бољи. Већина запослених разуме важност сталног стручног усавршавања, али има и оних који нису мотивисани да преиспитују своје компетенције и да планирају даље учење. Сматрамо да је овај налаз директно повезан са свим недостацима који су уочени у васпитно-образовном раду и његовим ефектима на дечји развој и напредовање.

Закључна разматрања

У овом извештају су приказани резултати спољашњег вредновања рада који се односе на укупно 194 установе у оквиру доуниверзитетског нивоа образовања (107 основних школа, 58 средњих школа и 29 предшколских установа). У односу на укупан број установа према типу, у школској 2017/2018. години, евалуацијом је обухваћено највише предшколских установа (17,6%), а потом средњих (10,9%) и основних школа (9%). Наведеним обухватом школа завршен је први циклус спољашњег вредновања квалитета рада образовно-васпитних установа у Републици Србији, који је представљао значајну новину у нашем образовном систему. Добијени резултати, који су континуирано анализирани, и укупна искуства стечена током вишегодишње примене овог евалуативног процеса обезбеђују релевантну и детаљну основу за сагледавање различитих аспеката квалитета рада установа као и за планирање мера подршке и развоја установа на различитим нивоима. Истовремено, наведена искуства и подаци представљали су важан ослонац за даљи развој и унапређивање концепта и оквира за други циклус спољашњег вредновања који ће се, у складу са новим *Правилником о стандардима квалитета рада установа*[4] и *Правилником о вредновању квалитета рада установа*[5], примењивати од наредне школске године.

Добијени резултати не садрже значајне промене у проценама различитих аспеката квалитета рада образовно-васпитних установа у односу на све досадашње периоде извештавања. Овај закључак потврђују следећи налази:

- Просечна општа оцена квалитета рада за основне школе износи 2,91, када је реч о средњим школама, она је 3, док су предшколске установе и у овом временском интервалу процењене са нешто вишом оценом – 3,3.
- На нивоу група стандарда (кључни и изабрани) у континуитету се добија процена да су нам школе боље у аспектима рада који представљају њихову специфичност, него у аспектима рада који су у функцији остваривања приоритетних циљева образовања, као што је, на пример, индивидуализовани приступ, развој инклузивности установа и развој система праћења напредовања ученика. Када се упореде три нивоа образовања, уочава се да су предшколске установе постигле боље резултате у индивидуализацији васпитно-образовног рада, а да између основних и средњих школа углавном нема упадљивих разлика. О томе сведочи следећи однос просечних оцена за кључне и изабране стандарде (основне школе – 2,89 наспрам 3,26; средње школе 2,9 према 3,4; предшколске установе 3,2 наспрам 3,5).
- Укупна клима и социјални односи сагледани кроз квалитет етоса посебно су добри у нашим предшколским установама, али се могу сматрати и предношћу већине основних и средњих школа, иако постоје установе у којима су потребне

[4] "Службени гласник РС - Просветни гласник", број 14 од 2. 8.2018.
[5] „Службени гласник РС", бр. 10/2019 од 15.2.2019

интервенције у овом домену. Суштина и принципи васпитно-образовног рада у предшколским установама вероватно више погодују развоју квалитетног система праћења напредовања деце, него што је то случај у школама. Шанса за унапређивање кроз развој формативног оцењивања није довољно искоришћена у нашим школама. На два нивоа школског образовања ваннаставна подршка ученицима боље функционише него подршка у настави, што се може рећи и за подршку коју деца и породице добијају у вртићима. Различите врсте подршке коју деца и породице добијају на нивоу установе видљивије су него подршка у оквиру васпитно-образовног рада у групи, што има утицај и на дечји развој и напредовање.

Укупни резултати процеса спољашњег вредновања садржани у овом извештају, иако се односе на узорак установа, могу бити употребљени као подаци на основу којих се планира развој. На нивоу система и нивоу школских управа сагледане су предности и недостаци рада образовно-васпитних установа, што је полазиште у осмишљавању различитих видова подршке. На нивоу установа постоје квантитативни показатељи (нивои остварености појединачних стандарда) и квалитативне процене (наративни извештаји о процени рада школе) који су основа за акционо планирање у свих седам области квалитета или само у оним областима које захтевају интервенције у правцу позитивне промене.

Стандарди и показатељи квалитета рада ОСНОВНИХ И СРЕДЊИХ ШКОЛА

Област 1. ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ГОДИШЊИ ПЛАН РАДА

1.1. Школски програм и годишњи план рада школе сачињени су у складу са прописима.

1.1.1. Школски програм садржи све законом предвиђене елементе.
1.1.2. Школски програм је сачињен на основу наставног плана и програма.
1.1.3. Годишњи план рада школе сачињен је на основу школског програма.
1.1.4. Глобални/годишњи планови наставних предмета саставни су део годишњег плана рада школе.
1.1.5. Годишњи план рада школе садржи посебне програме васпитног рада.

1.2. Елементи школског програма и годишњег плана рада школе међусобно су усклађени.

1.2.1. У годишњи план рада школе уграђен је акциони план школског развојног плана за текућу годину.
1.2.2. У годишњем плану рада школе оперативно су разрађени структурни елементи школског програма.
1.2.3. Програми наставних предмета су међусобно садржајно усклађени у оквиру сваког разреда.
1.2.4. Програми наставних предмета су међусобно временски усклађени у оквиру сваког разреда.

1.3. Годишњи план рада школе омогућава остварење циљева и стандарда образовања и васпитања.

1.3.1. У годишњим плановима наставних предмета наведени су циљеви учења по разредима.
1.3.2. Годишњи планови наставних предмета садрже образовне стандарде.
1.3.3. У годишњим плановима наставних предмета предвиђена је провера остварености прописаних образовних стандарда или циљева учења наставног предмета наведених у наставном програму.
1.3.4. У оперативним/месечним плановима наставника наведено је којим садржајима ће се остварити циљеви учења предмета у датом разреду.

1.4. Школски програм и годишњи план рада школе усмерени су на задовољење различитих потреба ученика.

1.4.1. Годишњи план рада школе садржи листу изборних предмета која је сачињена на основу постојећих ресурса.
1.4.2. Наставници су прилагодили годишњи план рада школе специфичностима одељења.

1.4.3. У годишњем плану рада школе предвиђен је план израде ИОП-а на основу анализе напредовања ученика у учењу.
1.4.4. Факултативни програми и план ваннаставних активности сачињени су на основу интересовања ученика и постојећих ресурса.
1.4.5. У годишњем плану рада школе наведене су одговорност, динамика и начин реализације Програма заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања.
1.4.6. Школски програм садржи посебне програме за двојезичну популацију ученика.

Област 2. НАСТАВА И УЧЕЊЕ

2.1. Наставник примењује одговарајућа дидактичко-методичка решења на часу.

2.1.1. Наставник јасно истиче циљеве учења.
2.1.2. Наставник даје упутства и објашњења која су јасна ученицима.
2.1.3. Наставник истиче кључне појмове које ученици треба да науче.
2.1.4. Наставник користи наставне методе које су ефикасне у односу на циљ часа.
2.1.5. Наставник поступно поставља све сложенија питања/задатке/захтеве.

2.2. Наставник учи ученике различитим техникама учења на часу.

2.2.1. Наставник учи ученике како да користе различите начине/приступе за решавање задатака/проблема.
2.2.2. Наставник учи ученике како да ново градиво повежу са претходно наученим.
2.2.3. Наставник учи ученике како да повежу наставне садржаје са примерима из свакодневног живота.
2.2.4. Наставник учи ученике како да у процесу учења повезују садржаје из различитих области.
2.2.5. Наставник учи ученике да постављају себи циљеве у учењу.

2.3. Наставник прилагођава рад на часу образовно-васпитним потребама ученика.

2.3.1. Наставник прилагођава захтеве могућностима ученика.
2.3.2. Наставник прилагођава темпо рада различитим потребама ученика.
2.3.3. Наставник прилагођава наставни материјал индивидуалним карактеристикама ученика.
2.3.4. Наставник посвећује време ученицима у складу са њиховим образовним и васпитним потребама.
2.3.5. Наставник примењује специфичне задатке/активности/материјале на основу ИОП-а за ученике којима је потребна додатна подршка у образовању.

2.4. Ученици стичу знања на часу.

2.4.1. Ученици су заинтересовани за рад на часу.
2.4.2. Ученици активно учествују у раду на часу.
2.4.3. Активности/радови ученика показују да су разумели предмет учења на часу.
2.4.4. Ученици користе доступне изворе знања.

2.4.5. Ученици користе повратну информацију да реше задатак/унапреде учење.
2.4.6. Ученици процењују тачност одговора/решења.
2.4.7. Ученици умеју да образложе како су дошли до решења.

2.5. Наставник ефикасно управља процесом учења на часу.

2.5.1. Наставник ефикасно структурира и повезује делове часа.
2.5.2. Наставник ефикасно користи време на часу.
2.5.3. Наставник на конструктиван начин успоставља и одржава дисциплину у складу са договореним правилима.
2.5.4. Наставник функционално користи постојећа наставна средства.
2.5.5. Наставник усмерава интеракцију међу ученицима тако да је она у функцији учења (користи питања, идеје, коментаре ученика за рад на часу).
2.5.6. Наставник проверава да ли су постигнути циљеви часа.

2.6. Наставник користи поступке вредновања који су у функцији даљег учења.

2.6.1. Наставник оцењује у складу са Правилником о оцењивању ученика.
2.6.2. Наставник прилагођава захтеве могућностима ученика.
2.6.3. Наставник похваљује напредак ученика.
2.6.4. Наставник даје потпуну и разумљиву повратну информацију ученицима о њиховом раду.
2.6.5. Наставник учи ученике како да процењују свој напредак.

2.7. Наставник ствара подстицајну атмосферу за рад на часу.

2.7.1. Наставник показује поштовање према ученицима.
2.7.2. Наставник испољава емпатију према ученицима.
2.7.3. Наставник адекватно реагује на међусобно неуважавање ученика.
2.7.4. Наставник користи различите поступке за мотивисање ученика.
2.7.5. Наставник даје ученицима могућност да постављају питања, дискутују и коментаришу у вези са предметом учења на часу.

Област 3. ОБРАЗОВНА ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА

3.1. Успех ученика показује да су остварени образовни стандарди.

3.1.1. Резултати на завршном испиту/матури показују да је остварен основни ниво образовних стандарда.
3.1.2. Резултати на завршном испиту/матури показују да је остварен средњи ниво образовних стандарда.
3.1.3. Резултати на завршном испиту/матури показују да је остварен напредни ниво образовних стандарда.
3.1.4. Ученици којима је потребна додатна подршка у образовању остварују постигнућа у складу са индивидуалним циљевима учења/прилагођеним образовним стандардима.
3.1.5. Школске оцене су у складу са резултатима на завршном/матурском/националном испиту.
3.1.6. Резултати ученика на завршном/матурском/националном испиту показују да је школа остварила резултате на нивоу просека Републике.

3.2. Школа континуирано доприноси већој успешности ученика.

3.2.1. Школа примењује поступке којима прати успешност ученика.

3.2.2. Број ученика који су напустили школовање је исти или мањи у односу на прошлу школску годину.

3.2.3. Ученици који похађају допунску наставу показују напредак у учењу.

3.2.4. Ученици за које је сачињен ИОП остварују напредак у складу са циљевима постављеним у плану.

3.2.5. Ученици који су укључени у додатни рад остварују напредак у складу са постављеним циљевима.

3.2.6. Просечни резултати ученика на завршним испитима бољи су у односу на претходну школску годину.

Област 4. ПОДРШКА УЧЕНИЦИМА

4.1. У школи функционише систем пружања подршке ученицима.

4.1.1. Ученици су обавештени о врстама подршке у учењу које пружа школа.

4.1.2. На основу анализе успеха предузимају се мере подршке ученицима.

4.1.3. У пружању подршке ученицима школа остварује комуникацију са породицом.

4.1.4. У школи функционишу тимови за подршку ученицима у прилагођавању школском животу.

4.1.5. Школа сарађује са релевантним институцијама у пружању подршке ученицима.

4.2. У школи се подстиче лични, професионални и социјални развој ученика.

4.2.1. Понуда ваннаставних активности у школи је у функцији задовољавања различитих потреба и интересовања ученика, у складу са ресурсима школе.

4.2.2. У школи се организују програми/активности за развијање социјалних вештина (конструктивно решавање проблема, ненасилна комуникација...).

4.2.3. Укљученост ученика у ваннаставне активности је иста или већа него претходне године.

4.2.4. У школи се промовишу здрави стилови живота.

4.2.5. У школи се промовишу заштита човекове околине и одрживи развој.

4.2.6. Кроз наставни рад подстиче се професионални развој ученика.

4.3. У школи функционише систем подршке деци из осетљивих група.

4.3.1. Школа предузима активности за упис у школу ученика из осетљивих група.

4.3.2. Школа предузима мере за редовно похађање наставе ученика из осетљивих група.

4.3.3. У школи се примењују индивидуализовани приступ/индивидуални образовни планови за све ученике из осетљивих група.

4.3.4. У школи се организују компензаторни програми/активности за подршку учењу за ученике из осетљивих група.

4.3.5. Школа сарађује са релевантним институцијама и појединцима у подршци осетљивим групама.

Област 5. ЕТОС

5.1. Регулисани су међуљудски односи у школи.

5.1.1. У школи постоји доследно поштовање норми којима је регулисано понашање и одговорност свих.

5.1.2. У личним обраћањима свих у школи видљиво је међусобно уважавање.

5.1.3. За дискриминаторско понашање у школи предвиђене су мере и санкције.

5.1.4. За новопридошле ученике и наставнике примењују се разрађени поступци прилагођавања на нову школску средину.

5.2. Резултати ученика и наставника се подржавају и промовишу.

5.2.1. Резултати ученика и наставника јавно се истичу и промовишу.

5.2.2. Ученици и наставници међусобно изражавају висока очекивања у погледу резултата рада.

5.2.3. У школи се примењује интерни систем награђивања ученика и наставника за постигнуте резултате.

5.2.4. У школи се организују различите школске активности за ученике у којима свако може имати прилику да постигне резултат/успех.

5.2.5. Резултати ученика са сметњама у развоју посебно се промовишу.

5.3. Школа је безбедна средина за све.

5.3.1. У школи је видљив и јасно изражен негативан став према насиљу.

5.3.2. У школи функционише мрежа за решавање проблема насиља.

5.3.3. У школи се организују превентивне активности које доприносе безбедности у школској заједници.

5.3.4. У школи се прате и анализирају сви случајеви насилног понашања.

5.3.5. Када се у школи догоди насиље, примењују се мере интервенције у случајевима насиља у складу са Протоколом о заштити деце/ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама.

5.4. Школски амбијент је пријатан за све.

5.4.1. Улазни простор школе уређен је тако да показује добродошлицу.

5.4.2. Школски простор је прилагођен потребама деце са сметњама у развоју.

5.4.3. У школи се, ради обезбеђивања права на приватност, користи посебан простор за индивидуалне разговоре наставника са ученицима и родитељима.

5.4.4. У уређењу школског простора преовладавају ученички радови.

5.5. У школи је развијена сарадња на свим нивоима.

5.5.1. У школи је организована сарадња руководећих, стручних и саветодавних тела.

5.5.2. Ученички парламент у школи добија подршку за свој рад.

5.5.3. Наставно особље благовремено разматра и прихвата иницијативе ученика.

5.5.4. Школа развија и негује различите облике активног учешћа родитеља у животу школе.

5.5.5. Ученици и наставници организују заједничке активности чији је циљ јачање осећања припадности школи.

5.5.6. Школа сарађује са актерима у заједници.

5.5.7. У школи функционише систем редовног информисања родитеља о активностима и делатностима школе.

Област 6. ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ШКОЛЕ И РУКОВОЂЕЊЕ

6.1. Планирање и програмирање у школи међусобно су усклађени.

6.1.1. Сви обавезни документи донети су у процедури која је прописана Законом.

6.1.2. Развојни план установе сачињен је на основу извештаја о резултатима самовредновања.

6.1.3. Развојни план установе сачињен је на основу извештаја о остварености стандарда образовних постигнућа.

6.1.4. У школи постоји план за обезбеђивање и коришћење финансијских средстава.

6.2. Директор ефективно и ефикасно организује рад школе.

6.2.1. Директор организује несметано одвијање рада у школи.

6.2.2. Постоји јасна организациона структура са дефинисаним процедурама и носиоцима одговорности.

6.2.3. Директор поставља јасне захтеве запосленима у вези са задатком/очекиваном променом у раду.

6.2.4. Задужења запослених у школи равномерно су распоређена.

6.2.5. Формирана су стручна тела и тимови у складу са компетенцијама запослених.

6.2.6. Развијен је систем информисања о свим важним питањима из живота и рада школе.

6.3. Руковођење директора је у функцији унапређивања рада школе.

6.3.1. Директор ефикасно и ефективно руководи радом наставничког већа.

6.3.2. Директор учествује у раду стручних тимова.

6.3.3. Директор укључује запослене у процес доношења одлука.

6.3.4. Директор благовремено предузима одговарајуће мере за решавање свакодневних проблема ученика, у складу са могућностима школе.

6.3.5. У процесу доношења одлука, директор уважава предлоге савета родитеља који унапређују рад школе.

6.3.6. Директор користи различите механизме за мотивисање запослених.

6.4. У школи функционише систем за праћење и вредновање квалитета рада.

6.4.1. Директор остварује инструктивни увид и надзор у образовно-васпитни рад у складу са планом рада и потребама школе.

6.4.2. Стручни органи и тела у школи систематски прате и анализирају успех и владање ученика.

6.4.3. Директор предузима мере за унапређивање образовно-васпитног рада на основу резултата праћења и вредновања.

6.4.4. Стручни сарадници остварују педагошко-инструктивни рад у школи у складу са планом рада и потребама школе.

6.4.5. Тим за самовредновање континуирано остварује самовредновање рада

школе у складу са прописима и потребама.

6.4.6. У школи се користе подаци из ЈИСП-а за унапређење рада школа.***

6.5. Лидерско деловање директора омогућава развој школе.

6.5.1. Директор својом посвећеношћу послу и понашањем даје пример другима.

6.5.2. Директор показује отвореност за промене и иницира иновације.

6.5.3. Директор показује поверење у запослене и њихове могућности.

6.5.4. Директор подстиче целоживотно учење свих у школи.

6.5.5. Директор планира лични професионални развој на основу самовредновања свог рада.

6.5.6. Директор развија сарадњу са другим установама, организацијама и локалном заједницом.

6.5.7. Директор подстиче развој школе преговарањем и придобијањем других за остваривање заједничких циљева.

Област 7. РЕСУРСИ

7.1. У школи су обезбеђени потребни људски ресурси.

7.1.1. У школи је запослен потребан број наставника и стручних сарадника у односу на број ученика.

7.1.2. Наставно особље има прописане квалификације.

7.1.3. Број ненаставног особља у складу је са прописима.

7.1.4. Квалификације ненаставног особља су одговарајуће.

7.1.5. Школа у своје активности укључује волонтере.

7.2. Људски ресурси су у функцији квалитета рада школе.

7.2.1. Запослени на основу резултата самовредновања унапређују професионално деловање.

7.2.2. Запослени се стручно усавршавају у складу са годишњим планом стручног усавршавања и могућностима школе.

7.2.3. Наставници и стручне службе у оквиру стручних органа сарађују у складу са потребама за унапређивањем наставе и учења.

7.2.4. Приправници се уводе у посао у складу са програмом увођења приправника у посао.

7.2.5. Запослени примењују новостечена знања из области у којима су се усавршавали.

7.3. У школи су обезбеђени/постоје материјално-технички ресурси (простор, опрема и наставна средства).

7.3.1. Школа је физички безбедно место.

7.3.2. Школски простор задовољава здравствено-хигијенске услове.

7.3.3. У школи постоји простор за рад у складу са нормативом.

7.3.4. Школски простор је опремљен у складу са прописима.

7.3.5. Школа је опремљена потребним наставним средствима за реализацију квалитетне наставе.

7.4. Материјално-технички ресурси користе се функционално.

7.4.1. Простор се користи према плану коришћења школског простора.

7.4.2. Наставна средства се користе према плану коришћења.

7.4.3. Наставна средства се користе у циљу постизања квалитета наставе.

7.4.4. Материјално-технички ресурси ван школе користе се у функцији остварења циљева наставе и учења.

Стандарди и показатељи квалитета рада ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА

Област 1. ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ, ГОДИШЊИ ПЛАН И РАЗВОЈНИ ПЛАН

1.1. Документи установе пружају основ за оптималан развој предшколске установе.

1.1.1. Документи установе сачињени су у складу са прописима.

1.1.2. У документима су видљиве специфичности и особености делатности предшколске установе.

1.1.3. У развојном плану постоје јасне мисија и визија које покрећу развој установе.

1.2. Документи установе међусобно су усклађени.

1.2.1. У Годишњем плану предшколске установе оперативно су разрађени структурни елементи предшколског програма.

1.2.2. У Годишњи план предшколске установе уграђени су елементи из Развојног плана предшколске установе.

1.2.3. У Годишњем плану предшколске установе наведени су приоритети за програмске целине Предшколског програма.

1.3. Све интересне групе (васпитачи, родитељи, локална заједница) учествују у осмишљавању и реализацији програма и планова.

1.3.1. Представници свих заинтересованих страна у заједници учествују у припремању докумената предшколске установе.

1.3.2. Припремање докумената заснива се на заједничкој квалитативној анализи остварености планираних активности и приоритета.

1.3.3. Представници свих заинтересованих група доприносе унапређивању квалитета планова и програма.

1.4. Садржај документа обезбеђује подршку за потребе деце и њихових породица.

1.4.1. У документима предшколске установе планиране су активности за пружање подршке деци и породици.

1.4.2. На основу испитаних потреба деце, родитеља и постојећих ресурса, нуде се посебни и специјализовани програми којима се повећава обухват деце.

1.4.3. У Годишњем плану предшколске установе наведене су одговорности, динамика и начин реализације Програма заштите деце од насиља, занемаривања и злостављања.

Област 2. ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД

2.1. Физичка средина подстиче учење и развој деце.

2.1.1. Расположив простор вртића (унутрашњи и спољашњи) осмишљен је и користи

се као средина за учење и развој.

2.1.2. Простор омогућава активности у малим групама, окупљање целе групе, као и самосталну активност детета.

2.1.3. Материјали (игровни, природни, реквизити...) уредно су сложени, комплетирани и употребљиви, доступни, класификовани и означени.

2.1.4. У мењању и обогаћивању средине за учење и развој учествују деца, родитељи и васпитачи.

2.1.5. Средина за учење (материјали, продукти, панои...) одражава актуелна дешавања и васпитно-образовне активности (пројекте, теме).

2.2. Социјална средина подстиче учење и развој деце.

2.2.1. У групи се негује позитивна атмосфера, спонтана и отворена за комуникацију.

2.2.2. Васпитач правовремено и примерено реагује на различита емоционална изражавања и специфичне реакције сваког детета.

2.2.3. Код деце се подстиче уважавање различитости.

2.2.4. У групи се поштују правила понашања о којима су се заједно договорили васпитачи и деца.

2.2.5. Стварају се прилике за интеракцију деце са децом различитих узраста и са одраслима.

2.2.6. Васпитач уважава предлоге и идеје деце у процесу планирања дневних активности.

2.3. План васпитно-образовног рада групе је основа за оптимално напредовање у учењу и развоју детета.

2.3.1. Циљеви и задаци су постављени у складу са подацима систематског посматрања, уоченим интересовањима, потребама деце и вредновању васпитно-образовног процеса.

2.3.2. Планирани задаци и активности уважавају различите стилове и форме учења детета.

2.3.3. Васпитач планира средину за учење водећи рачуна о различитим типовима активности и различитим изворима садржаја користећи ресурсе локалне заједнице.

2.3.4. Васпитач планира остваривање циљева васпитно-образовног рада на принципима интегрисаног учења током читавог дана.

2.3.5. У сарадњи са децом и родитељима планирају се различити мањи пројекти на нивоу групе, вртића.

2.3.6. Програмирање васпитно-образовног рада је документовано – документација је доступна и користи се.

2.3.7. У план су интегрисане језичке и културолошке специфичности деце у групи.

2.3.8. Индивидуални образовни план је интегрисан у план рада групе.

2.4. Игре и активности одговарају потребама и интересовању деце.

2.4.1. Игре и активности одговарају актуелним потребама, интересовањима и способностима детета и подстичу даљи развој и учење.

2.4.2. Дете има прилику да бира и учествује у различитим играма (симболичке игре, игре улога, конструкторске игре, игре с правилима, кооперативне игре...).

2.4.3. Учење деце одвија се кроз различите типове активности (истраживачко-сазнајне, изражајно-стваралачке, друштвене, животно-практичне...).

2.4.4. Непосредна дешавања и животне ситуације деце представљају изворе садржаја у васпитној групи.
2.4.5. Игре и активности деце осмишљене су на принципима интегрисаног и кооперативног учења.

2.5. Ритам живљења прилагођен је потребама деце.

2.5.1. Распоред дневних активности прилагођен је узрасним карактеристикама и индивидуалним потребама деце.
2.5.2. Уважавају се индивидуалне разлике међу децом у погледу културе, здравствено- хигијенских навика, потреба за храном и сном.
2.5.3. Постоји равнотежа активнијих и мирнијих периода током дана, без ситуација чекања и празног хода.
2.5.4. Свакодневно се организују активности деце на отвореном простору.

2.6. У установи се тимски стварају оптимални услови за адаптацију деце.

2.6.1. План адаптације прави се у сарадњи са родитељима пре поласка детета у вртић.
2.6.2. Родитељима се пружа правовремена стручна подршка.
2.6.3. Током процеса адаптације родитељи су непосредно укључени у рад васпитне групе.

Област 3. ДЕЧЈИ РАЗВОЈ И НАПРЕДОВАЊЕ

3.1. Деца су мотивисана и активно укључена у игре и активности.

3.1.1. Заједничку делатност карактерише партнерски однос дете – васпитач.
3.1.2. Васпитачи и деца заједно учествују у истраживању и решавању различитих проблема.
3.1.3. Васпитачи доприносе развијању дечје игре и активности.
3.1.4. Дете има могућности да се игра самостално, са другом децом, уз учешће и подршку одраслих.
3.1.5. У игри и активностима дете и васпитач преузимају различите улоге (партнер, модератор…).
3.1.6. Дете је укључено у процес документовања сопственог развоја.

3.2. Праћење напредовања деце у развоју и учењу у основи је процеса васпитно- образовног рада.

3.2.1. У процесу праћења јасно су дефинисани циљеви и начини њиховог остваривања.
3.2.2. Систематско праћење је у функцији програмирања васпитно-образовног процеса.
3.2.3. Развој и напредовање деце прати се у различитим активностима и ситуацијама.
3.2.4. Родитељи су укључени у процес праћења и документовања дечјег развоја.
3.2.5. Родитељи се квартално информишу о дечјем напредовању и пружају им се на увид дечји радови и остала документација о детету.
3.2.6. Анализа добијених података и процена напредовања резултат је тимског рада.

3.3. Деца остварују напредак у развоју и учењу.

3.3.1. Процена напредовања у развоју и учењу заснована је на анализи података добијених посматрањем, праћењем детета и увидом у разноврсну документацију.

3.3.2. Процена напредовања деце којој је потребна додатна васпитно-образовна подршка врши се на основу педагошког профила.

3.3.3. Процена напредовања је у функцији индивидуализације васпитно-образовног рада.

3.3.4. Деца, укључујући и децу којој је потребна додатна васпитно-образовна подршка, остварила су напредак у различитим областима развоја.

3.3.5. О дечјем напредовању у развоју и учењу постоји разноврсна документација.

Област 4. ПОДРШКА ДЕЦИ И ПОРОДИЦИ

4.1. Предшколска установа је сигурна и безбедна средина.

4.1.1. Анализа ризика у установи и непосредном окружењу је основа за обезбеђивање сигурне и безбедне средине.

4.1.2. У предшколској установи се организују превентивне активности које доприносе безбедности у установи.

4.1.3. У предшколској установи функционише мрежа за решавање различитих врста насиља и заштите права детета.

4.1.4. Предшколска установа обезбеђује различите начине информисања и подучавања родитеља и запослених са циљем заштите права детета.

4.2. Предшколска установа осигурава да потребе деце и породице буду задовољене.

4.2.1. Установа примењује критеријуме за упис деце који су у складу са законском регулативом.

4.2.2. У установи постоји и спроводи се програм превентивно-здравствене заштите деце.

4.2.3. У установи постоји и спроводи се програм социјалне заштите деце.

4.2.4. Установа обезбеђује уравнотежену исхрану која одговара потребама деце предшколског узраста.

4.3. Предшколска установа подржава учење и развој детета кроз пружање подршке породици.

4.3.1. У установи се реализује програм сарадње са породицом којим су предвиђени различити облици и нивои сарадње.

4.3.2. Установа предузима мере за редовно похађање предшколског програма, посебно деце из осетљивих група.

4.3.3. Установа обезбеђује стручну подршку породици са циљем унапређивања родитељских компетенција.

4.3.4. У установи се примењују принципи индивидуализације у раду са децом и породицом.

4.3.5. На нивоу васпитне групе остварују се различити начини и облици међусобног

информисања о развоју и напредовању деце.

4.3.6. На нивоу васпитне групе остварују се разноврсни начини укључивања

родитеља.

Област 5. ЕТОС

5.1. У предшколској установи поштују се права детета и одраслих и негује клима поверења.

5.1.1. Сви подаци се пажљиво чувају и прикладно размењују уз поштовање поверљивости.

5.1.2. Права других и њихова приватност се поштују.

5.1.3. У предшколској установи се, ради обезбеђивања права на приватност, користи посебан простор за индивидуалне разговоре.

5.1.4. Примењује се активна политика против насиља и дискриминације у установи.

5.1.5. Деца и васпитачи учествују у различитим манифестацијама а на основу процене и заштите интереса деце коју доноси педагошки колегијум.

5.2. У предшколској установи негује се клима припадности и заједништва.

5.2.1. У предшколској установи постоји доследно поштовање норми којима је регулисано понашање и одговорност свих.

5.2.2. У личним обраћањима свих у предшколској установи видљиво је међусобно уважавање, поверење, толеранција.

5.2.3. За дискриминаторско понашање у предшколској установи предвиђене су мере и санкције.

5.2.4. У предшколској установи функционише систем редовног информисања родитеља о активностима и делатностима установе.

5.2.5. За новопридошло особље примењује се систем пружања помоћи у прилагођавању на нову средину.

5.3. Предшколска установа подржава и промовише квалитетан васпитно- образовни рад.

5.3.1. Промоција вртића и његов углед израз су заједничког ангажовања запослених.

5.3.2. Васпитачи, стручни сарадници и сарадници размењују примере добре праксе у установи и ван ње.

5.3.3. Установа израђује информативне и едукативне материјале.

5.3.4. Рад установа се презентује у различитим медијима.

5.4. Амбијент предшколске установе је пријатан за све.

5.4.1. Целокупан простор предшколске установе уређен је тако да пружа утисак добродошлице.

5.4.2. Простор предшколске установе је прилагођен потребама деце са сметњама у развоју и инвалидитетом.

5.4.3. У простору предшколске установе доминирају дечји радови.

5.5. У предшколској установи је развијена сарадња на свим нивоима.

5.5.1. У предшколској установи је организована сарадња и међусобна информисаност између руководећих, стручних и саветодавних органа.

5.5.2. У установи се тимски реализују различите врсте активности.

5.5.3. У предшколској установи постоји стална сарадња и размена искустава између радних јединица.

5.5.4. Предшколска установа остварује сарадњу са основним школама на нивоу објеката/групе.

5.5.5. Предшколска установа реализује сарадњу са различитим институцијама (културним, образовним...) у циљу остварења програмских циљева.

Област 6. ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА И РУКОВОЂЕЊЕ

6.1. Рад предшколске установе организован је делотворно и ефикасно.

6.1.1. Директор обезбеђује несметано одвијање процеса рада установе.

6.1.2. Постоји јасна организациона структура са дефинисаним процедурама и носиоцима одговорности.

6.1.3. Руководилац у складу са својим надлежностима поставља јасне захтеве запосленима у вези са задатком /очекиваном променом у раду/.

6.1.4. Задужења запослених у установи равномерно су распоређена.

6.1.5. Формирани су стручни органи и тимови у складу са компетенцијама запослених.

6.1.6. Развијен је систем информисања о свим важним питањима из живота и рада установе.

6.2. Руковођење на свим нивоима у функцији је унапређивања рада установе.

6.2.1. Директор ефикасно руководи васпитно-образовним већем и педагошким колегијумом.

6.2.2. Директор укључује запослене у процес доношења одлука.

6.2.3. Руководилац објекта благовремено предузима одговарајуће мере за решавање свакодневних проблема, у складу са својим надлежностима.

6.2.4. У процесу доношења одлука директор уважава предлоге савета родитеља који унапређују рад установе.

6.2.5. Руководиоци, у складу са надлежностима, користе различите начине за мотивисање запослених.

6.2.6. Директор подстиче континуирано стручно усавршавање запослених у установи.

6.3. Лидерско деловање директора доприноси развоју установе.

6.3.1. Директор се професионално односи према раду.

6.3.2. Директор указује поверење запосленима и уважава њихове компетенције.

6.3.3. Директор показује отвореност за промене и подржава иновације.

6.3.4. Директор планира лични професионални развој на основу самовредновања свог рада.

6.3.5. Директор развија сарадњу са другим установама, организацијама и локалном заједницом.

6.4. У установи функционише систем за праћење и вредновање квалитета рада.

6.4.1. Директор планира и остварује инструктивни увид и надзор у свим сегментима рада установе.

6.4.2. Стручни сарадници планирају и остварују педагошко-инструктивни рад у установи.

6.4.3. Рад стручних органа у установи у функцији је праћења и подстицања развоја и напредовања деце.

6.4.4. Директор предузима мере за унапређивање васпитно-образовног рада на основу резултата праћења и вредновања.

6.4.5. Директор учествује у раду стручних тимова.

6.4.6. Тим за самовредновање континуирано остварује самовредновање рада установе.

Област 7. РЕСУРСИ

7.1. У предшколској установи обезбеђени су потребни људски ресурси.

7.1.1. У предшколској установи је запослен потребан број васпитача и стручних сарадника и сарадника у односу на број деце.

7.1.2. Васпитно-образовно особље има прописане квалификације.

7.1.3. Број осталих запослених у складу је са прописима.

7.1.4. Квалификације осталих запослених су одговарајуће.

7.1.5. Предшколска установа у своје активности укључује стажисте и волонтере.

7.2. Људски ресурси су у функцији квалитета рада предшколске установе.

7.2.1. План предшколске установе за даљи професионални развој утемељен је на редовном самовредновању.

7.2.2. Запослени се стручно усавршавају у складу са годишњим планом стручног усавршавања.

7.2.3. Запослени примењују новостечена знања из области у којима су се усавршавали.

7.2.4. Приправници се уводе у посао у складу са програмом увођења приправника у посао.

7.2.5. Васпитачи и стручни сарадници тимским радом доприносе унапређивању квалитета васпитно-образовног рада.

7.2.6. Васпитно особље на основу самоевалуације унапређује професионално деловање.

7.3. У предшколској установи су обезбеђени/постоје материјално-технички ресурси (простор, опрема и дидактичка средства).

7.3.1. Предшколска установа располаже простором за рад у складу са нормативом.
7.3.2. Простори предшколске установе задовољавају здравствено-хигијенске услове.
7.3.3. Простор предшколске установе опремљен је у складу са нормативом.
7.3.4. Предшколска установа је опремљена потребним дидактичким средствима за реализацију квалитетног васпитно-образовног рада.
7.3.5. Простор је уређен тако да одговара потребама деце свих узраста.

7.4. Материјално-технички ресурси предшколске установе користе се функционално.

7.4.1. Материјално-технички ресурси су у функцији остварења циљева васпитања и образовања.
7.4.2. Дидактичка средства се користе у циљу постизања квалитета васпитно-образовног рада.

ПРИЛОГ 2 - Оствареност стандарда из области Настава и учење за основне школе по школским управама

Графикон 1. Проценат основних школа са одговарајућом оценом на стандарду 2.1. по школским управама

Стандард 2.1. ***Наставник примењује одговарајућа дидактичко-методичка решења на часу***

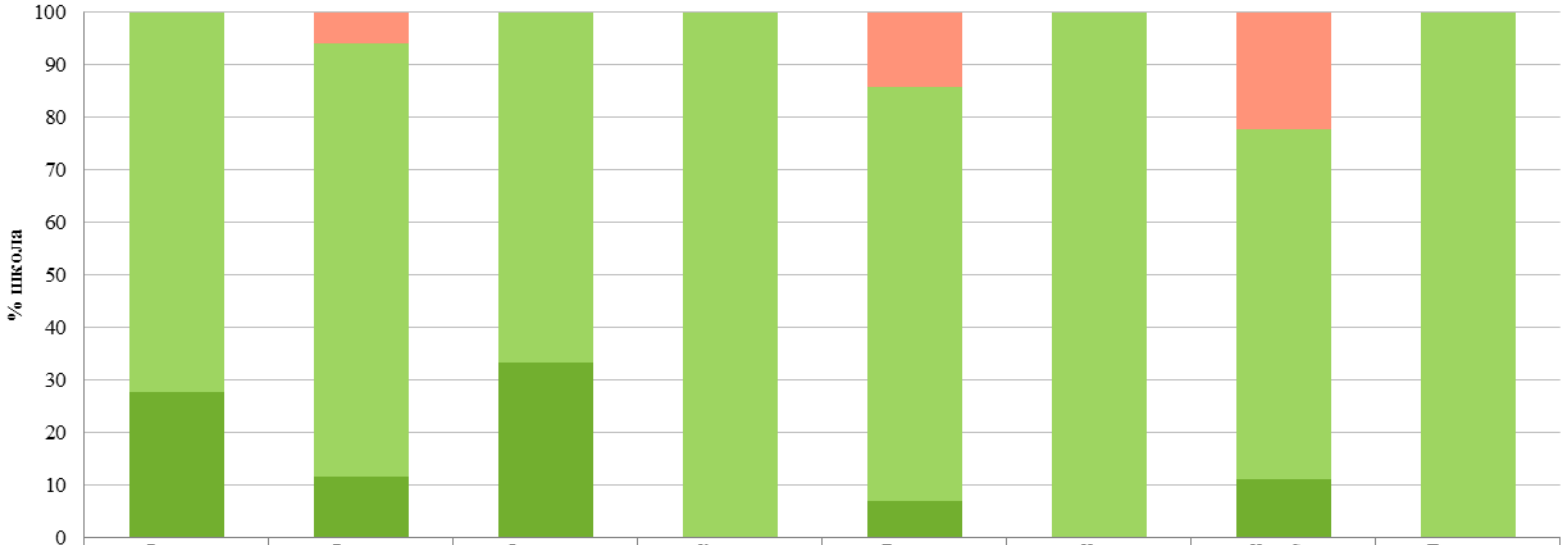

	Београд	Ваљево	Зрењанин	Краљево	Лесковац	Ниш	Нови Сад	Пожаревац
1 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 (%)	0,0	5,9	0,0	0,0	14,3	0,0	22,2	0,0
3 (%)	72,2	82,4	66,7	100,0	78,6	100,0	66,7	100,0
4 (%)	27,8	11,8	33,3	0,0	7,1	0,0	11,1	0,0

Графикон 2. Проценат основних школа са одговарајућом оценом на стандарду 2.2. по школским управама

Стандард 2.2. ***Наставник учи ученике различитим техникама учења на часу***

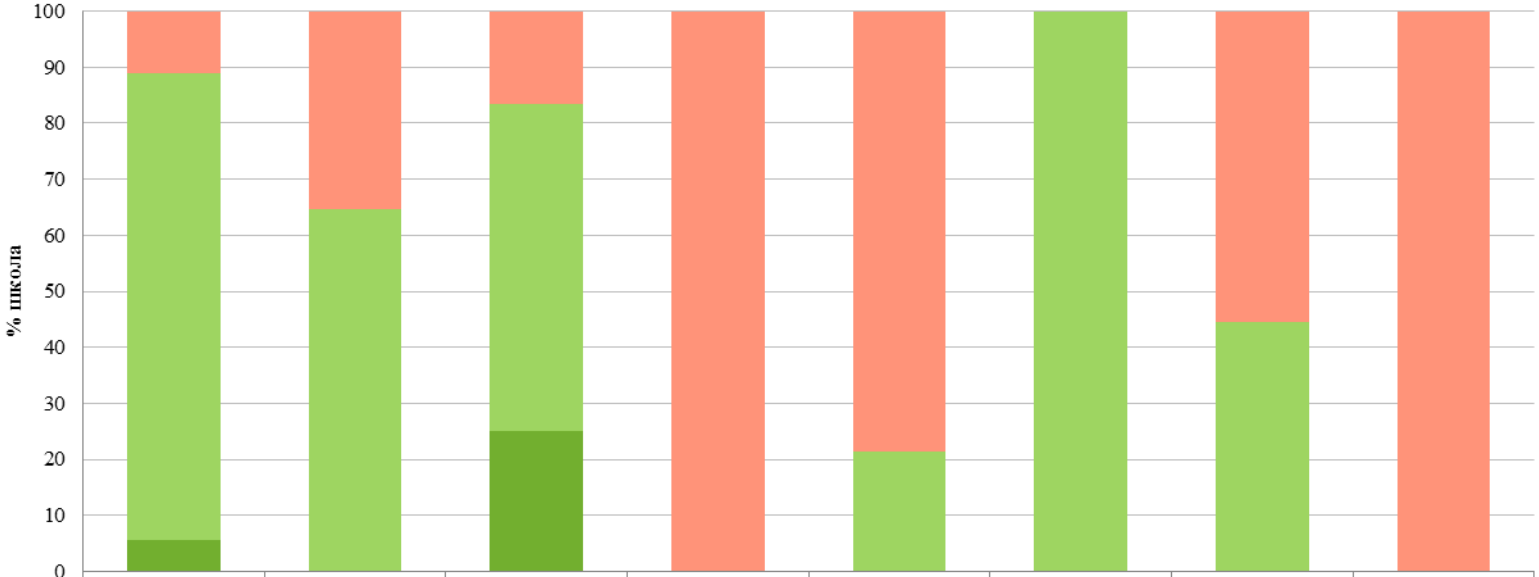

	Београд	Ваљево	Зрењанин	Краљево	Лесковац	Ниш	Нови Сад	Пожаревац
1 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 (%)	11,1	35,3	16,7	100,0	78,6	0,0	55,6	100,0
3 (%)	83,3	64,7	58,3	0,0	21,4	100,0	44,4	0,0
4 (%)	5,6	0,0	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Графикон 3. Проценат основних школа са одговарајућом оценом на стандарду 2.3. по школским управама

Стандард 2.3. ***Наставник прилагођава рад на часу образовно-васпитним потребама ученика***

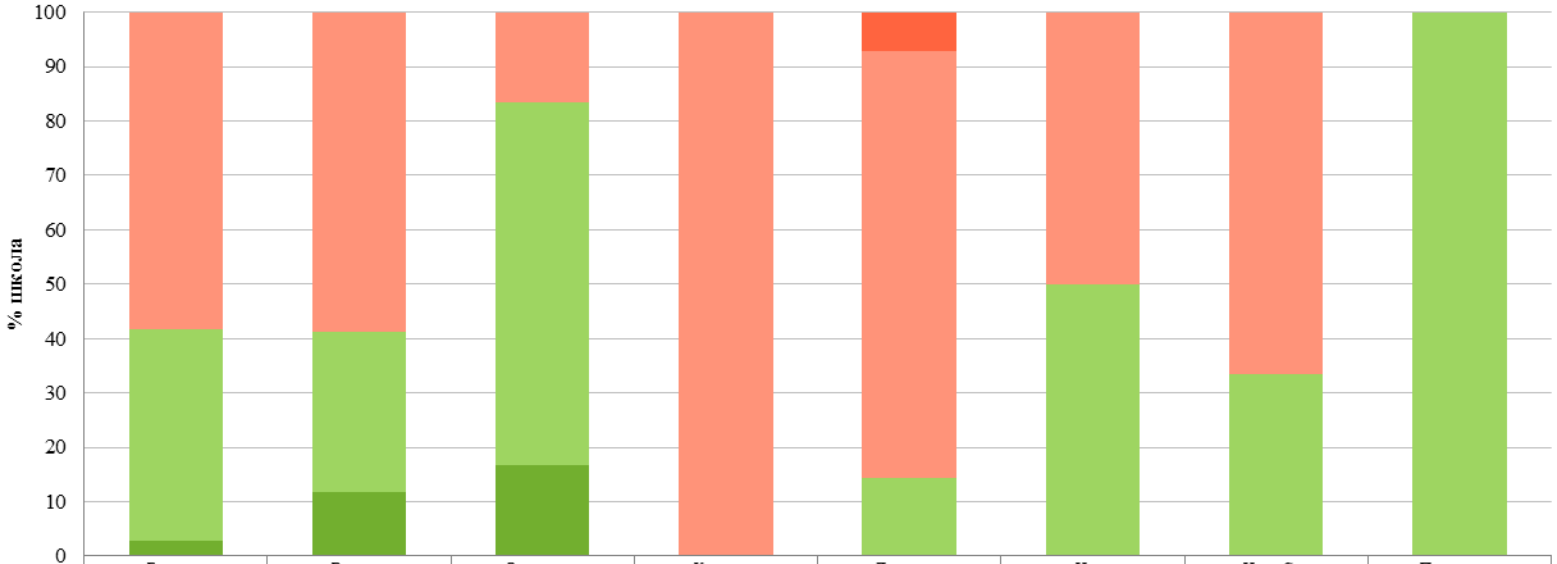

	Београд	Ваљево	Зрењанин	Краљево	Лесковац	Ниш	Нови Сад	Пожаревац
1 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	7,1	0,0	0,0	0,0
2 (%)	58,3	58,8	16,7	100,0	78,6	50,0	66,7	0,0
3 (%)	38,9	29,4	66,7	0,0	14,3	50,0	33,3	100,0
4 (%)	2,8	11,8	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Графикон 4. Проценат основних школа са одговарајућом оценом на стандарду 2.4. по школским управама

Стандард 2.4. ***Ученици стичу знања на часу***

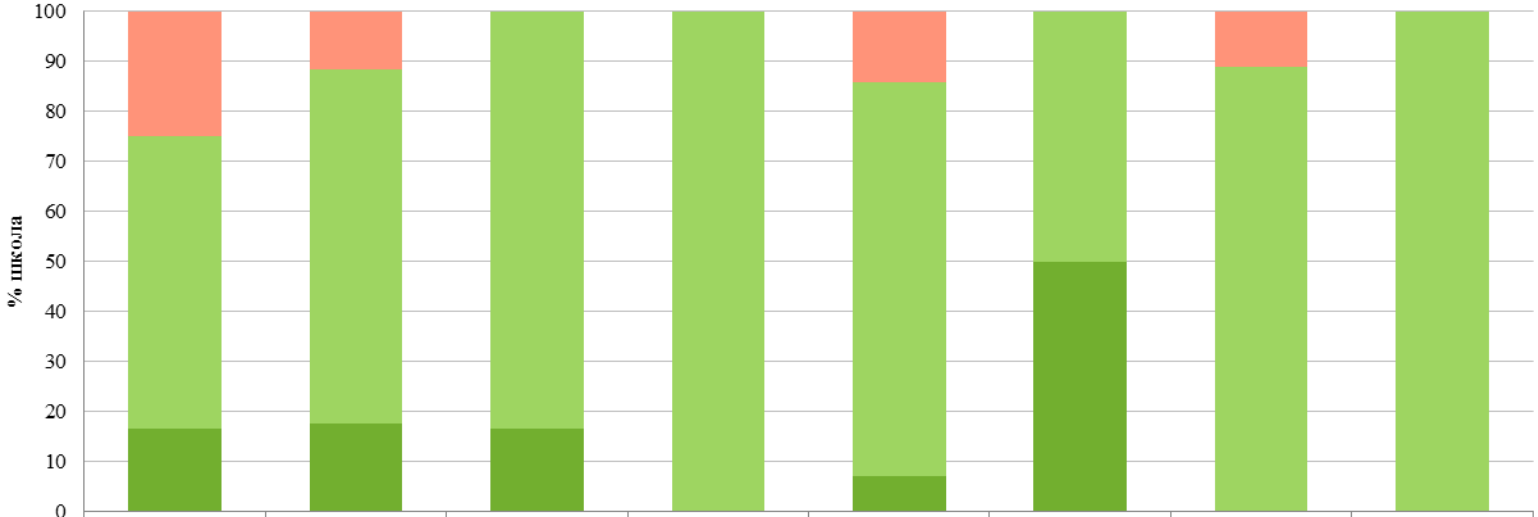

	Београд	Ваљево	Зрењанин	Краљево	Лесковац	Ниш	Нови Сад	Пожаревац
1 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 (%)	25,0	11,8	0,0	0,0	14,3	0,0	11,1	0,0
3 (%)	58,3	70,6	83,3	100,0	78,6	50,0	88,9	100,0
4 (%)	16,7	17,6	16,7	0,0	7,1	50,0	0,0	0,0

Графикон 5. Проценат основних школа са одговарајућом оценом на стандарду 2.5. по школским управама

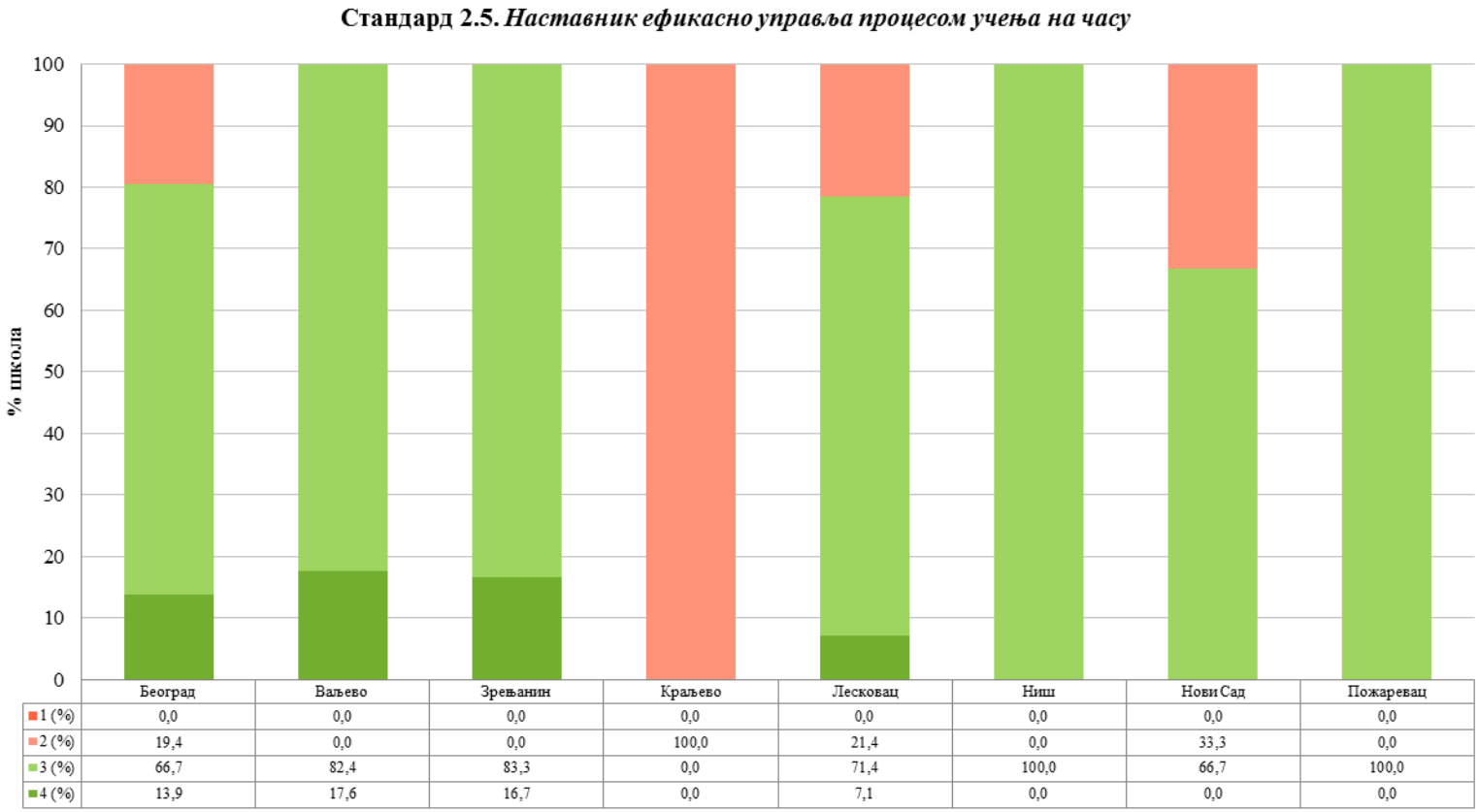

	Београд	Ваљево	Зрењанин	Краљево	Лесковац	Ниш	Нови Сад	Пожаревац
1 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 (%)	19,4	0,0	0,0	100,0	21,4	0,0	33,3	0,0
3 (%)	66,7	82,4	83,3	0,0	71,4	100,0	66,7	100,0
4 (%)	13,9	17,6	16,7	0,0	7,1	0,0	0,0	0,0

Графикон 6. Проценат основних школа са одговарајућом оценом на стандарду 2.6. по школским управама

Стандард 2.6. ***Наставник користи поступке вредновања који су функцији даљег учења***

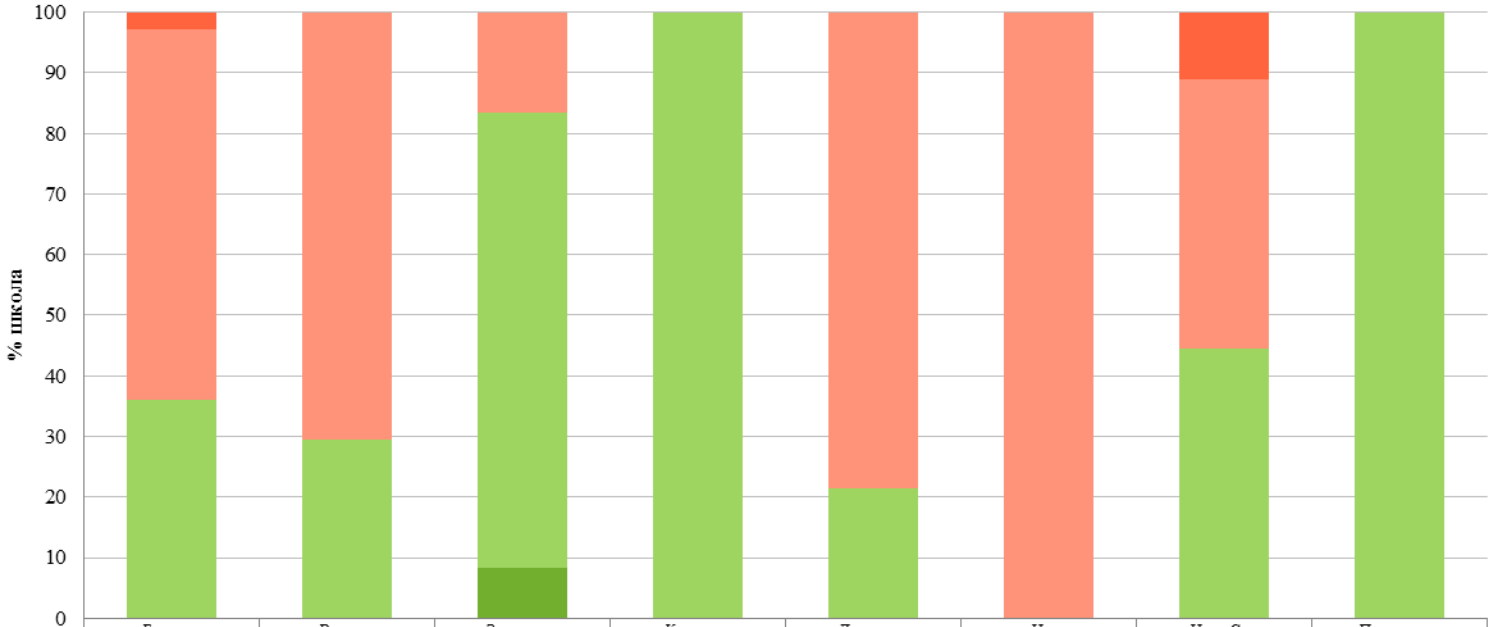

	Београд	Ваљево	Зрењанин	Краљево	Лесковац	Ниш	Нови Сад	Пожаревац
1 (%)	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	0,0
2 (%)	61,1	70,6	16,7	0,0	78,6	100,0	44,4	0,0
3 (%)	36,1	29,4	75,0	100,0	21,4	0,0	44,4	100,0
4 (%)	0,0	0,0	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Графикон 7. Проценат основних школа са одговарајућом оценом на стандарду 2.7. по школским управама

	Београд	Ваљево	Зрењанин	Краљево	Лесковац	Ниш	Нови Сад	Пожаревац
1 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 (%)	0,0	0,0	0,0	0,0	21,4	0,0	0,0	0,0
3 (%)	33,3	58,8	75,0	0,0	71,4	100,0	77,8	0,0
4 (%)	66,7	41,2	25,0	100,0	7,1	0,0	22,2	100,0